

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

ÚSTAV TEORIE FAKULTY ARCHITEKTURY
DEPARTMENT OF THEORY - FACULTY OF ARCHITECTURE

Veřejné prostory jako kulturní a sociální platforma města

*Role kulturních, společenských a sportovních akcí a festivalů v otevřených veřejných
prostorech jakožto nástrojů politiky rozvoje měst*

*Urban Festivities and Cultural Events as Instruments of Urban
Revitalization and Development*

DISERTAČNÍ PRÁCE
DISERTATION THESIS

Autor práce / Author

Ing. Eva Čermáková

Vedoucí práce / Supervisor

Doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.

Brno 2009

KLÍČOVÁ SLOVA:

Veřejné prostory, město, kultura, volný čas, cestovní ruch, městská vybavenost, politika rozvoje města, image města, kulturní akce, společenské akce, sportovní akce.

RESUMÉ:

Veřejné prostory jako kulturní a sociální platforma města; role kulturních, společenských a sportovních akcí a festivalů v otevřených veřejných prostorech jakožto nástrojů politiky rozvoje měst.

Disertační práce rozebírá úlohu kulturních, společenských a sportovních akcí a festivalů v otevřených veřejných prostorech jakožto nástrojů politiky rozvoje a strategie měst; použití těchto «nástrojů» pro revalorizaci veřejných prostorů, znovunalezení identit, zapojení občanů do života města a tím i řešení sociálních problémů, naplnění původních funkcí veřejných prostorů měst a další.

Práce je zaměřena na zkoumání a zhodnocení problematiky v oblasti využití veřejných prostranství měst. Rozšiřuje úhel pohledu na využívání veřejných prostranství měst – náměstí, parků, ulic či promenád, pro pořádání společenských, kulturních a festivalových akcí. Výsledky disertační práce jsou založeny na spolupráci, organizaci práce a výměně poznatků vědeckých ústavů ze dvou evropských zemí: Francie a České republiky.

Zakládá se na komparaci získaných poznatků v dané problematice využití veřejných prostorů. Výjimečností práce je možnost doplňování, prolínání a srovnávání poznatků výzkumu z odlišných politických, kulturních a sociálních prostředí ve Francii a ČR.

Urban Festivities and Cultural Events as Instruments of Urban Revitalization and Development

Instrumentation of urban animations and events by the urban policy makers and their domestication for projects of urban revitalization of city public spaces

Keywords: Cultural industry, events, festivities, urban regeneration, city promotion, image, identity.

The central aim of this research is to contribute to the debate on the actual and potential role of urban festivities in urban development of cities areas. For some time, policy makers, planners and architects have realized the great importance of urban festivities and cultural events in revitalization and development of urban areas. They pay attention to both direct or indirect impact of such activities. A variety of festivities and cultural events have started to be incorporated into large-scale architectural and urban projects. They have also been employed as political tools. By now, it is generally accepted that urban festivities and cultural events are important investments contributing to the integration of communities and overall improved representation of the urban region. They often provide the urban environment with a new meaning and/or character.

The proposed research is investigating and analyzing the potential effects of urban festivities and cultural events on the transformations and new perceptions of urban spaces and how they can be used as policy tools. It focuses on organized open-air activities in urban public spaces (including urban centers, neighborhoods and peripheries).

Possible direct impact areas may include:
incorporation of promotional areas in new urban regeneration,
new transportation connections – new accessibility,
mobile or fixed urban decorations, or infrastructure.

Indirect impacts for urban spaces may include:
change and improvement of city's or area's image,
foundation or recuperation of cultural, patrimonial or social identity,
global promotion of the city image.

The study cases: City of Nantes, France; City of Hradec Kralove, Czech Republic

OBSAH

---

1. PRVNÍ ČÁST – VYMEZENÍ PROBLEMATIKY & METODIKY VÝZKUMU	8
1.1. Charakteristika problému.....	8
1.1.1. Úvod.....	8
1.1.2. Zhodnocení problematiky	9
1.1.3. Stanovení předmětu výzkumu.....	10
1.1.4. Výběr lokalit pro případové studie	16
1.2. Cíl disertační práce	17
1.2.1. Metodika práce, přístup k řešení problému.....	20
2. DRUHÁ ČÁST – ANALÝZY SOUČASNÉHO STAVU POZNÁNÍ	22
2.1. Analýza veřejných prostorů / Charakteristika dle různých metodik	22
2.1.1. Úvod.....	22
2.1.2. Analýzy veřejných prostorů.....	23
2.1.2.a Systém veřejných prostorů ve městě – Vladimíra Šilhánková.....	23
2.1.2.b Analýzy veřejných prostorů dle Kevina Lynche.....	27
2.1.2.c Ostatní příklady analýz veřejných prostorů	30
2.1.3. Analýza možných aktivit a chování uživatelů veřejných prostorů	31
2.1.3.a Jan Gehl.....	31
2.1.3.b Jane Jacobs	33
2.1.3.c Project for Public Spaces (PPS) / William H. Whyte	34
2.1.4. Závěr kapitoly analýzy veřejných prostorů a možných aktivit.....	36

2.2.	Analýza společenských, kulturních a sportovních událostí a akcí ve veřejných prostorech	37
2.2.1.	Úvod do kapitoly.....	37
2.2.2.	Jednotlivé příklady analýz, diferenciací a efektů akcí.....	37
2.2.3.	Rozměr procesu „urban design“	45
2.2.4.	Závěr - zhodnocení	49
2.3.	Analýza nástrojů řízení města / politiky	51
2.3.1.	Úvod - Role kultury ve spojení s rozvojem měst a kulturních strategií.....	51
2.3.2.	Nástroje kulturní politiky v České republice	53
2.3.2.a	Státní kulturní politika v České republice – historický vývoj / současné strategie českých měst	53
2.3.2.b	Nástroje kulturního plánování v České republice	55
2.3.3.	Nástroje kulturní politiky ve Francii.....	57
2.3.3.a	Státní kulturní politika ve Francii – historický vývoj / současné strategie francouzských měst	57
2.3.3.b	Nová politika francouzských měst – Kulturní strategie v řízení veřejných prostorů.....	59
2.3.4.	Územně plánovací nástroje.....	64
2.3.4.a	System územního plánování ve Francii a jeho základní dokumenty – stručný přehled	64
2.3.4.b	Územně plánovací systém v České republice	69
2.3.4.c	Koncept teritoriálního marketingu - strategický územní nástroj.....	74
2.3.5.	Závěr analýzy současného poznání.....	80
3.	TŘETÍ ČÁST – PŘÍPADOVÉ STUDIE	81
3.1.	Nantes	82
3.1.1.	Prezentace města - stručný historický a sociální kontext.....	82
3.1.2.	Kulturně-festivalová politika města – historický vývoj; atributy a směry rozvoje.....	92

3.1.3.	Konkrétní příklady kulturních a společenských událostí ve veřejných prostorách města a jejich vztah k těmto prostorům	95
3.1.4.	Závěr	114
3.2.	Hradec Králové	115
3.2.1.	Prezentace města - stručný historický a sociální kontext.....	115
3.2.2.	Kulturně-festivalová politika města – atributy, strategické dokumenty a směry rozvoje.....	118
3.2.3.	Konkrétní příklady kulturních a společenských událostí ve veřejných prostorách města a jejich vztah k těmto prostorům	124
3.2.4.	Závěr	132
3.3.	Ostatní příklady: Francie – Lyon,.....	133
3.4.	Česká Republika - Pardubice a Plzeň	135
3.5.	Závěr - Syntéza konkrétních příkladů kulturně-festivalových a společenských akcí a událostí českých a francouzských měst.....	140
4.	ČTVRTÁ ČÁST – ZÁVĚREČNÁ VYHODNOCENÍ.....	142
4.1.	Závěr.....	142
4.2.	Možnosti využití disertační práce v praxi.....	144
4.3.	Stav Výzkumu a vyvozující otázky k problematice	145
5.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	147
6.	SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFIK.....	156

PODĚKOVÁNÍ

Disertační práce vznikla v rámci doktorandského studia na FA VUT v Brně a ve Francouzském Institutu Urbanismu v Paříži. Děkuji oběma školitelům – paní Doc. Ing. arch. Vladimíře Šilhánkové, Ph.D. a panu Profesoru François Ascherovi.

V rámci zpracování české verze děkuji zvláště paní Doc. Ing. arch. Vladimíře Šilhánkové, Ph.D. Její připomínky k předmětu výzkumu, komentáře v průběhu všech fází vypracovávání disertační práce a její motivace pro její dokončení byly pro mne nepostradatelnou součástí doktorského studia i celého výzkumu. Její přístup k vedení mé práce byl vysoce odborně náročný a zároveň přátelský.

Dále děkuji všem, kteří mi pomohli při sběru a zpracovávání dat, kteří obětovali svůj čas a energii, podělili se o své zkušenosti a vědomosti. Byli to pracovníci odboru kultury, sportu a cestovního ruchu a odboru strategie a rozvojových projektů města Magistrátu města Hradce Králové a jejich kolegové z Nantes ve Francii.

Děkuji i mým nejbližším, mé rodině, především za jejich trpělivost a podporu v období celého doktorského studia.

1. PRVNÍ ČÁST – VYMEZENÍ PROBLEMATIKY & METODIKY VÝZKUMU

1.1. *Charakteristika problému*

1.1.1. Úvod

Každým rokem se zvyšuje počet nově příchozích obyvatel měst, a to jak v českém a francouzském prostředí, tak i v ostatních zemích po celém světě. Procentuální poměr městského a venkovského obyvatelstva již několik let vzrůstá ve prospěch městského prostředí. Města a městské celky zastávají v současné době stále větší míru pravomocí a upevňují si tak pozice hybné síly hospodářského, ekonomického a sociálního rozvoje, kterou zajišťovaly po několik posledních století.

Města v České republice, stejně jako většina ostatních měst v ostatních zemích světa, procházejí v současné době výraznými proměnami, které jsou odrazem nových transformací a trendů ve společnosti. Tváře měst a jejich veřejných prostorů se mění v důsledku nových vln revitalizačních projektů, gentrifikačních procesů, vzrůstem komercializace městského prostředí či nových urbanizačních a suburbanizačních mobilit obyvatel. Města jsou často považována za klíčový činitel regionálního rozvoje, včetně rozvoje okolních venkovských oblastí.

Soutěživost dnešních měst a městských částí v globálním, evropském či národním měřítku dala impuls k hierarchizaci dnešních měst a regionů. Města se často stávají podobné jedno druhému, ztrácejí své kulturní tradice, odlišnost a identitu, dochází k jisté homogenizaci jednotlivých měst.

Na druhé straně jsme díky tomuto vysoce konkurenčnímu prostředí svědky polarizace a fragmentace těchto měst. Rozdíly mezi „kvalitou měst“, a to především jejich ekonomickým či kulturním kapitálem a tudíž potenciálem rozvoje, se stále zvětšují.

Styl života dnešních obyvatel se mění. Estetika a konzumace mění výrazně městskou krajinu. V Evropě jsme svědky rozvoje městského marketingu, město

se až téměř utopicky stává produktem, městské úřady manažery a občané konzumenty.

Města jsou svědky nových forem trávení volného času, který se stává stále důležitějším, rozvíjí se městský turismus a kultura. Kultura a nabídka kulturního a společenského vyžití ve městě se staly důležitou součástí nové městské kvality a konkurenceschopnosti.

Veřejné prostory se mění a vyvíjejí následkem působení celospolečenských, ekonomických, kulturních a politických změn.

1.1.2. Zhodnocení problematiky

Požadavky na město se vztahují často k udržení multifunkcionality a ke zvýšení atraktivity města (městské image), jeho ekonomického rozvoje a současně k posílení kvality života a ke kvalitě městského prostředí. Stále častěji se objevují na veřejnosti, stejně jako v odborných diskuzích, pojmy jako tvář města, kvalita města a jeho městského prostředí, vizuální prezentace města, pestrost nabídek atd. Velké množství měst začalo používat vlastní koncepce rozvoje města.

Jako jeden z nových fenoménů politiky řízení města, ve stále narůstajícím množství příkladů nejen evropských měst, můžeme charakterizovat jako zájem o zakořenění společenských a festivalových událostí do života měst a jejich veřejných prostorů, paralelně pak do sítě lidského potenciálu podílejícího se na projektech (politici města, architekti a urbanisti, ekonomové, občané...).

Odborníci na problematiku rozvoje a řízení měst začali v některých evropských městech používat společenské akce a události v historických centrech měst, ale i na jejich předměstích, pro přiřazení specifické hodnoty městu, nalezení smyslu místa konání a pro komunikaci odlišných správních odborů měst (kultury, ekonomie a investic, architektury, životního prostředí a dalších).

Projekty a realizace různorodých společenských akcí a festivalů a jejich přivedení do veřejných prostorů měst můžeme stále častěji pozorovat i na projektech a koncepcích rozvoje několika českých měst.

Stále častěji jsme svědky důležité role pořádaných společenských, kulturních či sportovních akcí, při splnění určitých podmínek a za určitých okolností, při vytvoření nové urbanity města (resp. nové městské kvality života). Pořádané akce za sebou zanechávají často podstatné a viditelné změny v chápání a přijímání veřejných prostorů. Jedná se o oživení veřejných prostorů města, ulic, centra měst, náměstí a parků a přivedení návštěvníků na nejrůznější nestandardní místa v nestandardní, sváteční, okamžik.

1.1.3. Stanovení předmětu výzkumu

«... Veřejné prostranství dokáže oživit třeba i jeden hudebník či jiný pouliční umělec; co pak takové divadelní představení, soutěž pro děti, koncert, politický mítink, sportovní akce, atd. atd., na druhou stranu takovéto pomyslné škály bychom mohli postavit organizovanější události, jako jsou městské slavnosti, poutě, festivaly, karnevaly, trhy, apod., jež bývají velkým magnetem často nejen pro obyvatele daného města. Celá řada takovýchto aktivit vzniká spontánně, ať už z iniciativy jednotlivých osob, či nějaké organizace. Úkolem města je pak zejména časová a prostorová koordinace jednotlivých akcí tak, aby vzájemně nekolidovaly a zároveň nebyly v rozporu s dalšími funkcemi veřejných prostorů.....Města často pomáhají i s organizačním či technickým zajišťováním některých akcí a samozřejmostí by měla být jejich účinná propagace nejen v rámci města a jeho nejbližšího okolí, ale i v souvislosti s rozvojem turistického ruchu...»¹

Pojem veřejný prostor je v České republice v současném pojetí často ne zcela přesně definován a popsán.

Definice veřejného prostoru existuje celá řada. Jejich charakter závisí zejména na tom, k jakému účelu byly vytvořeny. Dovolím se zastavit u pojmu veřejného prostoru tak, jak je chápán v oboru urbanismu a architektury, či v legislativě při územním plánování.

---

¹ Takto charakterizuje a hodnotí společenské a kulturní události ve veřejných prostorech ve své diplomové práci M. Holý.; HOLÝ, M. *Veřejné prostory jako indikátor kvality fungování města*. Universita Pardubice, Ekonomicko správní fakulta, Diplomová práce, 2002. In ŠILHÁNKOVÁ, V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: Vysoké učení technické, 2003. s. 135-136.

Termín "veřejný prostor" tak, jak je chápán architekty a urbanisty, vychází z překladu anglického termínu "public space". Výklad tohoto termínu můžeme chápat zejména ve smyslu jakéhokoliv prostoru, který není privátní, tj. není součástí sféry soukromého života. „Public space“ potom slouží jako místo střetávání a komunikace ve všech jejích rovinách od politicko-právní, přes sféru sociální až k fyzické podstatě tohoto prostoru. S tímto širokým pojetím potom koresponduje i výklad termínu "veřejný prostor" tak, jak je chápán v politologii, sociální a politické geografii, či v oblasti komunitní práce. "Veřejný prostor" je zde chápán jako prostorová metafora, která ukazuje něco otevřeného, vymezeného pro vše, co se týká veřejnosti. Dle tohoto výkladu sem tedy spadá vše, co již není soukromou věcí a na druhé straně vše, co nepřísluší oprávněné ochraně soukromí či státního tajemství.²

Pro urbanistické pojetí a pro tuto disertační práci se lépe hodí ekvivalent anglického termínu "open space", tedy volně přeloženo "otevřený prostor", který je chápán jako termín označující veškeré užití prostoru, které není zastavěno budovami a které nahrazuje přírodní prostředí, kterému je věnována pozornost z hlediska jeho výtvarné podoby.

Typickými představiteli odpovídajícími výkladu tohoto termínu jsou parky, hřiště, apod. Tento termín se ale na druhou stranu příliš blíží českému termínu "veřejné prostranství", který vyjadřuje právě pouze prostorovou podstatu. S termínem "veřejné prostranství" se můžeme setkat zejména při snaze měst definovat prostory, na nichž jsou vybírány místní poplatky za jejich užívání.³

Definici veřejného prostoru s pochopením jak prostorové tak společenské dimenze nalezneme v odborné publikaci autorky Vladimíry Šilhánkové – „*Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*“.⁴

Jedná se v současnosti o jedinou publikaci na českém trhu, která se v poslední době snažila formulovat základní definici veřejných prostorů, či vymežit širší terminologii v dané oblasti.

„ Veřejné prostory jsou všechny nezastavěné prostory ve městě, které jsou volně (bezplatně) přístupné všem obyvatelům a návštěvníkům města buď nepřetržitě, nebo s časovým omezením (např. parky zavírané na noc). Základní charakteristikou veřejného prostoru je jeho obyvatelnost spojená s užitností pro

---

² ŠTORG, J. *Partnerství a participace. Veřejný prostor*. Nadace Open Society Fund, Praha, 2001. s. 132. In ŠILHÁNKOVÁ, V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: VUT, 2003. s. 7

³ GOODAL, B. *Dictionary of Human Geography*, Penquin Books. London, 1987. s. 335. In ŠILHÁNKOVÁ, V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: VUT, 2003. str. 8

⁴ ŠILHÁNKOVÁ, V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: VUT, 2003.

obyvatele, tj. musí sloužit obyvatelům města k provozování nejrůznějších činností pohybových (chůze, jízda na kole) a pobytových (sezení, hry).“⁵

Výraz "veřejné prostranství" je uváděn v legislativě - Zákon o obcích č. 128 / 2000 Sb. v platném znění v § 34:

Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.

Tato definice označuje pouze dvourozměrnou plochu a regulace k ní vztažené se týkají hlavně jejího dočasného záboru, místních poplatků za užívání apod.

V zákoně o územním plánování a stavebním řádu č. 183 / 2006 Sb. definici veřejného prostoru či prostranství nenalezneme.

Další definice veřejného prostoru nalezneme např. i v obecních vyhláškách. V tomto pojednání cituji pouze vyhlášky města Pardubic, Hradce Králové a Plzně. Uvedená města budou dále zmiňovány.

- *Vyhláška města Pardubic č. 1/2 1999*

„Veřejným prostranstvím podle této vyhlášky jsou zejména náměstí, tržiště, pozemní komunikace, proluky, podchody a nadchody, veřejná zeleň, jakož i další prostory přístupné každému bez omezení, sloužící obecnému užívání, mimo zemědělsky obdělávaných a lesních ploch, které jsou uvedeny v příloze této vyhlášky.“

- *Vyhláška města Hradce Králové č. 7/1991*

„Za veřejné prostranství se podle této vyhlášky považují všechna místa, která slouží veřejnému užívání. Jsou to zejména městské komunikace (silnice, místní komunikace, mosty, nadjezdy, lávky, parkoviště, náměstí, chodníky), veřejné přechody, podloubí, tržiště, veřejné sady, parky a zahrady přístupné veřejnosti, zelené plochy kolem obytných a jiných objektů, vodní toky a nádrže, dětská hřiště, sportovní plochy a zařízení, brouzdaliště, pískoviště apod. V případě pochybností, zda jde o veřejné prostranství, rozhodne Úřad města Hradec Králové.“

---

⁵ ŠILHÁNKOVÁ, V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: VUT, 2003. s. 9

- *Vyhláška města Plzně č. 11/1995*

„Za veřejné prostranství se podle této vyhlášky považují všechna místa, která jsou určena k veřejnému užívání. Jsou to zejména pozemní komunikace (silnice, místní komunikace - chodníky, nábřeží, mosty, náměstí, průchody, podchody, nadchody, veřejná schodiště, silniční zeleň), loubí, pasáže, veřejná zeleň (městské parky a sady, veřejná zeleň na sídlištích), tržiště a všechny ostatní prostory sloužící obecnému užívání přístupné každému bez omezení. V pochybnostech určí správce poplatku rozhodnutím, zda se o veřejné prostranství jedná.“

V analýzách, konceptu ani návrhu územního plánu měst v současnosti často nenalezneme oddíly věnované veřejným prostorům jako takovým.

Důsledkem je například skutečnost, že jedině parky a hřiště, jako specifické druhy veřejných prostorů, se objevují v legendě jako veřejná zeleň a sport, zatímco ulice, náměstí, nábřeží a různé „plácky“, kde si také děti hrají, jsou rozptýleny v kresbě a barvách jiných funkcí anebo jsou jen bílými místy - "prostory mezi budovami", o které se systematicky nestará žádný specialista.

V České republice neexistuje do dnešního dne všeobecně uznávaná terminologie a definice veřejných prostorů. Definice veřejného prostoru tak často variovala dle obecních a městských vyhlášek.

Tuto skutečnost neřeší ani vývojové trendy rozvoje území s množstvím vznikajících multifunkčních center a komerčních zón. Nákupní centra vyrůstající podél hlavních dopravních tepen a nabízejí uvnitř svých hangárů iluzi "veřejných prostorů" v soukromém vlastnictví – bezpečných a čistých, ale současně naprosto sterilních a anonymních. Právě ve srovnání s těmito prostory vynikne nenahraditelná hodnota autentických veřejných prostorů jako jedinečných a magických míst pro místní společenství.

Pojem veřejný prostor ve Francii

Výraz «espace public» - veřejný prostor nemá v současnosti ve Francii, stejně jako v České Republice, všeobecně uznávanou terminologii.

Výklad termínu se shoduje s českým chápáním. V odborném slovníku urbanismu a územního plánování z roku 2005⁶, je definován ve smyslu

---

⁶ MERLIN, P.; CHOAY, F. *Dictionnaire de l'urbanisme et de l'aménagement*. Presses Universitaires de France, Paris: Quadriga / Manuel, 2005. s. 355 – 357

nezastavěného nesoukromého prostoru, určeného pro veřejné užívání. Veřejný prostor je zde formován vlastnickými vztahy a vymezením užívání.

V hlavním dokumentu Code de l'urbanisme⁷, předpisujícím směrnice územního plánování ve Francii, jsou v současnosti pevně definovány pouze „espace vert“ (prostory zeleně) a „voirie „ (silniční síť).

V širším smyslu ho část odborníků, urbanistů a architektů, pojímá dokonce i ve významu veřejného zastavěného prostoru s privátními právy. Jedná se především o prostory nádražních budov, obchodní centra či dráhy veřejné městské dopravy. Tyto výroky však nutně vyvolávají diskuze o nezbytnosti vymezení všeobecně uznávané definice veřejného prostoru.

V odborné terminologii urbanismu a územního plánování se ve Francii běžně používají také označení «espace collectif» (kolektivní nebo skupinový prostor) či «espace semi- public» (polo veřejné prostory) a to především pro prostranství uzpůsobené a využívané pro sousedské využití. Toto názvosloví vznikalo především během výstavby satelitních předměstí a velkých sídlištních celků, od 60-tých a 70-tých let 20. století.

Pro potřeby disertační práce vycházím z urbanistického chápání veřejného prostoru jako otevřeného venkovního prostoru. Ve většině použitých příkladů se bude jednat o náměstí, ulice, promenády, nábřeží a městské parky. Pokud se ve své práci zmiňuji o jiném typu veřejného prostoru, bude tento pojem blíže specifikován a definován.

Výjimečně je možné, že příklady kulturních, společenských a sportovních akcí budou částečně svou organizací propojeny s polo-veřejnými či soukromými prostory a budovami. Těmto příkladům se však budu věnovat pouze v nezbytné míře.

---

⁷ Pro více informací o dokumentu: <<http://www.lexinter.net/URBANISME/index.htm>> [cit. 2006-05-14], nebo <http://www.urbanisme.equipement.gouv.fr/article.php3?id_article=7> [cit. 2006-05-19]

Ostatní pojmy použité v disertační práci:

Pro následující text je nutné zdůraznit, na základě jakých druhů společenských, kulturních či sportovních událostí se bude práce rozvíjet. Reflexe budou založeny pouze na výzkumu událostí, městských animací⁸ a akcí ve veřejných městských prostorech, které vznikly ORGANIZOVANĚ.

1) Nejedná se o manifestace a události, které vznikly spontánně, více či méně náhodně z okolních atmosfér či touhy a iniciativy účastníků.

2) Setkání účastníků musí být uskutečněno v OTEVŘENÝCH (venkovních) veřejných prostorech; ulicích, náměstích, promenádách, bulvárech či parcích.

Nejedná se o události, které vznikají v nově vzniklých pseudo- veřejno-soukromých prostorech, kterými jsou nové pseudo-veřejné prostory v nákupních zónách a centrech. I přesto, že se v současném rozvoji měst tento fenomén, privatizace veřejných prostorů měst, stává velmi progresivním, do následujících úvah jej nezačleňuji.

Výjimečně je možné, že příklady kulturních, společenských a sportovních akcí budou částečně svou organizací propojeny s polo-veřejnými či soukromými prostory a budovami. I tyto příklady budu uvádět omezeně.

I v případě soukromých a polosoukromých či poloveřejných prostorů nenalezneme v české legislativě obecně platné definice. Soukromé prostory ve městě si však můžeme pro názornost představit jako protipóly veřejných prostorů, tudíž jako prostory nepřístupné pro veřejnost, které jsou v privátním vlastnictví jednotlivců či skupin. Nejčastěji do této kategorie zapadají zahrady rodinných domů, dvory u bytových domů a soukromé pozemky.

Poloveřejné prostory jsou nejčastěji místa, která mají často soukromého vlastníka, či skupinu vlastníků a přesto jsou určena k využívání, s jistým omezením, širší veřejností.

Příkladem poloveřejných prostorů, se kterými se v dnešních městech setkáváme stále častěji, jsou terasy kaváren a hospůdek v centrech měst, na jejich veřejných náměstích a ulicích. Majitel kavárny či restaurace si vyžádá často

---

⁸ Používám termín animace veřejného prostoru města či městské animace (který je běžně užíván jak v anglické tak ve francouzské (animation) odborné literatuře) a interpretuji ho v následujícím textu ve smyslu oživení veřejných prostorů různými druhy společenských, kulturních či sportovních událostí, akcí, karnevalů a slavností.

povolení o pronájmu u příslušného městského úřadu a využívá část veřejného prostoru ve městě. Většinou je limitován podmínkami přístupu i časem.

Polosoukromá jsou území a prostory v okolí obytných komplexů a budov. Předzahrádky obytných domů se tak stávají polosoukromými prostory, které jsou ve společném vlastnictví i využívání.

1.1.4. Výběr lokalit pro případové studie

Pro disertační práci jsem si vybrala analyzovat kulturní, společenské a sportovní události a akce ve veřejných prostorech měst úrovně center regionů. V Čechách i ve Francii se budu specializovat v této oblasti na městské celky na úrovni center regionů – v České republice se jedná o města s kolem 100tisíci obyvatel, ve Francii mají regionální města mezi 100 až 500 tisíci obyvatel.

Volba měst na regionální úrovni byla podpořena současnou politikou rozvoje území. Světové, evropské (OSN, OECD, Rada Evropy a Evropská Unie) i národní dokumenty a strategie územního rozvoje jsou založeny na politice rozvoje regionů a na vyrovnání podmínek v regionech, tzn. na ekonomické podpoře kulturně či demograficky slabších a méně rozvinutých regionů a umožnění jim vyrovnání na úroveň „silných a prosperujících“ oblastí a regionů. Obecně pro regiony v ČR je navrženo: “ Zlepšit integraci ČR do středoevropského prostoru EU...Podporovat polycentrický rozvoj sídelní struktury. Vytvářet předpoklady pro posílení partnerství mezi urbánními a venkovskými oblastmi a zlepšit tak jejich konkurenceschopnost v rámci EU.. Vytvářet podmínky pro lokalizaci zastavitelných ploch v regionech strukturálně postižených a hospodářsky slabých a napomoci tak řešení problémů v těchto územích,....“⁹

I když jsou stále častěji s kulturně-festivalovou politikou, spojenou s rozkvětem obrazu měst, spojována méně známá evropská města, festivalové, kulturní a společenské události a akce nicméně stále dominují v hlavních městech a velkých městech národních a mezinárodních významů. V Evropě jsou tímto

---

⁹ Politika územního rozvoje České Republiky; Usnesení vlády České republiky ze dne 17. května 2006 č. 561 o Politice územního rozvoje České republiky. *Příloha časopisu U&UR*. 2006, no. 3. s. 12 – 13.

trendem nejvíce známá města jako je Londýn, Berlín, Paříž či Barcelona, s celosvětově známými karnevaly, gay či techno parádami, městskými plážemi atd.

Ze svého výběru lokalit jsem cíleně vyloučila hlavní město Prahu. Cílem mé práce je vypracování dokumentu, který bude moci být použit v praxi v rozvoji a správě českých měst. Komparativní rozměr je podstatnou složkou práce a proto jsem se rozhodla nesrovnávat hlavní města jednotlivých států, Prahu a Paříž, které mají samy o sobě specifické postavení z důvodu jejich velké odlišnosti, rozloze, významu či počtu obyvatel.

Průzkum je zaměřen na města Hradec Králové, Pardubice a Plzeň, a to z důvodu existujících a viditelných politik podporujících společenské, kulturní a sportovní aktivity ve veřejných prostorech města. Pro možnost porovnání jednotlivých příkladů jsem ve Francii zvolila rovněž města na úrovni „měst - center regionů“. V práci posuzuji města Nantes a Lyon, která jsou známá pro svoje specifické postavení v oblasti kulturně-urbanistické politiky rozvoje.

V disertační práci jsou prezentovány či citovány příklady mimo Českou republiku a Francii (z Velké Británie, Spojených Států Amerických či Kanady) a to především z důvodu doplnění a rozšíření pohledu na dané téma výzkumu.

1.2. Cíl disertační práce

Cíl práce a její využití

Na základě získaných poznatků v průběhu zpracování disertační práce, analýz a následného vyhodnocení fenoménu využívání kulturních a společenských akcí ve veřejných prostorech města a jejich možného vlivu na rozvoj celého města a kvality jeho urbánního prostředí je cílem vytvoření souhrnné a co neobecnější koncepce rozvoje projektů těchto akcí a událostí, jejich zapojení do života ve městě, které by měly sloužit možnému rozšíření tohoto fenoménu do ostatních měst.

Hlavním účelem práce je především vytvoření metodické pomůcky pro vznik a fungování kooperací při návrhu, vývoji a realizaci projektů společenských a festivalových událostí ve veřejných prostorech města, která by mohla sloužit převážně městským samosprávám a zastupitelům měst při rozhodování a strategickém plánování a napomoci tak zvýšení kvality a atraktivnosti jednotlivých měst a jejich veřejných prostorů. Výběrem několika příkladů, komplexní analýzou a co největším možným zobecněním návrhu koncepce by práce měla umožnit co nejširší využití metodiky či postupů v odlišných lokálních podmínkách jednotlivých měst.

Práce by se neměla omezovat pouze na využití městskými úřady, ale měla by zároveň sloužit jako možné vodítko poradatelským agenturám, asociativním subjektům a projektům či jednotlivcům, tedy obecně všem, kteří se zabývají oživením veřejných prostorů měst pořádáním kulturních či společenských událostí a akcí všech měřítek. V neposlední řadě by práce měla být příručkou pro architekty a urbanisty, kteří se otázkou města, architektury v něm a otázkou veřejných prostorů, jejich fungování a jejich využití zajímají, ať už v teoretické či praktické rovině.

Mezi jednotlivé dílčí cíle disertační práce můžeme zařadit:

- Sběr a následné třídění a analyzování teoretických poznatků z existujících výzkumů a vědeckých prací v dané problematice fungování veřejných prostorů a společenských a kulturních festivalů a akcí.
- Nalezení a porovnání forem realizací již existujících akcí a festivalů.
- Nalezení zainteresovaných odborů úřadů měst a možného způsobu jejich působení v jednotlivých procesech realizací a plánování projektů.
- Analýzu a návrh obecné koncepce možné spolupráce jednotlivých zainteresovaných účastníků procesu. Možné začlenění různých cílových skupin dle lokálních podmínek (město x občan x soukromý sektor x neziskový sektor).
- Zobecnění získaných konkrétních výsledků z jednotlivých měst pro jejich možné využití v ostatních případech. Nalezení možné obecné koncepce uplatnitelné v ostatních městech v České republice a ve Francii.
- Shrnutí a následný návrh koncepce rozvoje přístupu k řešení problematiky společenských, kulturních a sportovních akcí a využití získaných poznatků.

Jedním z dílčích cílů práce je poukázat na komplexnost problematiky územního plánování a urbanismu dnešní doby, a připomenout ostatní oblasti, disciplíny (sociologie, sociální geografie, doprava, psychologie,...) a spolupráce (občanská participace, PPP <privat public partnership>, partnerství veřejného a soukromého sektoru, či komplexní mezi-sektorové spolupráce), které jsou s rozvojem a využíváním veřejných prostorů města a obecně s fungováním a kvalitou dnešního města propojeny.

Hlavním cílem disertační práce zůstává prozkoumání a porovnání dvou odlišných přístupů k organizaci a řízení projektů společenských a festivalových událostí ve veřejných prostorách města v České republice a ve Francii, a navazující vytvoření co nejobecnější koncepce rozvoje těchto projektů napomáhající možnému rozšíření tohoto fenoménu do ostatních měst.

Hypotéza výzkumu

Základní hypotéza práce vychází z již existujících pozorování a výsledků výzkumu mého ročního postgraduálního studia ve Francii a projektu diplomové práce pro obdržení titulu “ Master“. Hypotéza práce se zakládá na transformacích a mutacích velké části veřejných prostorů dnešních českých a francouzských měst (výrazně probíhajících od poloviny dvacátého století), proměně fungování i struktury městských úřadů a obecně fungování řízení většiny dnešních měst.

Tuto hypotézu můžeme obecně vyjádřit takto: Společenské a kulturní akce, události a městské festivaly jsou důležitým nástrojem a podstatnou součástí projektů revalorizací, zvýšení atraktivit a obecně sociální a společenské přeměny statutu veřejných prostorů ve městě.

Pro obě země by měla být tato disertační práce odbornou a praktickou analýzou vývoje problematiky, v návaznosti na odlišný kulturněpolitický vývoj měst.

Výzkum přinese aktuální poznatky z využívání a fungování městských prostorů v odlišných politických, geografických a kulturních podmínkách, a bude tak podstatným přínosem interdisciplinárních informací do stále se rozvíjejícího a ne příliš prozkoumaného tématu v oboru urbanismu v České republice.

1.2.1. Metodika práce, přístup k řešení problému

Metodika disertační práce vychází ze standardních metod vědeckého zkoumání využívaných v oblasti společenských, technických i přírodních věd. Zároveň však použitá metodika vychází z možností dané problematiky.

Jednotlivé etapy práce se zakládají na získání poznatků, analýze a zhodnocení výsledků výzkumu ve dvou evropských zemích – České republice a ve Francii – a jejich vzájemného porovnání. Nalezení zákonitostí a definování systému v oblasti společenského, kulturního a sociálního života ve veřejných prostorech města. Dále definování role, významu a možnosti nových funkcí a využití veřejných prostorů v současnosti. Poznatky získané z pozorování a sběru empirických dat v konkrétních městech jsou v průběhu celé práce posuzovány a analyzovány interaktivně s teoretickými poznatky z vybrané problematiky.

Vědecké poznání:

analýza – oblast teoretického zkoumání (existující teorie, plánovací nástroje apod.)

– oblast empirická (sběr dat a příkladů)

Analytická (teoretická) část se zhodnocením a rozбором současného stavu problematiky ve francouzském a českém prostředí teoreticky doložená na konkrétních případech.

- data jako výchozí podklad pro teoretickou činnost (popis....) i empirické pozorování,

- podklad pro potvrzení, ověření nebo popření teorie, naplnění cíle práce,

syntéza - na základě analýzy teoretických i empirických dat a jejich komparace a zobecnění

vytváření teorie – metodického přístupu k organizování animací a oživení veřejných prostorů v ČR

Shrnutí a následný návrh koncepce rozvoje přístupu k řešení problematiky společenských, kulturních a sportovních akcí a jiné využití získaných poznatků.

Etapy prací a činností:

sběr dat a materiálů

třídění, precizace a uspořádání dat a materiálů

vyhodnocení dat a materiálů

analýza získaných dat a materiálů

návrh řešení

ověřování a kalibrace

optimalizace řešení

adjustace a prezentace

Metodika práce - prameny a podklady

- Studium odborné literatury zaměřené na obecné otázky týkající se plánování veřejných prostranství měst, jejich funkcí v městském celku a jejich využití. Dále literatury týkající se tematiky politiky měst a jejich aktivit. Literatury pojednávající o problémech „moderního města“, globalizaci, migraci, ztrátě identity, nových kulturních, společenských či etických problémech současné městské společnosti.
- Studium specializovaných odborných časopisů a dalších publikací, denního tisku.
- Účast na přednáškách, seminářích a konferencích v oboru, studium sborníků a dokumentů.
- Konzultace se zástupci úřadů a odborníky v oboru, s pořadatelskými subjekty, nadacemi.
- Vlastní průzkum, dokumentace, Internet.

2. DRUHÁ ČÁST – ANALÝZY SOUČASNÉHO STAVU POZNÁNÍ

Druhá část disertační práce je rozdělena do tří navazujících kapitol, které analyzují současný stav poznání a dále rozvíjí jednotlivé problémy:

- *veřejné prostory*, jejich možné dělení a možné aktivity v těchto prostorech,
- kulturní, společenské a sportovní *události a akce* ve veřejných prostorech
- možné *nástroje* řízení měst a prostředky politiky dnešních měst.

Tato část se snaží poukázat a analyzovat teoretické příklady z českého a francouzského prostředí, které jsou v některých částech doplněny o příklady z mezinárodních výzkumů, které slouží k rozšíření pohledu na vybrané oblasti.

2.1. *Analýza veřejných prostorů / Charakteristika dle různých metodik*

2.1.1. Úvod

Výzkumem, teoriemi a metodikou vytváření kvalitních a atraktivních veřejných prostorů se zabývá celá řada českých i zahraničních odborníků. V následující části budou představeny vybrané názory a teorie týkajících se veřejných prostorů ve městě.

Následující část disertační práce není dělena na příklady z českého a francouzského prostředí, ale uvádí všeobecnou analýzu veřejných prostorů a možných aktivit v těchto prostorech na českých i mezinárodních příkladech z odborných publikací a zveřejněných výzkumů.

Kapitola je rozdělena do dvou samostatných podkapitol: První kapitola (2.1.2) se bude zabývat především analýzou samotných veřejných prostorů v odlišných prostředích a jejich možnou diferenciací podle využívaných metodik. Druhá část (2.1.3) se zaměřuje na možné aktivity ve veřejných prostorech, především pak uvádí teoretická schémata fungujících měst, veřejných prostorů, a jejich vztah a interakce k organizovaným aktivitám v těchto prostorech, dále pak možné příklady chování návštěvníků a uživatelů veřejných prostorů města.

2.1.2. Analýzy veřejných prostorů

2.1.2.a *System veřejných prostorů ve městě – Vladimíra Šilhánková*

Ve svém výzkumu „Veřejné prostory v územně plánovacím procesu“ se autorka Vladimíra Šilhánková soustředila na diferenciaci veřejných prostorů dle charakteristické funkční náplně. Vedle tohoto základního funkčního dělení v publikaci nalezneme rozdělení veřejných prostorů podle významu, tj. podle spádového okruhu nejčastějších uživatelů tohoto prostoru.¹⁰

Funkční náplň je významná zejména u náměstí, neboť jak uliční prostor, tak plochy zeleně, mají svou základní funkci zakódovanou již ve své prvotní charakteristice.

Podle základní funkce jsou zde veřejné prostory děleny do následujících skupin.

- **Společenské – slavnostní – reprezentační náměstí**; centrální městské prostory s výraznou společenskou funkcí. Často reprezentační prostory a místa formálního shromažďování. Tyto prostory jsou charakteristické převládajícími formálními sociálními kontakty.
- **Obchodní náměstí – ulice**; veřejné prostory, které jsou věnovány obchodu a službám přímo v ploše veřejného prostoru nebo jsou občanským vybavením příslušného charakteru a služeb lemovány. Prostory vytvářející velké množství cílů a příležitostí k aktivitám i bohatým sociálním kontaktům. Ze sociálních kontaktů zde převládají spíše ty neformální.

---

10 Šilhánková, V. Veřejné prostory v územně plánovacím procesu. Brno: VUT, 2003. s.20 – 23

- **Shromažďovací – rozptylová náměstí**; tvoří prostor před významnými veřejnými budovami. Jsou využívány zejména v souvislosti s funkcí dané veřejné budovy pro přenesení zátěže v době začátku a konce akcí konaných v budově. Příležitostně prostor přebírá i doprovodné funkce - rozšíření funkce budovy.
- **Dopravní ulice – náměstí**; veřejný prostor je věnován, v převážné míře, individuální automobilové dopravě (v pohybu / doprava v klidu). Negativní zatížení prostorů hlukem a exhalacemi snižuje výskyt ostatních aktivit. Míra sociálních kontaktů je v podstatě nulová.
- **Rekreační – oddechový veřejný prostor** (náměstí / park); prostor s převažující rekreační až obytnou funkcí. Velmi často má výraznou parkovou úpravu a může tvořit i přechod k parkům. Sociální kontakty mají převážně neformální charakter.
- **Obytná náměstí – ulice**; místa, kde většinou dochází k přechodu od veřejného prostoru k poloveřejnému nebo polosoukromému. Charakter sociálních kontaktů a aktivit má zde neformální až intimní charakter.

Pro potřeby vytvoření systému městských veřejných prostor byly dále v publikaci definovány kategorie (Členění veřejných prostorů dle jejich významu v organismu měst)¹¹.

Podle významu, tj. podle spádového okruhu nejčastějších uživatelů veřejného prostoru, můžeme veřejné prostory členit na následující řádové kategorie.

1. Lokální

Vnitroblokové a polovnitroblokové prostory, které mají význam zejména pro obyvatele nejbližšího okolí. Základní charakteristikou lokálně významných veřejných prostorů je důraz na jejich obyvatelnost. Jsou to prostory, které vytvářejí zázemí obyvatelům okolních domů, místa pouze neformálních až intimních každodenních kontaktů, místa her dětí. Tyto prostory zpravidla obsahují pouze vybavení zajišťující jejich obyvatelnost - dětská hřiště, lavičky apod. Nemusí být zcela fyzicky oddělena od okolních prostorů, nicméně cizí návštěvník v nich jednoznačně pociťuje, že již narušuje soukromí místního obyvatelstva.

---

¹¹ ŠILHÁNKOVÁ V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Brno: VUT, 2003. s. 16-20

2. Místní

Veřejný prostor, který je jedním z několika, popř. mnoha obdobných v městské čtvrti, prostor, který nemá žádný zvláštní význam. Základní charakteristikou místně významného veřejného prostoru je nejširší možné promísení všech funkcí. Funkce kulturně - společenská je v poloze neformálních kontaktů i když tyto ještě mohou nabývat masovější charakter (např. jako neformální slavnosti v rámci komunity). Obchodní funkce oproti následujícím typům ustupuje, a to zejména do podoby prodeje zboží každodenní spotřeby (potravin, drogistické zboží apod.). Občerstvení je spíše ojedinělé a má často i podobu centra místní "kultury". Velmi významný je zvyšující se podíl funkce bydlení, který začíná mít převládající a určující charakter. S funkcí bydlení souvisí potřeba rozvoje rekreační funkce a to nejen ve formě krátkodobé každodenní rekreace, ale i rekreace víkendové. Z hlediska dopravy je žádoucí, aby místní centra byla dopravně vyvážená v tom smyslu, že se na nich musí mísit všechny typy dopravy - pěší, cyklisti, městská hromadná doprava (MHD) i individuální automobilová doprava (IAD). IAD by ale neměla nabývat většího významu, než ve formě obslužných komunikací. Z prostorového hlediska jsou místně významnými veřejnými prostory náměstí, městské třídy, případně menší parky a parkově upravené plochy.

3. Okrskový

Veřejný prostor, který je typický pro určitou městskou část nebo čtvrť. V těchto prostorech převažuje kulturně společenská a obchodní funkce, i když v poněkud omezené míře oproti celoměstsky významným prostorům. Z hlediska kulturně společenské funkce je zde jasný posun k poloformálnímu a neformálnímu střetávání, i když ještě v poměrně velkém měřítku, co do rozsahu konaných akcí.

V oblasti obchodní se jedná zejména o obchod v budovách, které obklopují veřejný prostor a vytvářejí tak živý obchodní parter. Ve vlastním veřejném prostoru se mohou vyskytovat prodejní stánky. Pokud je veřejný prostor nebo jeho část upravena jako tržiště, jedná se vždy o denní trhy menšího rozsahu a významu. V oblasti občerstvení je patrný útlum této funkce a její posun k méně okázalým způsobům stravování - převažují restaurace nižších cenových skupin, bistra a bufety. Ve veřejném prostoru jsou často umístěny stánky s rychlým občerstvením, případně předzahrádky. Z dopravního hlediska by měl v okrskově významném centru nastat kompromis mezi všemi druhy dopravy.

Okrskově významná centra jsou často významnými přestupními uzly MHD, případně mezi MHD a ostatními druhy dopravy, podíl IAD zde ale není

zanedbatelný a nebylo by správné IAD významně potlačovat. Podíl IAD ale v žádném případě nesmí omezovat ostatní typy dopravy - zejména dopravu pěší a cyklistickou a dále nesmí mít zásadně negativní (v krajním případě dokonce likvidační) vliv na ostatní funkce prostoru. V okrskově významném centru nabývá na významu i funkce bydlení (i když jen v omezené míře) a s ní spojená funkce rekreační - zejména krátkodobá rekreace místního obyvatelstva. Z prostorového hlediska se u veřejných prostorů okrskového významu jedná nejčastěji o náměstí, případně kombinaci náměstí a městské třídy, resp. křižovatku městských tříd.

4. Celoměstský

Veřejný prostor, který je občany vnímán jako nejdůležitější, nejdůležitější ve městě - může být totožný s některým z následujících typů. Pro jejich využití je charakteristická obchodní a kulturně - společenská funkce. Slouží pro formální i neformální setkávání občanů (politické demonstrace, divadelní a hudební produkce apod.). Tyto veřejné prostory jsou obklopeny živým obchodním parterem.

Ve vlastním prostoru jsou často umístěny prodejní stánky, případně celá plocha či její podstatná část je upravena jako tržiště (denní či výroční trhy). Obchodní funkce je doplněna možností občerstvení jak sítí restaurací, bister a bufetů umístěných v objektech obklopujících veřejné prostory celoměstského významu, tak i stánky s rychlým občerstvením, případně letními předzahrádkami, které jsou přímou součástí využití veřejného prostoru. V oblasti dopravy je snaha maximálně potlačit individuální automobilovou dopravu a tak se z hlediska dopravního setkáváme s celoměstsky významnými veřejnými prostory zejména jako s pěšími zónami, kombinovanými zónami pro pěší a MHD, případně v kombinaci maximálně s obslužnou IAD tzv. zóny 30.

Významnou charakteristikou celoměstsky významných prostorů je skutečnost, že funkce bydlení, jak na samotných veřejných prostorech, tak i v objektech tyto prostory obklopujících, je v maximální míře potlačena. Z prostorového hlediska nabývá celoměstsky významný veřejný prostor podoby systému ulic a náměstí (příp. zákoutí, drobných zelených ploch).

5. Regionální

Je veřejný prostor symbolizující určitý region. Z hlediska prostorového uspořádání a funkční náplně jsou tyto veřejné prostory v podstatě totožné s celoměstsky významnými veřejnými prostory. Jen formálních akcí regionálního významu se zde odehrává větší množství. Z logiky věci vyplývá,

že regionálně významný veřejný prostor se může nacházet pouze v regionálně významném sídle.

6. Nadregionální, národní

Je veřejný prostor vytvářející nebo symbolizující identitu národa, státu nebo jiné velké a významné skupiny obyvatelstva. Tak jako u regionálně významného veřejného prostoru, i zde je funkční a prostorová skladba totožná s celoměstsky významnými veřejnými prostory. S tímto veřejným prostorem se ztotožňuje regionální nebo národní cítění obyvatelstva, z čehož plyne poměrně vysoké procento formálních akcí regionálního nebo celonárodního významu. Z logiky věci vyplývá, že nadregionálně nebo národně významný veřejný prostor se může nacházet pouze v metropoli. Pro Českou republiku jsou takovými prostory zejména Václavské a Staroměstské náměstí v Praze.

2.1.2.b Analýzy veřejných prostorů dle Kevina Lynche

V roce 2004 byla do češtiny poprvé přeložena publikace výzkumu profesora Kevina Andrewa Lynche - *The Image of the City / Obraz města*. Publikace vyšla v prvním vydání v USA již v roce 1960. Jak vystihuje jeho universitní kolega, profesor Eric Dluhosch: „...je to prostředek pro porovnání a zhodnocení úvah o obrazu – image města se současnou situací v České republice;... je to příležitost zkoumat vzat mezi urbanismem a „obrazem navrhovaným takzvanými odborníky a obrazem čili image existujícím v mysli obecné populace...“¹²

Na publikaci je však, dle mého názoru, stále třeba hledět s jistým odstupem a to především proto, že za více jak padesát let, které uplynulo od tohoto výzkumu, prošly podoby zkoumaných měst, jejich aktivity i obyvatelstvo výraznou proměnou. Především však existuje v současné době řada aktuálnějších publikací, samozřejmě ne vždy v českém vydání, které se přibližují více současným problémům veřejných prostorů a to především těch evropských, které se od amerických měst zásadně liší. Nicméně v České republice je to téměř jediná odborná publikace a metodická pomůcka teoretického rázu

---

¹² LYNCH, K. *Obraz města / The Image of the City*. Praha: Bova Polygon, 2004.

zabývající se vizuálním vnímáním města, která se navíc opírá o objektivní kritéria a konkrétní příklady existujících měst. Publikace přinesla také novou terminologii, která se v územním plánování v České republice zatím příliš nezakořenila, dále pak jistě pozitivní je oživení zájmu o danou problematiku veřejných prostorů. Význam této knihy je tedy zřejmý a v teorii plánování měst by měla mít své místo.

Lynch dekomponuje obraz města na několik základních prvků jako jsou cesty (ulice), okraje, oblasti, uzly (křižovatky a náměstí) a významové prvky. Lynch dokazuje, že pokud není město dostatečně *čitelné* prostřednictvím výše vyjmenovaných hlavních prvků, snižuje se nebo dokonce mizí citové uspokojení jeho obyvatel z pobytu v takovémto prostředí, může se jevit jako prostor bez řádu.

Jednotlivé prvky potom Lynch definuje následovně:¹³

Cesty. Jsou jako jakési dráhy, po nichž se obvykle, příležitostně nebo potenciálně pozorovatelé pohybují. Můžeme sem zahrnout ulice, procházkové trasy, dopravní tepny, kanály, železnice. Tyto prvky jsou pro mnohé lidi v jejich představách rozhodující. Lidé se pohybují po městě a přitom ho pozorují. Podél cest, díky nimž vznikají mnohé vazby, se uspořádávají ostatní prvky prostředí.

Okraje. Okraje jsou lineární prvky, které nejsou pozorovateli přímo využívány. Nevnímáme je jako cesty. Jsou to hranice oddělující dvě fáze, dá se říci lineární zlomy v kontinuitě prostoru, např. břehy, železniční koridory, hranice zástavby či zdi. Důležité jsou zde spíše vztahy stran než samotný „šev“. Okraje mohou být i bariérami, které jsou více či méně průchodné a vymezují tak jednu oblast vůči druhé. Také je můžeme chápat jako švy, k nimž se dvě oblasti vztahují a spojují se skrze ně dohromady.

Oblasti. Oblastmi rozumíme střední až velké části města. Představme si je jako dvojrozměrné. Pozorovatel vstupuje mentálně „dovnitř“ a rozpoznává je podle jejich určitého charakteru. Jsou-li nahlíženy zvenčí, můžeme posuzovat vztahy s okolím. Lidé své město nejčastěji strukturují právě tímto způsobem. Fyzické charakteristiky, jimiž jsou oblasti určovány, jsou tematicky spojeny a skládají se z nekonečného množství rozličných druhů jednotlivostí: textura,

---

¹³ LYNCH, K. *Obraz města / The Image of the City*. Praha: Bova Polygon, 2004. s. 47 – 48

prostor, forma, detail, symbol, typy budov, využití a aktivity, obyvatelé, stupeň údržby, topografie.

Uzly. Nazýváme tak body a strategická místa ve městě, do nichž pozorovatel může vstupovat. Jsou to intenzivní ohniska, v nichž a mezi nimiž se pohybujeme. Mohou je tvořit hlavně křižovatky, místa přestupů, křížení nebo prosté sbíhání cest či moment, kdy se jedna struktura mění ve druhou. Uzly také mohou být jednoduše místem, které nabylo na významu kvůli koncentraci nějaké funkce nebo fyzických vlastností. Mnoho uzlů spojuje v sobě dohromady obě vlastnosti – jsou místy křížení i koncentrace. Některá seskupení uzlů se stávají ohnisky a ztělesňují charakter určité oblasti, stávají se symbolem. Takové uzly můžeme nazvat jádry. Pojem uzlů je úzce svázán s pojmem cest, protože křižovatka vzniká v jejich sbíhání, ke kterému nevyhnutelně dojde.

Významné prvky. Významné prvky představují další druh vztažných bodů. V tomto případě pozorovatel mezi tyto prvky přímo nevstupuje, ale má je okolo sebe. Obvykle se jedná o docela snadno rozlišitelné hmotné objekty jako budova, znamení, obchod nebo hora. Měly by být jednoduše vydělitelné z velkého množství jiných možností. Některé významné prvky se uplatňují jen z dálky. Obvykle je známe z mnoha úhlů a vzdáleností, jak je vnímáme při pohledu přes nižší objekty. Slouží nám při pochopení širších radiálních prostorových vztahů. Mohou se nacházet v samotném městě anebo v přiměřené vzdálenosti tak, aby se mohly už z praktických důvodů stát trvalým symbolickým ukazatelem.

Jako příklad lze uvést samostatně stojící věž, zlatou kupoli nebo vysoké kopce. V této souvislosti můžeme uvažovat i o pohyblivých bodech, jako je třeba slunce, jehož pohyb je pomalý a pravidelný. Některé významné prvky jsou bezprostředně svázány s určitým místem. Jsou viditelné jen z několika málo stanovišť a přístupových cest.

Žádný z těchto základních prvků neexistuje jen sám o sobě. Oblasti jsou strukturované přítomností uzlů, definované okraji, protknuté cestami a nepravidelně rozsetými významnými prvky. Jednotlivé prvky se běžně překrývají a pronikají jeden do druhého.

Za zmínku zde stojí také autorovo rozdělení podoby – image, prostředí do tří složek. Je to jeho identita, struktura a význam.

„ Dobrat se image vyžaduje, abychom objekt nejdříve identifikovali a odlišili ho jako oddělenou entitu od jiných celků. Toto rozlišení nazveme identitou toho kterého objektu. Zde neužíváme slovo identita ve významu podobnosti s něčím

jiným, ale popisujeme jím skutečnost vydělení nebo jedinečnosti. Struktura objektu vyjadřuje prostorové nebo jiné kvality utváření, které k nám promlouvají a mají zvláštní vztah k nám i okolí. Objekt by měl mít pro diváka význam, ať už praktický, anebo citový. Význam totiž vyjadřuje i druh našeho vztahu k realitě, který přesahuje pouhé prostorové a formální utváření objektu.“¹⁴

2.1.2.c Ostatní příklady analýz veřejných prostorů

Ve velkém množství odborných publikací posledních deseti let nalezneme analýzy veřejných prostorů a jejich nových a stále se měnících forem (viz kapitola 1.2.3), ale především měnících se významů těchto prostorů v komplexním systému dnešních měst.

Z francouzského prostředí jsou to například Picon- Lefebvre¹⁵, který se zabývá otázkou postmoderní společnosti a jejího vztahu a průniku s nově vzniklými formami „moderních“ veřejných prostorů, Lamizet¹⁶, který ve svém díle o smyslu dnešního města mapuje možnou metodologii analýzy atributů jednotlivých urbánních forem prostorů ve městě, či skupinová publikace vydaná pod vedením Ghorra-Gobin¹⁷ „Réinventer le sens de la ville. Les espaces publics à l'heure globale“ analyzující smysl veřejných prostorů v době dnešní globalizace.

Publikace upozorňuje na nutnost znovu se zamýšlení nad otázkou veřejných prostorů z důvodu jejich symbolické dimenze v době, kdy jsou města „instrumentalizovány“ procesem globalizace, transformace měřítek a podrobeny procesu „metropolizace“.

Výběr slova metropolizace je zde použit v kontrastu k výrazu urbanizace (procesu urbanizace), kde první pojem má za důsledek odlišné rozrůstání urbanizovaného území, které není založeno na spojitém růstu území odvíjejícím se od historicky daného pólu. Tento trend má za následek silné polarizace území

---

¹⁴ LYNCH, K. *Obraz města / The Image of the City*. Praha: Bova Polygon, 2004. s. 8

¹⁵ PICON-LEFEBVRE, V. *Les espaces publics modernes / Moderní veřejné prostory*. Paris: Le Moniteur, 1996.

¹⁶ LAMIZET, B. *Le sens de la ville / smysl města*. Paris, 2002.

¹⁷ GHORRA – GOBIN, C. *Réinventer le sens de la ville – Les espaces publics à l'heure globale / Znovu objevit smysl města – Veřejné prostory v době globalizace*. Paris, 2003.

a znehodnocení stávajících urbánních území. Proces má dále, podle autorky, ovládat všechna území s myšlenkou kapitalismu, který se zde promítá do procesu privatizace veřejných prostorů měst.

Více skeptičtější výzkumy vedené vědci v americkém prostředí, jako například Ed Soja nebo Mike Davis (na analýzách města Los Angeles), upozorňují dokonce na proces „ militarizace“ veřejným prostorů.

Publikace vyzdvihuje na povrch také fenomén nově vzniklých obchodních veřejných prostorů (prostorů v soukromém vlastnictví otevřených a přístupných veřejnosti), herních a zábavních pseudo-forem veřejných prostorů (tematické zábavní parky a města převážně vznikající v USA) či cyber-veřejných prostorů.

2.1.3. Analýza možných aktivit a chování uživatelů veřejných prostorů

2.1.3.a *Jan Gehl*

Ukázkou výzkumu teorie fungování veřejných prostorů může být práce profesora Královské Dánské akademie krásných umění, Jana Gehla. Pro téma disertační práce jsou zajímavé jeho teorie rozdělující aktivity ve veřejném prostoru a následné hodnocení kvality tohoto prostoru v závislosti na výskytu jednotlivých aktivit.

Gehl se ve své publikaci „*Život mezi budovami*“¹⁸ soustředil na člověka ve veřejném prostoru a vytvořil propracovanou metodiku aktivit ve veřejných prostorech. Tyto aktivity dělí podle jejich společenského charakteru do tří kategorií – na nezbytné, volitelné a společenské.

Rozdělení aktivit:

Nezbytné aktivity – ty, které jsou více méně nucené – chození do práce, nakupování, čekání na autobus, jinými slovy všechny činnosti, u nichž je zapojení účastníků více či méně vyžadováno. Obecně sem patří každodenní úkoly a kratochvíle. Mezi jinými aktivitami tato skupina obsahuje velkou

---

¹⁸ GEHL, J. *Život mezi budovami*. Brno: Nadace Partnerství, 1999.

většinu činností souvisejících s chůzí. Materiální prostředí na ně má jen mírný vliv.

Volitelné aktivity – aktivity, které jejich účastníci provozují jenom když chtějí a jestliže to umožňuje místo a čas. Tato kategorie zahrnuje takové aktivity, jako jsou procházky na čerstvém vzduchu, postávání a pozorování okolního života, sezení a slunění.

Tyto aktivity probíhají jenom za optimálních venkovních podmínek, když tomu vybízí příjemné počasí a místo.

Společenské aktivity - jsou všechny aktivity, které závisejí na přítomnosti jiných lidí na veřejných prostranstvích. Zahrnují hrající si děti, zdravení a konverzaci, veřejné aktivity různého druhu a jako nejrozšířenější společenskou aktivitu – pasivní kontakty, tedy prostě pozorování jiných lidí a jejich poslouchání.

Tyto aktivity skoro ve všech případech vznikají z aktivit spojených s ostatními dvěma kategoriemi aktivit. Rozvíjejí se ve spojení s ostatními aktivitami tam, kde jsou lidé na stejném místě, setkávají se, mívají jeden druhého nebo se pouze pozorují.

Společenské aktivity se objevují spontánně jako přímý důsledek toho, že se lidé pohybují a pobývají na stejných místech. Z toho vyplývá, že společenské aktivity jsou nepřímo podporovány tam, kde jsou nezbytným a volitelným aktivitám poskytnuty lepší podmínky.

Jsou-li venkovní prostory nekvalitní, vyskytují se v nich jen nezbytně nutné aktivity. Když mají venkovní prostory vysokou kvalitu, nezbytné aktivity probíhají přibližně stejně často, mají však jasnou tendenci se prodlužovat, protože materiální podmínky jsou lepší. Navíc se ale objeví široká škála volitelných aktivit, protože místo a situace nyní lákají lidi, aby se zastavili, posadili se, jedli atd.

Typ aktivit	Kvalita materiálního prostředí	
	Špatná	Dobrá
Nezbytné aktivity	●	●
Volitelné aktivity	•	●
Společenské aktivity	●	●

OBR: č. 1: Grafické znázornění vztahů mezi kvalitou venkovních prostor a poměrným výskytem venkovních aktivit. ¹⁹

¹⁹ GEHL, J. *Život mezi budovami*. Brno : Nadace Partnerství, 1999. s.13

Funkční, rekreační a společenské aktivity se ve veřejných prostorech prolínají ve všech myslitelných kombinacích. „Život mezi budovami není pouze pěší provoz nebo rekreační či společenské aktivity. Život mezi budovami zahrnuje celé spektrum aktivit, které se spojují a dávají veřejným prostorům měst a obytných čtvrtí smysl a přitažlivost.“²⁰

Toto rozdělení a následná interpretace poukazuje na naléhavost zapojení společenských a kulturních akcí a událostí do života současných veřejných prostorů a jejich podstatnou roli ve vytváření kvalitních městských prostorů.

2.1.3.b Jane Jacobs

Mezi jednu z nejvýznamnějších publikací druhé poloviny dvacátého století jistě patří dílo američanky Jane Jacobsové, která ve své knize „Život a smrt amerických velkoměst“ (The Death and Life of Great American Cities²¹) popisuje nově vzniklé problematiky a otázky spojené s vývojem veřejných prostorů v americkém městském prostředí na začátku druhé poloviny dvacátého století.

Ve své práci se zaměřila především na veřejné prostory ve městě určené pro pěší, zeleň a městské parky a jejich funkci pro život města, městských částí, jejich komunit a obyvatel. Zdůrazňuje atributy podporující či vyvracející jejich bezpečnost, dále poukazuje na nutnost společenských a sociálních kontaktů v těchto prostorech, jakožto obecněji na důležitost koncentrace a diversity ve veřejných prostorech. Veřejné prostory, okolní budovy, vybavenost a aktivity dle Jacobs přispívají aktivně k pocitu bezpečnosti či strachu jeho uživatelů.

Kniha „Život a smrt amerických velkoměst“ je považována za stěžejní dílo moderního urbanismu popisující a argumentující transformace americké společnosti a nově vzniklé problémy působení veřejných prostorů v amerických velkoměstech.

---

²⁰ GEHL, J. *Život mezi budovami*. Brno: Nadace Partnerství, 1999. s.16

²¹ JACOBS, J. *The Death and Life of Great American Cities*. Modern library edition, 1961.

CHARAKTERISTIKA ÚSPĚŠNÉHO MÍSTA²²

Jedním z nástupců díla K. Lynche byl od 70. let minulého století i William H. Whyte. On a jeho spolupracovníci se systematicky věnovali výzkumu chování lidí ve veřejných prostorech amerických měst. Vycházeli z předpokladu, že důkladným poznáním vzorců chování lidí lze vytvořit základní schémata pro projektování těchto prostorů tak, aby lidem co nejlépe sloužily. Když se zabýval studiem městských náměstí a náměstíček, podařilo se mu identifikovat řadu klíčových ukazatelů, které charakterizují kvalitní veřejné prostranství. Výsledky svého zkoumání uveřejnil v knize „*Sociální život malých městských prostorů*“ (*The Social Life of Small Urban Spaces*). Znamou skutečností je, že to, co přitahuje lidi do určitého prostoru, je přítomnost jiných lidí. Při posuzování jakéhokoliv prostoru musíme především zjistit, čím je pro lidi atraktivní. To je možné identifikovat poměrně snadno – jsou to místa k sezení, dostatek stínu, voda, které se „můžeme dotknout“, dobré jídlo, či dobře propojené ulice a chodníky.

Specifickými rysy úspěšného místa jsou:

- *Převaha skupin lidí nad jednotlivci* – přítomnost lidí ve skupinách může být ukazatelem výběru. Whyte zjistil, že pokud jdou lidé na určité místo ve dvou nebo ve třech, je tomu tak proto, že se na tom již předem dohodli.
- *Vyšší počet žen než mužů* – ženy bývají ve volbě místa vybíravější. Kritéria jejich výběru se pohybují od typu sedátek, která jsou zde k dispozici, až k pocitu bezpečí v daném místě.
- *Rozdílné věkové kategorie* – přítomnost rozdílných věkových skupin většinou prokazuje, že místo má rozličnou klientelu, která je využívá v různou dobu.

---

²² *Utváření místa*. Příručka k vytváření úspěšných veřejných prostranství. Brno: Project for Public Spaces - Nadace Partnerství, 2003. s.62-64

- *Různost aktivit* – na oblíbených místech zpravidla probíhá větší množství aktivit než na místech méně úspěšných. Aktivity přitom nemusejí vyžadovat zvláštní zařízení nebo vybavení.
- *Citové projevy* – na fungujícím veřejném prostranství se daleko častěji setkáme s lidmi, kteří se drží za ruce nebo se zdraví podáním ruky a jistě tu uvidíme i více úsměvů, polibků a objetí než na místě problematickém.

Na Whytovu práci navázala aktivita v roce 1975 založené nadace Project for Public Spaces (PPS) (Projekt pro veřejná prostranství).

Ta jeho dílo dodnes propaguje a dále rozvíjí. Prvotním cílem nadace bylo přispět k oživení místních veřejných prostranství, jako prostoru pro setkávání a život komunity. Nadace během doby své existence rozvinula celou řadu programů: parky, náměstí, vodní fontány, ulice, doprava, tržiště, veřejné budovy a architektura, výtvarné dílo ve veřejném prostoru a městský mobiliář atd. V rámci těchto programů napomáhá městům i místním komunitám vytvářet nejen dobrá veřejná prostranství, ale oživovat i místní komunitu.

Zkoumáním více než 1000 veřejných prostranství ve světě bylo zjištěno, že se místo stává úspěšným tehdy, když poskytuje čtyři základní kvality: ²³

- *Dostupnost* - úspěšné veřejné prostranství je snadno dostupné a viditelné. Lidé se jím mohou snadno pohybovat a využívat různých částí daného prostranství. Fyzické prvky mohou ovlivnit dostupnost a vnímání.
- *Pohodlí a image* - představa o bezpečí a čistotě, velikosti přilehlých budov, charakteru a půvabu místa, jsou prvořadě při rozhodování, zda určité místo použít, stejně tak i pohodlné sezení či možnost vybrat si místo k posezení.
- *Využití a aktivity* - aktivity jsou základními stavebními kostkami místa. Jsou důvodem proč lidé poprvé přijdou a proč se na stejné místo vracejí. Aktivity činí místo zvláštním nebo jedinečným. Když bude prázdné a nepoužívané, znamená to, že není něco v pořádku.
- *Sociabilita* - je kvalita, kterou místo nezískává snadno, ale je nesmírně důležitá pro jeho hodnotu. Když se známí i neznámí lidé potkávají náhodně či záměrně a nemají zábrany komunikovat na daném místě, mají lepší pocit sounáležitosti s místem nebo komunitou.

---

²³ *Utváření místa*. Příručka k vytváření úspěšných veřejných prostranství. Project for Public Spaces -Nadace Partnerství, Brno, 2003. s.62-64

2.1.4. Závěr kapitoly analýzy veřejných prostorů a možných aktivit

Pro cíle disertační práce budou využity převážně analýzy založené na evropských příkladech měst a jejich veřejných prostorů.

Do rozdělení veřejných prostor dle charakteristické funkční náplně nebudou občasné společenské a kulturní akce a festivaly často zasahovat, neboť se z převážné části jedná o krátkodobé a pomíjivé projekty oživení veřejných prostorů, které častěji pouze doplňují charakteristické a časově převládající funkční charakteristiky těchto prostorů.

Při hodnocení jednotlivých společenských událostí a akcí bude v disertační práci použito rozdělení do spádových okruhů, jednak rozsahu jejich působnosti a rozložení v území, stejně i participace účastníků.

Vybrané události mohou probíhat na malém území lokálního charakteru – v části městské čtvrtě. Dále pak na druhém protipólu můžeme klasifikovat události, které se budou odehrávat na celém území města, či dokonce jeho hranice přesahovat. Totožně může organizace zaujmout jen několik desítek starousedlých obyvatel, jako mít celoměstský, národní či mezinárodní význam s participací několika tisíci obyvatel a turistů.

Jak již bylo zdůrazněno v předchozí kapitole, ve skutečném městě se většinou veřejné prostory s jednoznačně vyhraněným typem nevyskytují. Jednotlivé funkce a aktivity se v praxi často prolínají a kombinují. Jedná se také především o kombinace jednotlivých uvedených typů funkcí a aktivit.

Společenské, kulturní a sportovní události a různorodost forem animací veřejných prostorů mají v oblasti hodnocení těchto prostorů zásadní postavení, které ve své disertační práci zdůrazňuji. Tyto akce mají ve svých kompetencích změnit například formu sociálních kontaktů v daném prostoru, přetransformovat tak výrazně jeho funkci a to především oživením neformálních sociálních kontaktů mezi návštěvníky daného veřejného prostoru, které v působení kvalitních městských prostorů hrají velmi důležitou roli.

Svoji výjimečností, pomíjivostí či důvtipem mohou například zasáhnout do fungování reprezentačních slavnostních náměstí, ve kterých se odehrávají převážně pouze neformální mezilidské kontakty a na časový okamžik, který se může posléze stát trvalejším, je mohou proměnit ve veřejný prostor naplněný neformálními kontakty a přátelskou komunikací.

2.2. Analýza společenských, kulturních a sportovních událostí a akcí ve veřejných prostorech

2.2.1. Úvod do kapitoly

Kapitola navazuje na předcházející kapitolu, zabývající se analýzou veřejných prostorů a možných aktivit v těchto prostorech a detailněji rozvíjí oblast společenských, kulturních a sportovních událostí a akcí.

Obdobně jako v předchozí kapitole nejsou příklady striktně děleny dle jednotlivých prostředí - České republiky a Francie. Jedním z hlavních důvodů je především nesrovnatelná úroveň výzkumů v jednotlivých zemích. V České republice jsou v současné době pouze velmi omezené dostupné odborné publikace, které se zaměřují na rozdělení kulturních, společenských a sportovních akcí, jak na jejich prostorové interakce s veřejnými prostory - územní struktury a uspořádání, stejně tak i na možné zásahy do rozvoje a transformaci městského prostředí a jeho veřejných prostorů.

Pokračováním rozřídění společenských, kulturních a sportovních akcí a událostí je v této kapitole stručný přehled jejich možných dopadů na veřejné prostory a působení na život ve městě.

Závěrečná část kapitoly je věnována reflexi o možném podílu těchto akcí a událostí ve tvorbě a procesu *urban design*.

2.2.2. Jednotlivé příklady analýz, diferenciací a efektů akcí

Diferenciací festivalových a společenských akcí ve veřejných prostorech města a jejich možným účinkem na fungování města se zabývá ve Francii již několik desítek let řada autorů (pozn.: první výzkumy se začaly rozšiřovat od 60-tých let minulého století). Pro analýzu a rozbor akcí a jejich možných vlivů ve tvorbě a správě veřejných prostorů jsem vybrala několik autorů zabývajících se danou problematikou.

- Chadoir a Ostrowetsky : „*L'espace festif et son public*“

Festivalové akce a jejich publikum – Společenské události a akce ve veřejných prostorech nových satelitních měst a měst střední velikosti (ve Francii).

Autoři Philippe Chadoir a Sylvia Ostrowetsky²⁴, profesori a vědečtí odborníci na renomovaných francouzských univerzitách, se zabývají výzkumem „festivalových prostorů“²⁵ již několik desítek let. Pro ukázky možných přístupů k realizacím a jejich vlivů na veřejné prostory měst jsem si proto vybrala výsledky jejich studií.

Ve svých výzkumech se zaměřují a rozlišují organizace společenských a kulturních akcí ve dvou odlišných strukturách osídlení ve Francii: v centrech středně velkých - regionálních měst a v nových satelitních městech. Studie prokázaly dva odlišné přístupy k organizaci festivalových společenských akcí ve veřejných prostorech. V centrálních oblastech měst úrovně středisek regionů má organizace akcí a tvorba bohaté kulturně - společenské agendy veřejných prostorů za cíl návrat k fungujícím veřejným prostorům v centru města, které se v Evropě v posledních desetiletích často vyliďňovaly, chátraly a ztrácely tak svoji původní funkci.

Na druhé straně, ve většině satelitních oblastí si urbanisté a umělci těmito společenskými událostmi kladou za cíl přivést do města sociální život, který je zde neúplný či žádný.

Chadoir a Ostrowetsky charakterizují hlavní zásahy, kterými přispívají festivalové a společenské akce k rozvoji a transformaci veřejných prostorů:

- **dávají nový směr / význam vytvořeným formám.** Kulturní a umělecké projekty pozměňují historii místa, jeho vzpomínky či image.
- nabízejí produkci-představení, které svým obsahem a formou nabízí městu **vytvoření jistého druhu bibliografie** či historického mýtu, referujícího o jeho místní historii.

---

²⁴ OSTROWETSKY, S.; CHADOIR, P. *L'espace festif et son public. Les Annales de la Recherche Urbane*. 1996, no°70.

²⁵ Pojem byl přejat (volně přeložen) z názvu článku: „*L'espace festif*“ et son public. *Les Annales de la Recherche Urbane*. 1996, no. 7. s. 78

- *vyprovokují spletitý „mechanismus“ společenského života* v důsledku vzniklých vztahů mezi odlišnými účastníky a organizátory akcí, obyvateli a politiky.

Společenské slavnostní události a akce můžeme dále roztrždit do několika kategorií či skupin.

- Michel Vovelle²⁶ například rozděluje festivalové události na: akce *rodinného charakteru* (společenské, kulturní a sportovní akce pro celé rodiny), akce *sezónní povahy* (periodicky se opakující události oslavující jedno z ročních období či tradice s ním spjaté), společenské události *vesnického charakteru* (společenská setkání a festivaly na územích rurálního charakteru), *městské slavnosti* (společenské události ve veřejných prostorách měst) a *národní svátky* (společenské akce na národní úrovni (často spjaté s datem národních svátků), v organizaci a charakteristice často přesahující hranice území města).

- Autoři metodické publikace výzkumu velkých společenských, kulturních a sportovních událostí Bovy Phillipe, Potier Françoise, Liaudat Christian²⁷ ve své knize nazvané „Les grandes manifestations : Planification, gestion des mobilités et impacts“ (Významné manifestace: Plánování, řízení mobilit a dopadů) vytvořily základní typologii událostí ve veřejných prostorech. Definovali tak možné základní rozdělení akcí na typové podskupiny, které můžeme shrnout takto:

- *gay-parády* či *techno-parády*, velké slavností průvody, často doprovázející alegorickými vozy; v posledních letech velmi populární typ událostí,
- *svátky a slavnosti*, které dále rozdělili na církevní svátky, folkloristické slavnosti a příležitostní slavnosti a oslavy,
- *karnevaly a festivaly*,
- *mega- události*,
- *sportovní manifestace a akce*.

---

²⁶ VOVELLE, M. *Métamorphoses de la fête en Provence*. Flammarion, 1976.

²⁷ BOVY P.; POTIER F.; LIAUDAT C. *Les grandes manifestations : Planification, gestion des mobilités et impacts*. Paris – Lausanne: INRETS – MDT/EPFL, 2003.

Dle územní struktury a uspořádání diferencovali akce na dva základní druhy:

« mono-site » - akce a události odehrávající se na jednom místě,

« multi-site » - akce a události „putující“ po území města či čtvrti, dále pak události a akce neodehrávající se na jednom determinovaném místě.

K tomuto rozdělení bych ve své práci přiřadila pro typové rozdělení především akce pouličního divadla a poutě, trhy či jarmarky (které je možno ale pravděpodobně zahrnout do slavností a svátků). Je možné dále uvažovat o začlenění velmi populárního oživování veřejných prostorů, kterými jsou tématická osvětlení budov či tras ve městě.

Navrhovaná typologie zahrnuje tyto druhy společenských a kulturních akcí:

- slavností průvody: *gay-parády* či *techno-parády*,
- svátky a slavnosti: *církevní svátky, folkloristické slavnosti, příležitostní akce, památeční slavnosti*
- manifestace: *společenské, politické*
- karnevaly
- festivaly: *hudba, film, divadlo*
- mega- události
- sportovní manifestace: *maratóny, sportovní klání*
- rekreační akce: *městské pláže, ledové plochy*
- trhy a veletrhy: *vánoční trhy*
- poutě a jarmarky
- salóny / open-air výstavy
- pouliční divadla a představení

V územním uspořádání navrhuji vytvoření podskupin. Pro události odehrávající se na jednom místě by to bylo především rozdělení na:

- stabilní v prostoru (na tribuně, schodišti); především hudební vystoupení, koncerty apod.,

- „v pohybu“ (události odehrávající se v jednom veřejném prostoru, např. náměstí; přemísťující se, či pohybující se v daném ohraničeném jediném místě); především pouliční divadlo,

- události „multi –polohové“, které se odehrávají na několika územích dohromady a dělí se na:

- ♦ akce a události mající jedno ústřední jádro (nejdůležitější těžiště organizace a druhořadá místa děje),
- ♦ akce s množstvím dějišť v oblasti, se stejnou úrovní důležitosti (bez ústředního jádra)

Pro analýzu událostí je třeba vzít v potaz také otázku periodičnosti konání, neboli množství opakování. Existují unikátní události, které se konají pouze jedenkrát a nikdy se již neopakují. Na druhé straně jsou zde události, které se zapsali do podvědomí obyvatel, diváků i organizátorů a opakují se pravidelně s jistou frekvencí. Často se jedná o sezónní oslavy a slavnosti, či festivaly a akce s pevnými neměnitelnými daty.

Periodicky se opakující události se stávají nejlepší metodickou pomůckou pro závěrečné testování a hodnocení přímých či nepřímých dopadů a důsledků konání dané akce. Často jsou vykonávány sondáže a ankety oslovující organizátory, pořádající osoby i účastníky.

Důležitou a nezanedbatelnou roli v organizaci hrají meteorologické podmínky a tudíž i volba ročního období. Dle studií ministerstva kultury ve Francii, se 71% festivalů a kulturních akcí v „open-air“ prostorech měst organizuje v období od května do září.²⁸

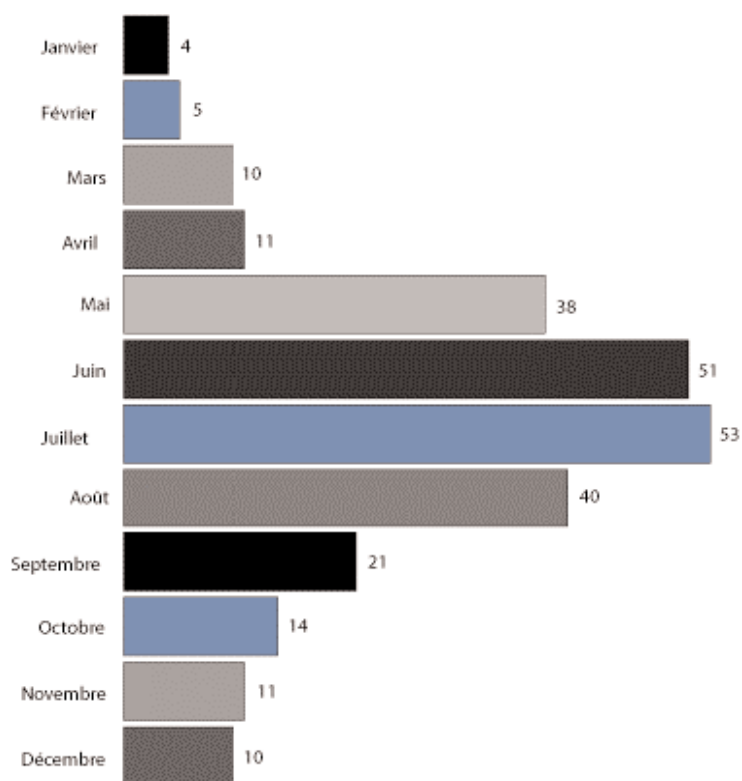
Navrhované základní rozdělení akcí dle frekvencí a periodičnosti:

- unikátní události a akce
- periodicky se opakující akce
  - 1- cyklické akce bez časového omezení
  - 2- akce s časovým omezením (například periodicky se opakující událost během předem určeného období několika let)

---

²⁸ DONNEDIEU de VABRES, R. *Le Temps des arts de la rue*. Paris, 2005. s. 20.

- akce výhledového charakteru, periodičnost dle úspěchu předchozího vydání

OBR: č. 2: Diagram organizace společenských událostí a akcí dle jednotlivých měsíců v roce. Vybrané významné události pouličních divadelních akcí a jejich poměrové rozdělení (počet klasifikovaných akcí) během roku.

Zdroj: Le Temps des arts de la rue. Zpráva ministerstva kultury, 2.2. 2005. s.20

Společenské a kulturní akce se dále mohou členit dle eventuelní bezplatnosti / volnému přístupu. Jedná se především o akce:

- bezplatné (vstup na všechny akce je zdarma)
- se vstupným / placené
- smíšené (placený vstup pouze na vybrané části a akce)

Pro smíšený typ akcí se v současnosti často uplatňují tzv. pasy – paušální kombinované vstupné s velkou rozmanitostí kombinací vstupu.

Jako další alternativně možnou diferenciaci uvádím práci autorů Bovy, Potier a Liaudat²⁹, kteří podnikli vědecký experiment v průběhu grantové vědecké práce, při které hodnotili přípravu, organizaci, průběh a dopady velkých manifestací a událostí na města.

Jejich základní koncepce vychází z rozdělení na „*événements*“ / *události* a „*manifestations*“ / *manifestace*. Toto rozdělení není v českém překladu jednoznačně logicky pochopitelné. Dle jejich podrobnějšího popisu zjistíme, že událost charakterizují jako: význačný akt rozmanitého obsahu a charakteru (kulturní, sportovní, umělecký či obchodní...), který umožní shromáždění skupiny lidí na určitém místě v určený čas. Na druhou stranu pokládají „Manifestaci“, která je dohromady tvořena jednou, či několika událostmi, a je organizována jedním či více organizátory. Tímto výkladem se z události stává složka - část manifestace. Pokud jedna jediná událost tvoří manifestaci, pak tuto událost nazývají manifestací samotnou.

Pro uzavření této části analýzy společenských a kulturních akcí a událostí poukazují ve stručném přehledu na jejich možné dopady, efekty a odezvy na veřejné prostory a život města.

Ve francouzské odborné literatuře bývají pro festivalové a společenské akce ve veřejných otevřených prostorech města často používána synonyma typu: strukturující elementy, akcelerátory, katalysátory či mobilizátory...³⁰ s možností restrukturalizace plánů a dispozic veřejných prostorů, umožňující vidět město a jeho části z jiného úhlu pohledu.

- Společenské a kulturní události se stávají motorem pro rozvoj území. Často umožňují pozitivní akceleraci v *realizacích infrastruktur města*. Jedná se zde bohužel převážně o kulturní či sportovní události velkého měřítka, často přesahujícího hranice území města. Nabízené infrastruktury se tak zapisují do perspektiv zlepšení celkové dostupnosti města či regionu. Velké události mohou mít dále za následek zrychlení obnovy veřejné hromadné dopravy či vytvoření nových dopravních či dopravně-společenských sítí – stezky pro cyklisty, skate boardová hřiště či dráhy pro bruslaře. Během samotné události či akce se projeví zvýšení poptávky po dopravním spojení, která může

---

²⁹ BOVY, P.; POTIER, F.; LIAUDAT, C. *Les grandes manifestations : Planification, gestion des mobilités et impacts*. Paris – Lausanne: INRETS – MDT/EPFL, 2003.

³⁰ OSTROWETSKY, S.; CHAUDOIR, P. ; VOVELLE, M.; GRAVRI-BARBAS; M. VIOLIER, P. a další

mít za následek časové změny provozu či nutnost zajištění specifického obslužného personálu.

- Události a akce na úrovni městských částí a čtvrtí mohou *podpořit umístění provizorního či polo-provizorního městského zařízení či mobiliáře* – provizorní parkovací stání, osvětlení, městský mobiliář,...
- Stále častěji se stávají *nástroji řešení rekonverze starých průmyslových a výrobních objektů a zón*. Z těchto oblastí se převážně díky kombinaci stálých a dočasných kulturních animací a společenských akcí stávají nové kulturně-společenské póly života města (příklad z Francie: Pláň Saint-Denis a následná výstavba fotbalového stadiónu a organizace festivalových událostí v nově vzniklých veřejných prostorech).
- Umožňují regeneraci a rekvalifikaci městského vybavení, instalací či objektů. Pouze zmiňuji rekvalifikace objektů sloužících pro trvalé využívání určitého charakteru, které se během periody animací může odlišně zapojit do pořádání akce. Převážně však mám na mysli například vybavení a městský mobiliář každodenního života – schodiště, rampy, umělecké předměty, lavičky a další, které se během společenských akcí a událostí, oživujících veřejné prostory, stávají nutnou výbavou představení (schodiště=podium, atd.) Reciproční proces však umožňuje také celoroční využití pro struktury, přístřešky či mobiliář vytvořené během, či pro, jednotlivé krátkodobé akce a události.

Mezi složitě uchopitelné dopady společenských kulturních akcí, událostí a festivalů neodmyslitelně patří také nepřímé efekty organizace, které se mohou prokázat někdy až s velkým časovým odstupem od reálného uskutečnění akce.

Mezi tyto efekty řadíme převážně:

- dopady na místní ekonomiku,
- sociální účinek na obyvatele města / čtvrti (řešení sociálních problémů – např.: etnické segregace),
- zlepšení bezpečnosti veřejného prostoru,
- změna časových období ve využití veřejných prostorů – «město 24h / 24h»; fenomén prodloužení aktivního života města,

- znovuoživení či vytvoření kulturní či sociální identity,
- změna vnímání veřejných prostorů,
- dopady na turismus a cestovní ruch,
- konkurenceschopnost mezi jednotlivými městy či regiony a další.

2.2.3. Rozměr procesu „urban design“³¹

Urbanismus se v současnosti stal multi-disciplinárním vědním oborem. Nejedná se tudíž pouze o fyzicko-estetické řešení urbánních prostorů, ale o celkovou koncepci zahrnující otázky fungování a managementu městských celků. Výzkumy v této oblasti tak dnes zahrnují práce týkající se dynamičnosti aktivit a obyvatelstva, systému mobility a analogicky, v zájmu tohoto pojednání, i organizace společenského, sportovního či kulturního využití veřejných prostorů.

Reflexe týkající se procesu tvorby „urban design“, jsou přejaty z anglické literatury. Termín vznikl v padesátých letech našeho století v Severní Americe, kde nahradil zastaralý termín „civic design“.

V průběhu urbanizačního procesu a vývoje městských celků byl jeho původní statut, dominantně založený na estetice, rozvinut a transformován v širší pojetí do interpretace celkové kvality prostorů a urbánních území, jak ve fyzickém tak v sociálně- kulturním chápání.

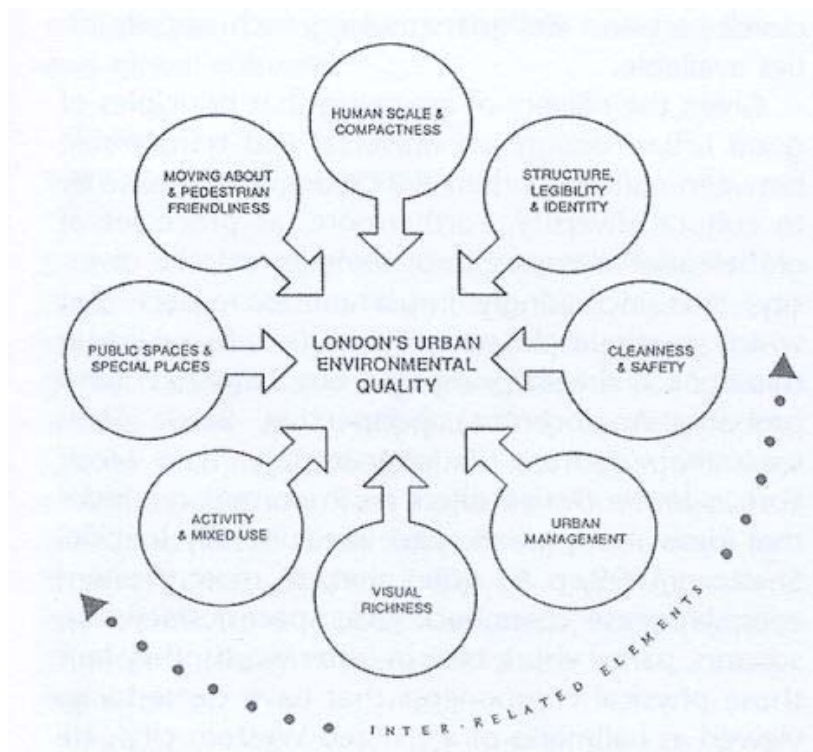
Pro ukázkou několika dimensí tohoto urbanistického procesu vybírám publikaci z Velké Británie autorů Carmona, Heath, Oc a Tiesdell , kteří založili své teorie na výzkumech provedených v Londýnském prostředí a jeho veřejných prostorech.

---

³¹ „The Dimension of Urban design“ Pozn: V textu si dovoluji používat anglický termín „urban design“ z důvodu neexistujícího výrazu v českém jazyce, který by plně nahrazoval tento jinak obecně používaný anglický výraz.

V publikaci „*Public Places – Urban Spaces ; The Dimensions of Urban design*“³² (Veřejné prostory – Urbánní prostory. Dimenze procesu urban design) zkoumající rozsah procesu urban design, můžeme nalézt znázornění charakteristik kvalitního městského prostředí zpracovaného na příkladu města Londýn.

Tyto výzkumy prezentuje osm klíčových faktorů potřebných pro vytvoření hodnotného a fungujícího prostředí ve městě. Těmi jsou: vizuální bohatost; management; čistota a bezpečnost; struktura, čitelnost a identita; lidské měřítko a koherence, okolní pohyb a kolegiálnost chodců, veřejné prostory a speciální místa, aktivity a smíšené využití.

OBR: č.3: „London's Urban Environmental Quality“; Znáornění charakteristik kvalitního veřejného prostoru.³³

³² CARMONA, M.; HEATH, T.; OC, T.; TIESDELL, S. *Public Places – Urban Spaces ; The Dimensions of Urban design*. Architectural Press, 2003.

³³ Viz 32.

Vývojový proces urban design je zde rozdělen do několika dimenzí: morfologická, percepční, sociální, vizuální, funkční a časová dimenze. Dimenze vnímání místa je spojována s výrazem obrazu (image) města a je spojena s lidskými vjemy.

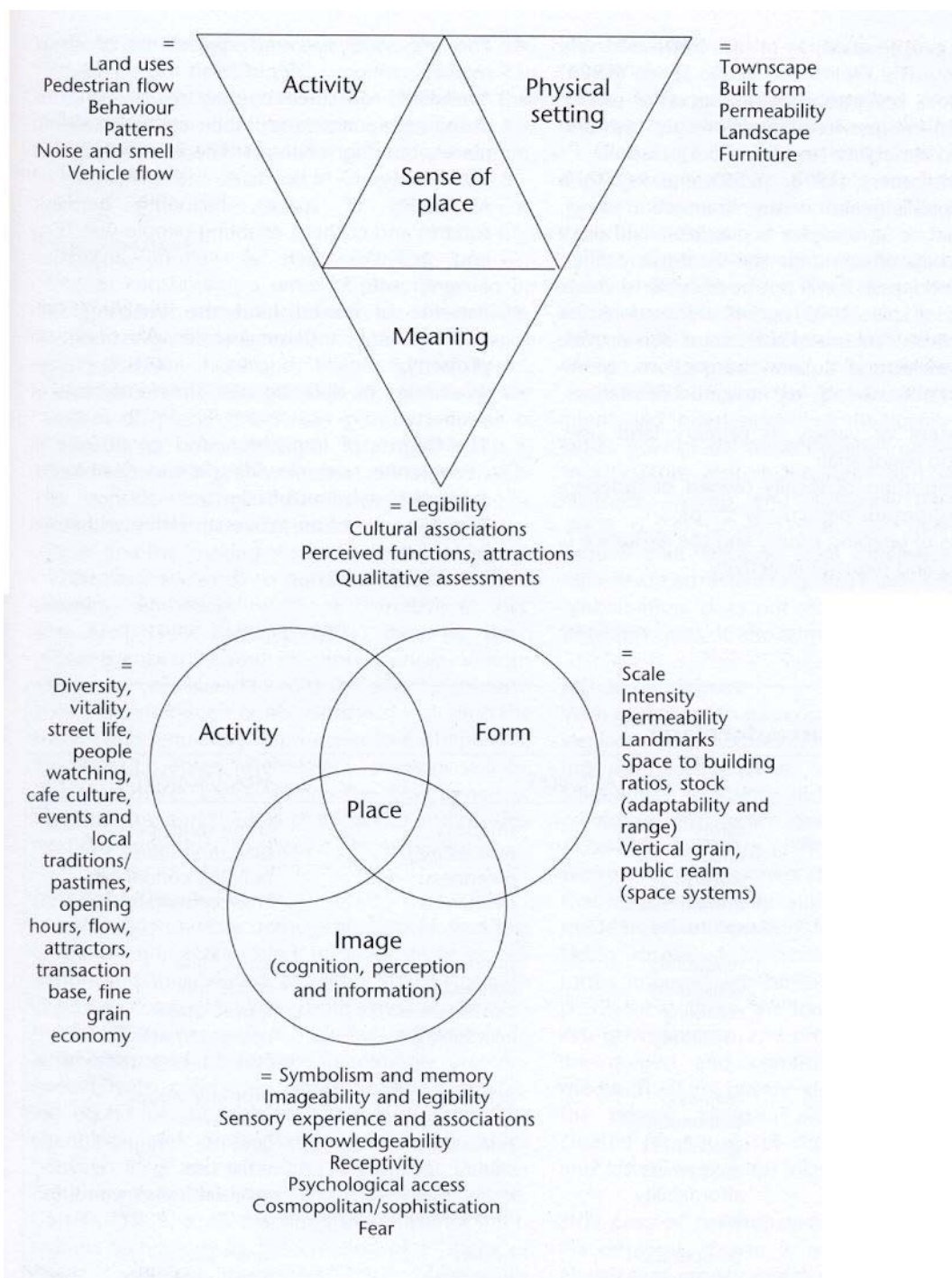
Jednou ze součástí vnímání jednotlivých prostorů je pojem „smysl“ místa. V literatuře zabývají se touto problematikou je smysl místa spojován často s latinským termínem «*genius loci*», který vydává svědectví o zkušenosti návštěvníků prostoru závisující na fyzickém a smyslovém souhrnu znaků prostoru a jeho duchovní moci.³⁴ Vnímání veřejného prostoru diferencují dále na každodenní (cesta do práce, nákupy,...) a dočasnou/ výjimečnou (kulturní akce, koncerty, manifestace).

Komplexita a rozmanitost využívání jednotlivých míst a prostranství dává veřejným prostorům jejich hodnotu. Koncepce kvalitního veřejného prostoru je v publikaci a následujícím obrázku pojata jako průsečík všech akcí procesu urban design: *jednotlivých aktivit, formy a obrazu / image.* (viz obr. č.4)

V dalším textu a to převážně v části analýzy jednotlivých akcí přiřazují společenským a festivalovým událostem ve veřejných prostorech města roli participace ve tvorbě a procesu urban design, jakožto komplexního postupu „know-how“, který je založen na propojení jednotlivých kontextů a posuzován z různých dimenzí.

---

³⁴ JACKSON, J.B. *A Sense of Place, A sense of Time*. Yale University Press, New Haven, 1994.

OBR: č. 4: Jednoduché nákresy/ diagramy autorů PUNTER, J. a MONTGOMERY, J. ilustrující jednotlivé činnosti procesu Urban design přispívající k zvýšení potenciálu smyslu jednotlivých míst.

Diagram I:

Ve středu trojúhelníku se nachází smysl místa, který je dále rozvětven do trojice významů: Activity – Physical settings – Meaning.

Činnosti, aktivity (využití místa, pěší provoz, rozmlouvání, hluk a vůně, automobilový provoz..atd.) – Fyzické prostředí (Podoba/ vzhled města, Forma budov, krajina, městský mobiliář) – Význam (Čitelnost, kulturní život, Vnímání místa, atraktivita, ...)

Diagram II:

Ve středu diagramu je place –místo (vnímané jako veřejný prostor náměstí, ulic, parků,..) , které je podmnožinou tří souborů: Activity – Form - Image

Aktivity / činnosti (odlišení, pouliční život, vitalita, společenské události a lokální tradice, kultura, pozorování, otvírací hodiny, drobné ekonomické aktivity..) – Forma (měřítko prostoru, Intenzita, orientační body / mezníky v prostoru, veřejná sféra/ prostorové systémy,atd.) – Image / obraz (symbolika a paměť místa, čitelnost a image, Znalost prostředí, psychologické přístupnost / dostupnost, bezpečí/ strach, ...).

Zdroj: MONTGOMERY, J., Making a City: Urbanity, Vitality and Urban Design, Journal of Urban Design, N°3, strany 93 – 116, 1998; In: Public Places – Urban Spaces ; The Dimensions of Urban design, 2003.

2.2.4. Závěr - zhodnocení

Kulturní akce ve veřejných prostorech jsou ve většině případů nezbytným doplňkem souborných urbanistických a architektonických projektů rehabilitace městských center.

Dále budu vycházet z již existujících rozdělení společenských událostí a kulturních akcí v odborných a vědeckých publikacích. Tyto diference však, dle mého názoru, neodpovídají v plném rozsahu podmínkám a příkladům měst stanovených v disertační práci českých a francouzských center regionů.

Například velké společenské kulturní akce a události národního a především mezinárodního významu, stejně jako specializovanější akce typu gay-parade či techno-parade jsou často organizovány pouze v hlavních městech jednotlivých

států. Pro města regionální úrovně tak často diferenciací probíhá mezi odlišnými příklady akcí menších měřítek.

Z důvodu volby konkrétních měst a veřejných prostorů na území České republiky je jedním z dílčích záměrů práce vytvoření adekvátního hodnocení a analýzy společenských a festivalových událostí a akcí, s ohledem na prostředí organizace.

Problematika účinků a efektů jednotlivých typů akcí na veřejné prostory a život města je ve většině příkladů organizátorských měst studována a rozvíjena. Města a městské úřady si stále častěji uvědomují důležitost těchto akcí v procesu transformace a vývoje veřejných prostorů. Jednotlivé studie účinků vznikají na základě lokálních podmínek a praxí.

Konkrétnější příklady možných dopadů akcí pro veřejné prostory a město budou podrobněji ukázány na případových studiích ve třetí části disertační práce.

2.3. *Analýza nástrojů řízení města / politiky*

Třetí a závěrečná kapitola druhé části disertační práce se zaměřuje na analýzu jednotlivých nástrojů politiky měst a to především s důrazem na prostředky uplatňují se při organizaci společenských, kulturních a sportovních akcí ve veřejných prostorech města. První podkapitola je zaměřena na stručný historický přehled vývoje kulturní politiky v České republice a ve Francii. Navazující kapitoly se pak snaží analyzovat současné *kulturní nástroje města* v oblasti rozvoje a organizaci společenských a festivalových akcí ve městě a jeho veřejných prostorech. Druhou částí analýzy možných prostředků řízení města je analýza *územně plánovacích nástrojů* v České republice a ve Francii.

V této kapitole se zabývám porovnáním českého a francouzského prostředí, proto bude jako jediná kapitola druhé části disertační práce výrazněji rozdělena podle jednotlivých prostředí.

Důvodem je především rozdílnost společenského, kulturního a politického vývoje v jednotlivých zemích, a to jak v národním tak lokálním měřítku. Pro analýzu územně plánovacích nástrojů je hlavním důvodem především odlišný přístup ke strategickému a územnímu plánování v obou zemích. Ve francouzském pojetí se na rozdíl od České republiky tyto procesy územního a strategického plánování vzájemně prolínají a umožňují tak rozdílné fungování kulturních a festivalových politik v návaznosti na rozvojové programy a plány jednotlivých měst.

Francouzské nástroje v oblasti festivalových aktivit se mohou stát „inspiračními zdroji“ pro české prostředí, ve kterém nejsou tyto nástroje (především nástroje kulturní politiky města) rozvinuty na stejné úrovni.

2.3.1. Úvod - Role kultury ve spojení s rozvojem měst a kulturních strategií

V mnoha městech Evropy se již podařilo dosáhnout uspokojivého rozvoje v oblasti ekonomiky, rozvoje turismu či urbanismu. Nastává čas, aby se města zaměřila na komplexní rozvoj, ve kterém bude mít zcela nezastupitelné místo

právě kultura a kulturně společenská atraktivita, a to nejen městských veřejných prostor ale i celého města či regionu.

V několika evropských městech prošla kulturní politika v posledních desetiletích významnou evolucí. Vyvíjel se kulturní management i samotné uspořádání priorit jednotlivých kulturních oborů. V 50. letech se kladl důraz téměř výhradně na podporu kulturních institucí, na centralizované řízení kultury. Podporovaly se tzv. národní symboly - kamenné kulturní instituce.

V 60. letech a na začátku 70. let došlo k posunu, důraz se přenesl na decentralizaci a demokratizaci v řízení kultury, objevily se nové výzvy v podpoře kultury, které nabourávaly zavedenou uměleckou hierarchii. Podpora se rozšířila na více kulturních oblastí.

Od poloviny 70. let a v 80. letech se pozornost přenesla na ekonomický vliv a význam kultury. Obce a města si uvědomily, jaká je moc kulturního průmyslu jak na úrovni regionální, tak národní. V současné době pracuje v Evropské unii 7,2 milionů lidí v kulturní sféře. A tento sektor patří mezi nejrychleji se rozvíjející oblasti ekonomiky.

Dle Roberta Palmera „...města napříč Evropou v posledních pěti letech mění svou tvář. Vnímají rovnocenné postavení kultury, ekonomiky a sociální oblasti. Sledují spojení kultury, vzdělávání a výchovy.

Jde o *pochopení významu kultury pro vytvoření silných měst, silných vzájemně propojených komunit*. Kultura je vnímána jako čtvrtý *pilíř regionální i národní identity*. Těmi čtyřmi pilíři jsou ekonomika, sociální procesy, životní prostředí a kultura. A všechny tyto pilíře hrají v regionálním i národním vývoji naprosto rovnocennou roli.³⁵

---

³⁵ *Stát – město – kultura, Divadlo Archa, Praha, 1. prosince 2003*; Robert Palmer několik let působil jako divadelní ředitel, jako ministr kultury pro Skotsko a jako radní pro kulturu v Glasgow. V roce 1990 vedl také projekt Hlavní město kultury v Glasgow a v roce 2000 shodný projekt v Bruselu. V současné době působí jako konzultant v oblasti kultury pro instituce Evropské unie a pro samosprávy mnoha významných měst.

2.3.2. Nástroje kulturní politiky v České republice

2.3.2.a *Státní kulturní politika v České republice – historický vývoj / současné strategie českých měst*

Na začátku našeho století byla kultura v České republice téměř odstátněna. Stát v současné době zřizuje pouze velmi nepatrné množství kulturních institucí a akcí. Za velkou část ostatních institucí jsou dnes zodpovědné samosprávné celky – tedy města a kraje. S tímto procesem odstátnění také rostou výdaje obcí a krajů na kulturu. Města se nerada vzdávají kulturních aktivit a tudíž i svých předností napomáhajících k počtu spokojených občanů města, či atraktivní nabídky pro silnou pozici v oblasti turistického ruchu. Těžiště financování leží v současné době zejména na městských rozpočtech. Míra pomoci vyšších samosprávných celků je zatím stále malá. Systém příspěvkových a rozpočtových organizací neodpovídá ve velké míře současným nárokům vývoje společnosti a státu.

Kulturní politika byla v roce 1989 ne příliš užívaným slovním spojením. K oživení pojmu přispěl Pavel Tigrid v roce 1996 vydáním tzv. Bílé knihy, která porovnávala strategie a postupy kulturních politik států západní Evropy. Až v roce 2001³⁶ však vláda ČR přijala formou usnesení dokument „*Kulturní politika v ČR*“, který je doposud posledním komplexním dokumentem v této oblasti.

V systému financování kultury by se měly vytvořit podmínky pro větší podporu živého umění, alternativních forem umění (festivally, pouliční divadla,...) a podporu začínajících umělců.

V programech financování by měly být uplatňovány principy plurality, kvality, decentralizace a diverzity. Jedním z cílů by mělo být vytvoření prostoru pro nové umělecké formy a případně pro nové umělecké žánry, mezi které neodmyslitelně patří také umění ve veřejných prostorech měst, open air divadla, koncerty, sympozia a festivaly. Základní dokument kulturní politiky či strategie by měl být projednáván a připomínkován také odbornou veřejností. Měl by být průběžně aktualizován, aby mohl podchytit všechny nové trendy, které se v kultuře projevují a přinést je do života města.

---

³⁶ Vláda ČR: Strategie účinnější státní podpory kultury (kulturní politika). 2001. Aktualizace schválena usnesením vlády č. 40/2001.

V České republice stále ve velké míře přetrvávají myšlenky tradiční formy kultury a kulturního života, který se nespojuje s vývojovými trendy mnoha zemí - „ starých „ členů evropské unie.

Kultura hrála v dlouholeté historii státu důležitou roli ve vývoji společnosti a formování měst. V druhé polovině dvacátého století, a to převážně od 60tých a 70tých let minulého století, ji však začali stále častěji využívat odborníci z různých vědních oborů, a to nejen jako nástroj v oblasti urbanismu a územního plánování.

Kultura má ve společnosti a ve městech velmi výrazný společenský a sociální potenciál. Řada odborníků z řad sociologů, architektů a urbanistů³⁷ přišlo s myšlenkou spojení města a jeho veřejných prostorů, místních obyvatel a návštěvníků využitím dekoru - „ kulis“ města s kulturně - společenskou produkcí ve veřejných prostranstvích pod otevřeným nebem.

Do procesu jsou zainteresovány také soukromé či nesoukromé společnosti, firmy, nadace a spolky, které se podílejí na přípravě či organizaci samotné. Tato spolupráce probíhá buď zcela nezávisle s kompetencemi městského úřadu, přímo či nepřímo propojeně se systémem rozhodování úřadu města. V navazujících kapitolách diferencuji a zatřídíuji jednotlivé skupiny podle vztahu k pořádaným společenským událostem a akcím a podle spolupráce a propojení s pravomocemi a fungováním magistrátů města.

V České republice však doposud neexistují zcela kvalitní informace a statistiky o ekonomickém či sociálním významu kultury. Kultura zde není vždy zcela chápána, na rozdíl od většiny západoevropských zemí, jako významný faktor hospodářského růstu a rozvoje měst. Jedním z příkladů může být ne zcela pozitivní image kulturní činnosti v České republice v evropském kontextu: Ministerstvo kultury dosud například neposkytlo základní informace o českém kulturním sektoru do mezinárodního Kompendia kulturních politik (Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe).³⁸

---

³⁷ SECONDINI, J.-D.; MASBOUNGI, A.; PERRAULT, D.; KERSALÉ, Y. a další

³⁸ Tato databáze, obsahující dnes 38 zemí, z členských států EU je považována za důležitý informační a srovnávací dokument na evropské úrovni.

2.3.2.b Nástroje kulturního plánování v České republice

Nejčastějšími organizátory společenských, kulturních či sportovních akcí ve veřejných prostorách českých měst jsou kulturní odbory magistrátu města. Odbory kultury mají často pod svou pravomocí také sportovní události a akce, či správu cestovního ruchu a rozvoje města.

Obecně odbory kultury zajišťují podporu, rozvoj a ochranu kultury ve městě a to svou odpovědností za metodickou, analytickou i koncepční činnost. Kulturní odbory města často reprezentují prostředníka mezi městem a odbornými orgány státní správy a zajišťují také vazby mezi ostatními kulturními aktéry, zájmovými a profesními organizacemi a spolky. Často také monitorují kulturní a společenské dění města.

Jako jeden z možných příkladů kulturních nástrojů využívaných městskými odbory může být program *Regina* v Hradci Králové. V České republice se jedná o ojedinělý projekt vybírání a podpory jednotlivých společenských kulturních akcí (často pořádaných ve veřejných prostorách města) pod záštitou města. Více bude koncept programu Regina rozebrán v kapitole případových studií.

Mezi dalšími se na organizaci a rozvoji kulturního dění ve veřejných prostorách města mohou nepřímo podílet odbory strategických rozvojových projektů města, které často, mimo jiné, realizují průzkumy a analýzy pro potřeby rozvoje a plánování města. Tyto odbory často sledují veřejné mínění na život a rozvoj města. Poukazují na možnosti rozvoje veřejných prostorů města, určují prioritní oblasti vývoje celého města, stejně jako jednotlivých městských částí či jednotlivých území. V oblasti kultury monitorují například míru spokojenosti obyvatel s kulturním děním ve městě a jeho veřejných prostorech, dostupnost jednotlivých kulturních zařízení a akcí ve městě, či obecně sledují návštěvnost jednotlivých akcí a zastoupení jednotlivých sociálních či věkových skupin v návštěvnosti akcí.

Ve většině měst pak nadále působí kulturní příspěvkové organizace více či méně závislé na podpoře města. V Hradci Králové je to například *Hradecká kulturní a vzdělávací společnost* založená městem, která je příspěvkovou organizací města Hradec Králové, zabývající se poskytováním kulturních služeb, vzdělávacími aktivitami, podporou občanských iniciativ v oblasti kultury a umění.

Mimo městem podporovaných společností se na rozvoji kulturních aktivit ve městě podílí často několik desítek asociací, neziskových společenských sdružení a dobrovolných skupin či jednotlivců. V Hradci Králové můžeme uvést jako příklad občanské sdružení *Volné sdružení východočeských divadelníků*, které organizuje samostatnou složku festivalu „Divadla evropských regionů“ open air programu amatérského divadla ve veřejných prostorách města.

Stále častěji jsou projekty kulturních a společenských akcí ve veřejných prostorách českých měst organizovány soukromými firmami profesionálních organizátorů. Jedná se o jednotlivé, soukromé či polosoukromé firmy, které mají pod svou záštitou mnohdy několikaletou organizaci a propagaci jednotlivých akcí a festivalů ve městě. Tyto skupiny častokrát úzce spolupracují s městem a jeho kulturním odborem a projednávají podmínky konání jednotlivých akcí. Jako příklad může být plzeňská společnost „Dominik centrum“, pořádající tradiční hudebně divadelní festival „*Na ulici*“ či největší plzeňský hudební festival klasické hudby „*Smetanovské dny*“. Dále pak například občanské sdružení „Jazz bez hranic“, založené v roce 2005, pořádající v Plzni mezinárodní hudební projekt „*Jazz bez hranic*“.

Profesionální týmy většinou zajišťují projekt od výchozího kreativního návrhu či koncepce až po samotnou realizaci akcí. Každým rokem dochází k profesionalizaci realizačních týmů, které se skládají z jednotlivých odborníků v daných oborech (dramaturgie, prodejce, reklama, technický dozor, komunikace,...).

V současnosti nemají jednotlivé akce a společenské události ve veřejných prostorech českých měst jednotný systém organizace. V každém z vybraných měst – center regionů, jsou nástroje řízení odlišné, stejně tak se dále liší způsoby organizace jednotlivých akcí.

Oblast kulturního plánování se však v České republice v posledních deseti letech výrazně vyvíjí a dochází tak často k multiplikaci jednotlivých kulturních nástrojů. V jednotlivých městech vznikají nové profesionální organizace a společnosti, odbory magistrátů měst procházejí změnami v činnosti, profesionalizaci pracovních pozic či odpovídajících působností.

2.3.3. Nástroje kulturní politiky ve Francii

2.3.3.a *Státní kulturní politika ve Francii – historický vývoj / současné strategie francouzských měst*

Majoritní část společenských festivalových událostí a akcí ve veřejných prostorech měst je úzce spojena s oblastí kultury a kulturní politiky. Během posledních několika desítek let prošel ve Francii vztah mezi městem a kulturou radikální proměnou. Kultura samotná hraje viditelnou roli v rozvoji kulturních strategií rozvoje měst. Festivalové události a společenské animace veřejných prostorů jsou dnes označovány za kulturní „vybavení“ regenerace a revitalizace veřejných prostorů měst.

Novodobé, často používané, pojmy jako „kulturní politika“, „animace veřejného prostoru“ či „kulturní akce a události“ se začaly ve Francii objevovat již ve třicátých letech dvacátého století. Kulturní politika ve Francii prošla v průběhu sta let sérií výrazných změn v oblasti státní správy, prvotních cílů, reglementace i samotného chápání významu pojmu.

Ve Francii, stejně jako v řadě dalších evropských zemí, politici nerozhodují na úrovni státu o podporách a jednotlivých grantech, ale jejich politickou odpovědností je zejména určovat strategii kulturní politiky. Detailnější rozhodování je zde ponecháno různorodým skupinám odborníků na úrovni regionů a měst. Ve Francii došlo v 80-tých letech minulého století k přenesení správních kompetencí do regionálních a komunálních úrovní decentralizačními zákony (viz dále).

Druhá polovina dvacátého století byla poznamenána modernizací administrativy a vznikem nových institucí.

V roce 1959 bylo ve Francii zřízeno ministerstvo kultury. Účinnou formou modernizace veřejné správy byla dekoncentrace administrativy. V roce 1969 pod nátlakem ministra Malraux vznikly první tři instituce nazývané DRAC (Directions Régionales des Affaires Culturelles). Jedná se o „Regionální

administrativní centra kulturních záležitostí“ na které se přenesly kompetence rozhodování v oblasti na úrovni jednotlivých regionů.

Tendence sedmdesátých let byla zavést a přiblížit kulturní události do veřejného života města. Nové metody nabádaly k dekoncentraci, dále pak ke spolupráci a zapojení do systému aktivity obcí, obecních úřadů či soukromých místních asociací a spolků.

Období ministra Jacka Langa (1981-1986, 1988-1993) bylo charakterizováno především vydáním decentralizačních zákonů, tzv. decentralizační reformou let 1982-1983, dále pak zvýšením rozpočtu v oblasti kultury, mezinárodním rozvojem a spolupráci na konceptu kultury, jeho popularizaci a rozšíření pohledu na oblast kulturní politiky. Od roku 1992 (podepsání „Charte de la déconcentration“ („Charty dekoncentrace“)), kdy ministerské kredity jsou řízeny regionálními institucemi DRAC, se ve Francii mluví o systému „Územní kulturní politiky“.

Pořádání společenských a kulturních událostí a akcí ve veřejných prostorech měst bylo nastolenou formou decentralizace pravomocí silně ovlivněno. Do financování kulturních akcí se začínají zapojovat sponzoři a mecenáši, stejně jako středně velké a velké soukromé firmy a společnosti, a to především z důvodů posílení „image“ či zviditelnění. Do podvědomí veřejnosti se totiž dostává, že podpora kulturního a společenského života ve městě už není pouze doménou státu a institucí na národní úrovni.

Po volbách v roce 1993 mezi hlavními strategiemi bylo garantovat každému občanu co největší volnost při výběru kulturních aktivit a přenesení aktivit do veřejných prostorů měst. Podpořeny byly právě události a akce v urbánních územích, jakožto veřejných otevřených prostorech, přístupných všem obyvatelům města.

Důležitým myšlenkovým přelomem v chápání a užívání kultury ve městě a jeho městském prostředí bylo v průběhu devadesátých let její propojení s ekonomickým rozvojem města. Od záměru demokratizace a přiblížení kultury pro obyvatele měst se důraz kladl na pozitivní ekonomický přínos kulturních akcí a událostí do rozpočtu města.

V současnosti je kultura pojímána jako význačná součást projektů řízení měst a jejich strategií rozvoje a je často citována jako „faktor sociální a ekonomické soudržnosti“³⁹.

Guy Saez ve svém příspěvku „Kulturní strategie měst“⁴⁰ popisuje nový fenomén měst:

„...města, nacházející se v mezinárodní konkurenci a soutěživosti, hledají v městských animacích a událostech vytvoření jejich nejlepšího potenciálního image a tím upoutání nových spotřebitelů, turistů, pracovníků, atd. Tento trend zaznamenává prorůstání modelu „marketing geografů“ („—geografického marketingu“) do kulturního plánování a tím přispívá k vytvoření dimense kultury, která je kompletně integrovaná do politiky územního rozvoje měst.... Prezentující se jako prostory a území kreativity, města zapojují složky esteticko-umělecké odlišnosti do tvorby jejich image a typu komunikace. Tato „kreativita“ je pak vyjádřena různými způsoby na různých místech. Její ekonomická dimense, známá jako argument územního marketingu, je zasazena do systému řízení metropolitních území.

Tendence posledních let se ve Francii zakládají na znovu uvedení sociálně-kulturních akcí do prostředí blízkých a přístupných obyvatelům měst – akce „de proximité“ („v blízkosti“). Jedná se především o zásahy do problémových čtvrtí měst a předměstí, kde se společenské události a akce staly součástí sociálních projektů při řešení etnických a sociálních problémů.

2.3.3.b Nová politika francouzských měst – Kulturní strategie v řízení veřejných prostorů

V této části analýzy kulturních nástrojů nastiňují existenci jednotlivých institucí, společností a asociací majících ve svých kompetencích organizaci společenských, kulturních či sportovních událostí ve Francii.

---

³⁹ POIRRIER, P. *Le ministere de la Culture: entre „refondation“ et désenchantement* (1993 – 2004). s.21 -24. In SAEZ G., sous la direction de, *Institutions et vie culturelles, Les notices de...*, Paris: La Documentation Francaise, 2004.

⁴⁰ SAEZ, G. *Institutions et vie culturelles ; Les notices de.....* Paris: La Documentation Francaise, 2004. s. 44 – 49.

Kultura ve městech se stala v posledních desetiletích masovou konsumací a je stále častěji chápána jakožto produkt či servis jako kterýkoliv jiný. Kulturní instituce, nabízené kulturní manifestace, programy a obecně kulturní servis napomáhají definovat městské kulturní prostředí, které pak charakterizuje jednotlivá území a jednotlivá města. Francouzská města využívají nové nástroje kulturních politik: partnerství a podpora veřejných sektorů na několika úrovních (stát – město či město - departement – stát), věcně i časově propojené

financování několika partnerů, mobilizace místních mecenášů, komunikační kampaně hledající a propagující kulturní věhlas města, a přibližují se tímto ‚kulturnímu podnikateli‘.

Ve Francii se často setkáváme s jistou racionalizací a institucionalizací kultury na úrovni místních municipalit, které do svého řízení a rozhodování v oblasti kultury ve městě přejímají stále více prostředky řízení ze soukromopodnikatelského sektoru. Jednu z hypotéz těchto proměn charakterizuje myšlenka G. Roussela⁴¹, který vysvětluje rostoucí zájem měst o kulturu jakožto důsledek relativní bezmocnosti v rozhodování v ekonomickém sektoru. Proto se kultura stala pro města doménou, díky které mohou volněji nepřímou zasahovat do ekonomického rozvoje města a ovlivňovat možné důsledky pro místní ekonomiku, kterými jsou stabilizace pracovních pozic, rozvoj služeb a upevnění servisů města či posílání instalace nových firem a podniků.

Na francouzských městských úřadech - *mairies* - jsou za organizování akcí odpovědný převážně specializované úseky orientované pouze na propagaci a organizaci společenských, kulturních či sportovních událostí a akcí, městských festivalů a obecně animací města a jeho veřejných prostorů. V organizační struktuře úřadů tyto sekce nalezneme zpravidla (většina měst regionální úrovně) odděleně, nezasahující do ostatních jednotlivých oborů úřadu. Konkrétně v městě Lyonu, najdeme úsek -Animation/événementiel - na nákresu odděleně pod záštitou kanceláře starosty/ primátora města. Ne ve všech městech úsek organizace slavností, festivalů a společenských událostí existuje samostatně, v těchto příkladech tato sekce spadá pod odbor kultury.

Mezi dalšími odbory zasahujícími do organizace akcí je čím dál častěji uváděn odbor územního plánování či odbory strategického rozvoje, a to převážně v projektech propojení regenerace jednotlivých částí města s organizací oživení jejich veřejných prostorů.

---

⁴¹ ROUSSEL, G. *La décentralisation culturelle ou la démocratie difficile*. Apres demain, 322, 1990. p.14.

S městským úřadem ve většině případů úzce spolupracují Informační turistická centra a ostatní informační střediska. Dále ve většině měst existují organizace přímo či nepřímo závislé na městu a jím podporované. Ze zprávy ministerstva kultury zaměřené na rozvoj pouličního umění⁴² vyplývá, že v daném roce bylo 49% pouličních oslav, manifestací a pouličního umění řízeno přímo či nepřímo úřady města. Z rozpočtu zaplatí města v průměru 38% celkové částky. Pro polovinu akcí však radnice zaplatí 46% celkových nákladů a pro jednu třetinu je to celých 78% nákladu.

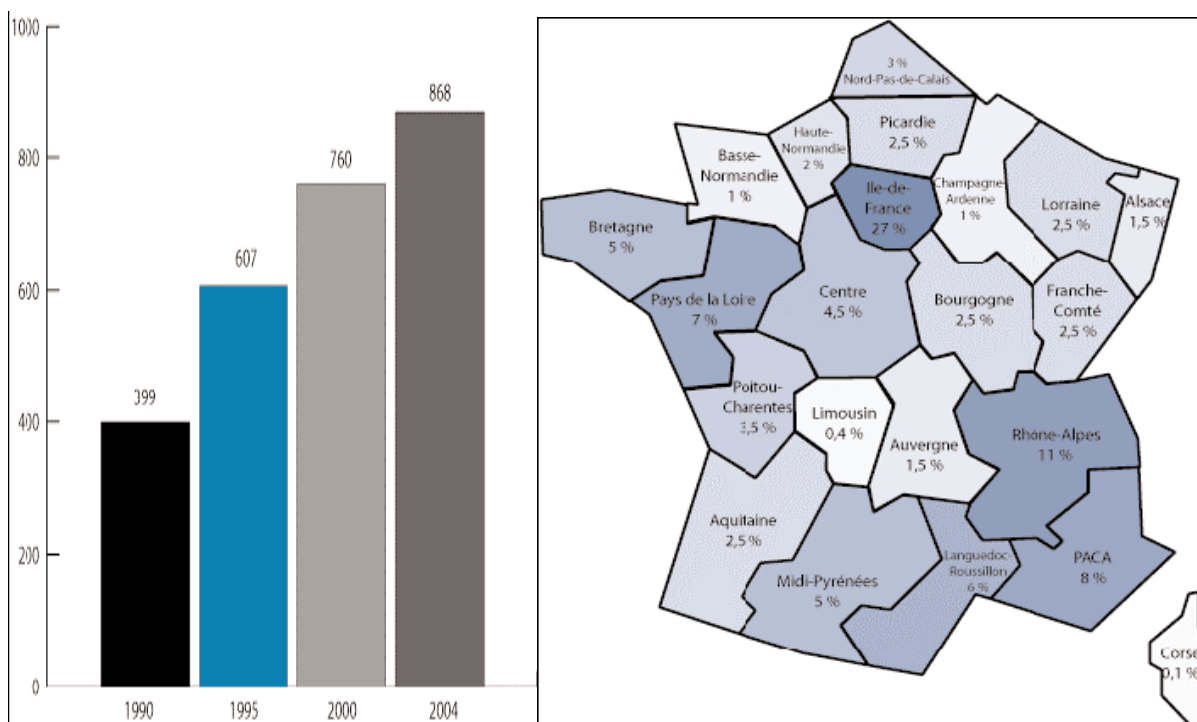
Vedle peněžních příspěvků je nejčastější participace města ve formě pomoci při realizaci a organizaci jednotlivých akcí, často využitím technického personálu, bezpečnostního servisu či technického vybavení. Zbylé výdaje jsou rozděleny převážně mezi sponzorující soukromé společnosti, pořádající organizace a spolky či mecenáše.

Spolky pouličního umění

Velkou měrou se na oživení veřejných prostorů podílí ve Francii sdružení pouličního divadla, hudby a umění. Jeho historie sahá do 60tých let a podpory ministerstva kultury se dostalo spolkům od 80tých let dvacátého století. Historicky však kořeny pouličního divadla sahají až do středověku. V současnosti je ve Francii více než 800 registrovaných společností pouličních animací.

---

⁴² Zdroj: Bulletin oddělení studií a průzkumů trhu Ministerstva kultury. Développement culturel. 2000, no. 127. Dostupné z: <<http://www.culture.gouv.fr/dep>> [cit. 2007-03-28]

OBR: č.5: 1. Vývoj počtu jednotlivých spolků pouličního umění od roku 1990 do roku 2004; 2.: Jejich rozmístění na území Francie (tmavší barva= větší koncentrace) Zdroj: *Le Temps des arts de la rue*. Zpráva ministerstva kultury z 2. února 2005. s. 21-22.

V roce 1991 bylo ve Francii, v Marseille, zřízeno první národní centrum spolků pouličního umění: *Le Centre National de Création des Arts de la rue*. Byl to jeden z prvních projektů podpory ministerstva kultury pro umělce vystupující ve veřejných prostorách města. V posledních několika letech se snaží tyto společnosti začlenit do projektů regenerace měst, do územní scénografie v politických programech rozvoje města.

Jako dalším možným nástrojem můžeme na příkladu města Nantes uvést sdružení «LES COMITÉS DES FÊTES» zajišťující ve městech a regionech organizaci festivalových událostí a animací ve veřejných prostorech města.

Le Comité des fêtes de Nantes

Asociace podporovaná městem - v současnosti složena z několika desítek(40) dobrovolníků, sekretariátu a stálého týmu pracovníků. Jako jeden z hlavních organizátorů „Velkého karnevalu města“ je součástí asociace několik výrobních

prostor – ateliérů na rozvoj koncepce a výrobu vozů a masek (obřích hlav) pro průvod v karnevalu.

V celém průběhu roku zajišťuje tato organizace roli poradce a přináší logistickou podporu pro ostatní organizace či soukromé firmy, které se rozhodly pořádat společenské události či festivalové oslavy ve městě.

Asociace má i ostatní kompetence, jako například prodej lístků či informační středisko pro rozličné kulturní společenské akce v městě. Nutno dodat, že tyto služby zajišťuje nejen ve městě Nantes, ale v celé oblasti – Communauté Urbaine de Nantes a v okolních menších městech západního regionu.

DRAC

Důležitou roli při organizaci kulturních a společenských akcí ve francouzských městech mají od konce sedmdesátých let regionální instituce kulturního rozvoje DRAC – directions régionales des affaires culturelles, které zastupují ministerstvo kultury na území jednotlivých francouzských regionů.

Samotné DRAC mají na úrovni regionů tři osy působnosti:

- rozvoj území a rozšíření podílu veřejnosti ve vazbě na kulturním dění ve městě,
- rozvoj kulturní výchovy a osvěty ve městě,
- strukturování ekonomického sektoru kultury na území města.

DRAC podporují kulturní mecenáši, a pomáhají a napomáhají jednotlivých kulturním institucím a firmám v oblasti rozhodování, strategie či financování.

2.3.4. Územně plánovací nástroje

Druhou částí analýzy možných nástrojů řízení města je analýza *územně plánovacích nástrojů* v České republice a ve Francii. Následující analýza se snaží o pochopení dnešního systému územního a strategického plánování v odlišných evropských prostředích.

Upozorňuje na odlišnosti v českém a francouzském prostředí, a to především v otázce prolínání či separace jednotlivých plánovacích procesů. Nástroje a dokumenty územního plánování jsou dále děleny dle měřítka působnosti, nejčastěji od národní po místní úroveň.

2.3.4.a *Systém územního plánování ve Francii a jeho základní dokumenty – stručný přehled*

Procesy územního a strategického plánování se ve Francii na rozdíl od České republiky prolínají. Často proto nenalezneme zřetelnou hranici mezi strategickými a územními dokumenty.

Z důvodů volby konkrétních příkladů společenských a kulturních událostí v městech regionální úrovně ve Francii v této kapitole stručně shrnuji existující základní dokumenty územního plánování ve Francii.⁴³

NÁSTROJE a DOKUMENTY územního a strategického plánování

Dle evropského dokumentu o územním plánování – Kompendia EU – můžeme rozdělit nástroje politiky územního plánování do několika kategorií, které jsou ve Francii ve všech čtyřech úrovních také praktikovány.⁴⁴

---

⁴³ Kompendium EU a plánovací systémy - UUR ve spolupráci s MMR. Brno, 2000; Český překlad: Jan Bína. Dostupné z: < www.equipement.gouv.fr > ; < www.urbanisme.paris.fr > [cit. 2007-04-20]

⁴⁴ *Kompendium EU a plánovací systémy*. UUR ve spolupráci s Odborem územního plánování MMR, Brno, 2000. Český překlad: Jan Bína

Politika územního rozvoje na celostátní úrovni

Francie jako jedna z mála evropských zemí aktivně podporuje rozvoj politiky územního plánování a rozvoje na národní úrovni. Většina ostatních států EU (mimo Dánska a Nizozemí) si pouze uvědomuje potřebu celkového, integrovaného a jednoznačného rámce územního plánování na národní úrovni, většina z nich však zatím nezpracovala potřebné dokumenty a strategie rozvoje.

Jako odezvu na evropskou dimenzi můžeme ve Francii považovat zákon o orientaci národního rozvoje – *Loi D'orientation sur le Développement et l'Amenagement du Territoire*, který ve svém původním znění posiluje národní plánovací politiku.

Tento zákon spadá do první kategorie nástrojů územního plánování a to do národní politiky a perspektiv. Tato kategorie zahrnuje dokumenty, které posilují všeobecné směrnice a nebo uvádějí kritéria pro rozvoj a to zejména ty které mají územní specifiku a jsou označovány jako národní plány.

Řešenými územími jsou často celá území státu, se zvláštním zřetelem na specifické území. Jedním nástrojem je možné dosáhnout různých cílů národní politiky. Hlavními příklady těchto národních nástrojů jsou ve Francii dokumenty: *Plan de Nation*, který byl odmítnut roku 1993 a *Schéma national d'aménagement et de développement du territoire*, který je uzákoněn od roku 1995. Toto národní schéma rozvoje a územního plánování se stále zpracovává a upravuje. Je však na rozdíl od několika ostatních států Evropské Unie již schválen uzákoněn.

Vedle nástrojů národní politiky země, můžeme nalézt řady nástrojů odvětvových politik na národní úrovni, které směřují specificky k zajištění infrastruktury v zemi. Ve Francii se jedná o základní schéma rozvoje infrastruktury – *Schémas directeurs d'infrastructures*, který je zaměřen na udržení dlouhodobé promyšlenosti hlavních infrastrukturních sítí.

Regionální úroveň

Na regionální úrovni je jedním z nejdůležitějších dokumentů **Schéma de cohérence territoriale**, neboli **SCOT** (Schéma teritoriální koherence), uzákoněn ve Francii od roku 2000 a usměrňující organizaci území a vývoj na úrovni několika *communes*, snažící se dále o rovnováhu mezi jednotlivými druhy zastavěných území – bytových, industriálních či obchodních zón.

Místní plánování

Ve Francii jsou za místní orgány správy považovány radnice „Municipalités“, které nesou hlavní odpovědnost za podrobné řízení změn využití území a kontrolu výstavby s tím, že podléhají hlavnímu dozoru národní nebo regionální vlády.

Řešeným územím je zpravidla celé území obce. Tam, kde jsou obce jako celky malé, může pole působnosti pokrývat území více obcí s možností vytvoření „funkčního plánovaného území“, jako území města či velkoměsta.

System rámcových plánů, který má pokrývat rozsáhlé oblasti, však ve Francii pokrývá pouze 50% území státu. Jedná se přibližně o 15 000 plánů „**Plans local d'urbanisme**“ (nahrazující dřívější „Plans d'occupation des sols“), které v celém svém dosahu pokrývají pouze asi 80% populace ve Francii.

Ve Francii je od roku 1995 schválen zákon o plánování a rozvoji - dokument úrovně směrných plánů – **Schéma directeur a directive territoriale d'aménagement (DTA)**, který má v daném území širší než lokální rozsah. Tento dokument je také zabezpečen vládní vyhláškou.

Účelem těchto rámcových dokumentů je:

- poskytování dlouhodobých rozvojových cílů, úkolů a zásad,
- poskytování rámce pro drobné místní regulace a plány,
- identifikace budoucího uspořádání osídlení včetně oblastí, které mají být rozvinuty nebo zvlášť chráněny,

- určení směrů a umístění hlavních druhů infrastruktury,
- propojení všeobecné struktury národních a regionálních strategických směrnic se závaznými ustanoveními podrobnějšího zónování a realizačních plánů.

V místní úrovni územního plánování existuje určité překrývání funkcí s nástroji územního plánování vyšších úrovní, a to plánů regionálních a subregionálních. Tam, kde tyto dokumenty existují, tvoří obecné rozvojové rámce pro hlavní sídla nebo oblasti.

Jak bylo již výše zmíněno, rámcové místní plány pokrývají přinejmenším celou oblast spadající pod správu místního orgánu nebo více než jednoho orgánu, jsou-li tyto jednotky malé nebo jsou-li tvořeny funkčně plánovacími jednotkami.

Tyto varianty lze ve Francii nalézt ve formě velmi malých jednotek – Communes – spadajících pod místní orgány a rámcové nástroje se tedy většinou připravují pro několik takových communes společně.

Strategická úroveň dokumentů

Jako další existují nástroje UP, které mají poskytovat strategii pro budoucí uspořádání využití území a jeho rozvoje. Identifikují typy územního rozvoje pro území menší než území státu, avšak větší než území „commune“. Všeobecně se zabývají specifickým umístěním aktivit a jsou určeny k tomu, aby jejich záměry byly uplatňovány v nástrojích, které specifikují lokalizaci v dané oblasti. Vymezení jejich území je často propojeno s administrativní úrovní správy, která je tak podřizuje. Francie má jednoúrovňový systém strategických dokumentů. Většina těchto dokumentů se ve Francii nazývá „regionální plány“ – ***Plans régionaux***.

Ve skutečnosti nejsou však existující dokumenty o regionálních strategiích široce používány a často jsou také ve fázi přípravy. Běžné jsou další nástroje strategického územního plánování, které se zaměřují na určitá odvětví činností. Odvětvové regionální plány ve Francii zkoumají zajišťování fungování dopravní infrastruktury, systému vzdělávání či výuky. Nejvyšší úrovní státní správy, která odpovídá za přípravu a schvalování strategických plánů je Regionální rada a Prefekt územního celku.

Francie má v současnosti 25 regionů, včetně zámořských. Mezi hlavní strategické dokumenty v těchto regionech lze obecně označit:

- ***Plan de la région*** - „Plán regionu“
- ***Contrat de plan Etat – Région*** - „Smlouva o plánu v partnerství Stát – Region“
- ***Schéma directeur de la région*** – „Řídící regionální schéma“, který platí pro specifický region hlavního města Paříže a jeho přilehlých satelitních měst. *Region Ile de France*.
- ***Schéma d'aménagement*** – „Schéma zastavění“, platící pro území *Korsiky*

Průměrná rozloha územní jednotky – regionu v procesu strategického plánování ve Francii se pohybuje okolo 25 tisíc km². Této rozloze ve Francii odpovídá průměrný počet 2560 tisíc obyvatel v regionu (územní jednotce).

Francie má ve svém politickém konceptu vytvořenou úroveň regionální správy a tudíž má v oblasti strategického plánování, v porovnání s ostatními členskými zeměmi Evropské Unie, velký počet obyvatel.

Francie má také stanovenou úroveň tzv. velkých regionů s decentralizovanou správou ústřední vlády, což je základní úroveň pro strategické plánování.

Regulační plány

Regulačními nástroji jsou všeobecné regulační – zónovací – plány, prováděcí nástroje a nástroje a plány k ochraně specifických typů rozvoje.

Ve Francii se používá na úrovni regulačních plánů jedna výjimka a to ta, že jeden regulační plán pokrýval území několika místních území. Důvodem je především malý počet obyvatel na úrovni místních orgánů.

Regulační plány pokrývají celá území spadající pod místní orgán nebo část tohoto území, označuje podrobně místně specifické zóny pro výstavbu, využití území a infrastrukturu a má účinek přidělení práv stavět na pozemku nebo změnit jeho využití, což je dále předmětem povolovacích procedur nebo přípravy podrobnějších realizačních plánů. Tyto plány jsou často hlavními nástroji územního plánování na místní úrovni a procházejí tudíž stadiem

zapojení veřejnosti do procesu. Veřejné konzultace jsou považovány za samostatnou činnost, oddělenou od konzultací s oficiálními organizacemi. Obvykle probíhají v rámci procesu přípravy plánu později.

Francie tvoří výjimku v právech občanů a veřejnosti v zapojování do procesu tvorby a schvalování regulačních plánů.

Jako téměř v jediném evropském státu zde existují značná práva vznášet námitky proti plánu po jeho přijetí plánovacími orgány nebo schválenými vyššími autoritami, a to jak administrativním, tak právním postupem.

Konzultace a uplatnění námitek je jeden měsíc po přijetí konceptu obcí a veřejnými orgány.

Pro shrnutí lze konstatovat, že i přes stále se vyvíjející a rozšiřující koncepce a regulace rozvoje, tvořeny orgány Evropské Unie, si Francie zachovává velmi výrazné a často ojedinělé podmínky pro vlastní územní strategie a rozvoj území. Od devadesátých let hraje v politice územního rozvoje důležitou roli politika decentralizace. Tvorba mnohých závazných a důležitých strategických dokumentů se tak odehrává na regionální a místní úrovni.

Atypickým příkladem investičních záměrů jsou také předem vytipované lokality rozvoje a úpravy pozemkových zákonů pro dané lokality pro administrativní vlastnictví, či odkup pozemků do vlastnictví před zahájením celkového strategického plánu regenerace.

2.3.4.b Územně plánovací systém v České republice

Procesy strategického a územního plánování jsou v České republice na rozdíl od francouzského prostředí odděleny.

V České republice došlo v posledních letech v oblasti územního i strategického plánování k výrazným změnám. Dnem 1. 1. 2007 vstoupila v účinnost nová právní úprava územního plánování a stavebního řádu, která nahradila dosavadní zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a soubor jeho prováděcích předpisů. Soubor nových právních předpisů přináší na úseku územního plánování řadu nových nástrojů, stanovuje nové procesní postupy a nové zásady činnosti orgánů územního plánování a stavebních úřadů.

„Cíle územního plánování jsou naplňovány zejména prostřednictvím politiky územního rozvoje (PÚR) pro území celé České republiky, včetně mezinárodních vazeb, zásad územního rozvoje kraje (ZÚR) pro celé území kraje a na úrovni měst/obcí prostřednictvím územních plánů (ÚP).“⁴⁵

Politika územního rozvoje (PÚR)

Nový stavební zákon upravuje nový koncepční nástroj územního plánování na celorepublikové úrovni, kterým je politika územního rozvoje. (Tento dokument byl pořízen Ministerstvem pro místní rozvoj na základě usnesení vlády č. 321 ze dne 7.4.2004, v souladu s Akčním programem Ministerstva pro místní rozvoj na období říjen 2004 - červen 2006 a s návrhem stavebního zákona. Dne 17. 5. 2006 byl materiál "Návrh Politiky územního rozvoje ČR" projednán vládou ČR a schválen usnesením vlády č. 561.)

PÚR stanoví priority územního rozvoje v celorepublikových, ale rovněž v mezinárodních souvislostech, určuje strategii a základní podmínky pro naplňování těchto priorit a stanovuje podmínky pro zajištění udržitelného rozvoje území.

Zákonem stanovená aktualizace politiky územního rozvoje má zajišťovat kontinuální územně plánovací činnost státu. Součástí politiky územního rozvoje, stejně tak jako územně plánovací dokumentace, je její povinné vyhodnocení z hlediska vlivu na udržitelný rozvoj, včetně vyhodnocení vlivu na životní prostředí.

Zásady územního rozvoje kraje (ZÚR)

Na základě prověřování územně plánovacích dokumentací došlo ke změně jejich obsahu, zejména při rozlišení krajské územně plánovací dokumentace, nyní zásad územního rozvoje kraje, od územních plánů a regulačních plánů obcí. Cílem je důsledně respektovat oddělené působnosti těchto územních samospráv.

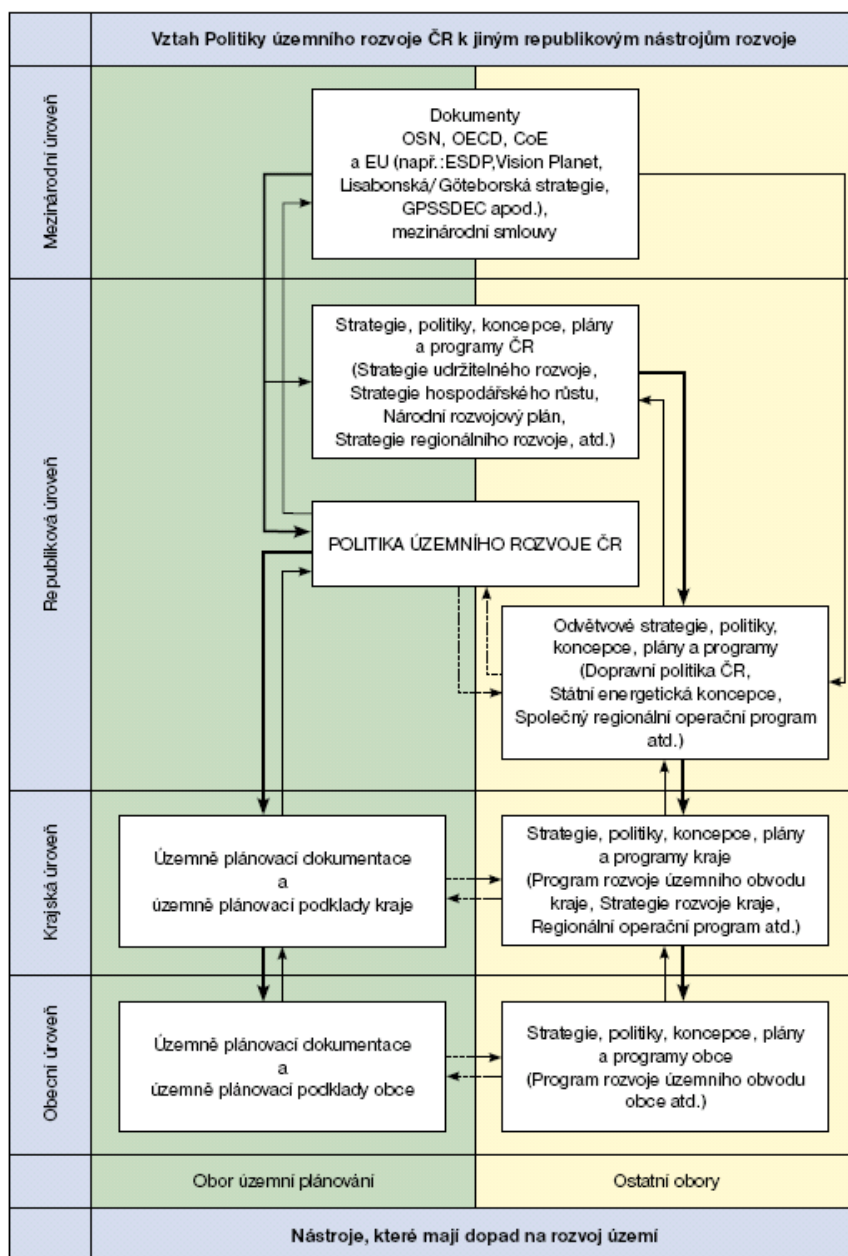
⁴⁵ BÁRTOVÁ, H.; MAREČEK, J.; SKLENÁŘ, T. Územní plánování v novém stavebním zákoně a prováděcích předpisech. *Časopis Stavebnictví*. 08/2007.

Zásady územního rozvoje se pořizují pro celé území kraje, jsou vydávány zastupitelstvem kraje formou opatření obecné povahy podle správního řádu (jsou tedy přezkoumatelné) a jsou závazné pro pořizování a vydávání územních plánů, regulačních plánů a pro rozhodování v území.

Zásady stanovují zejména základní požadavky na účelné a hospodárné uspořádání území kraje, vymezení plochy nebo koridory nadmístního významu, plochy nebo koridory pro veřejně prospěšné stavby a stanoví požadavky na jejich využití, kritéria pro rozhodování o možných variantách.

Územní plány (ÚP)

Na lokální úrovni jsou základními dokumenty územního plánování. Územní plán se soustředí na základní plošné a prostorové uspořádání – urbanistickou koncepci, koncepci veřejné infrastruktury a určování funkčního vymezení ploch. Územní plány jsou vydávány zastupitelstvem obce formou opatření obecné povahy podle správního řádu a na rozdíl od PÚR ČR a ZÚR není jejich zpracování povinné.

OBR: č.6 : Schéma územně plánovací politiky a jejich nástrojů na jednotlivých úrovních; Zdroj: Příloha časop. Urbanismus a Územní rozvoj, Ročník IX, číslo 3/2006.

V rámci územně plánovacích podkladů je upraven nový nástroj – územně analytické podklady, které obsahují jak zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území, tak vyhodnocování udržitelného rozvoje a problémů území, které je nutno řešit územně plánovací dokumentací; slouží jako podklad k pořizování politiky územního rozvoje, územně plánovací dokumentace, jejich změně a pro rozhodování v území.

K vytváření územně analytických podkladů, které jsou pořizovány na úrovni obcí s rozšířenou působností a na úrovni krajů, slouží řada založených povinností o poskytování informací, ukládaných orgánům veřejné správy, ale také vlastníkům dopravní a technické infrastruktury. Systém územně analytických podkladů, který je ze zákona aktualizován každé dva roky, nabídne potřebné informace o území nejen orgánům územního plánování, ale i dalším orgánům veřejné správy a také investorům a veřejnosti. Mezi územně plánovací podklady řadíme územně analytické podklady a územní studie.

Soustava strategických a programových dokumentů

Soustava strategických a programových dokumentů je členěna na strategické, rozvojové a programové dokumenty České republiky (vypracovávané na úrovni státu, regionů a krajů, mikroregionů a obcí /měst/ a dále programové dokumenty Evropské unie.

- Strategické dokumenty

Základní dlouhodobé koncepční dokumenty, které orientují rozvoj různých sektorů na národní, regionální a místní úrovni (např. Strategie rozvoje města, Strategie rozvoje kraje, Strategie regionálního rozvoje České republiky, či Strategický program sociálního a ekonomického rozvoje ČR).

- Rozvojové dokumenty

Zahrnují střednědobé dokumenty, které formulují přístup státu, regionů a mikroregionů k podpoře rozvoje příslušného sektoru a jeho odvětví, poskytují potřebná východiska a stanoví rozvojové cíle a zásady pro vypracování operačních programů na příslušné úrovni (např. Regionální program rozvoje či Národní rozvojový plán).

- Programové dokumenty

Jsou střednědobé dokumenty vytvořené na příslušné úrovni centrálních, regionálních a místních orgánů veřejné správy, které rozpracovávají problémové celky strategií mající plošný charakter odpovídajícího území, pro které bude požadováno spolufinancování (ze státního rozpočtu, státních fondů, krajského rozpočtu) (např. Operační programy ČR, Program rozvoje územního obvodu kraje či Místní program obnovy venkova).

2.3.4.c *Koncept teritoriálního marketingu - strategický územní nástroj*

Důležitou roli ve strategiích kulturních a festivalových politik spojených s územním rozvojem hraje, v Evropě od osmdesátých a devadesátých let dvacátého století, tzv. teritoriální či městský marketing, který je jedním z několika existujících konceptů lokálního regionálního či národního rozvoje. Koncept teritoriálního marketingu se v současné praxi v České republice příliš neuplatňuje.

Teritoriální marketing vychází z ekonomických teorií průzkumu trhu a marketingu, produktem se však zde stává samotné město a jeho území. Komplexita systému dnešních měst, stejně jako kritika propojení “produktu“ všešlého z ekonomické teorie se sociálními a velmi citlivými složkami života ve městě (sociální vztahy, identity, kultury...) vystavuje teritoriální marketing řadě polemik [např.: Noisette a Vallerugo (1996) či Rosemberg (2000)].

Jednotné chápání termínu a obecně jeho konceptu v dnešní teorii, a ani praxi, neexistuje.

Teritoriální marketing vznikl v anglofonních zemích, a to převážně v USA již v průběhu sedmdesátých let, odkud byl postupně převzat, modifikován a implantován do problematiky územního rozvoje v Evropě. Marketing může být uplatňován na všech územních úrovních – obce, města, regiony, národy, mezinárodní uskupení. Termín teritoriální marketing je tak obecný termín, městský marketing pak například marketing implantovaný na území města. Obecně lze chápat koncept teritoriálního marketingu jakožto prostředek, který se snaží ovlivnit vývoj území žádoucím směrem, tzn. například urychlit rozvoj, pozitivně usměrnit, obměnit,...atd.

Dle definice Centra městského a regionálního managementu (CMRM)⁴⁶ je městský marketing „vysoce flexibilní rozvojový koncept reflektující specifické lokální požadavky participujících aktérů.“

---

⁴⁶ Centrum městského a regionálního managementu (CMRM) je institucionální součástí Katedry sociální geografie a regionálního rozvoje Ostravské univerzity. Bylo vytvořeno za účelem efektivnějšího řešení vědecko-výzkumných projektů v daných oblastech regionálního rozvoje.

Hlavní cíle městského marketingu můžeme charakterizovat následovně:

1. *Komplexní zvýšení atraktivity města pro všechny cílové skupiny.*
2. *Optimalizace procesního řízení za účelem zvýšení efektivity a využití ekonomických, sociálních a přírodních zdrojů.*
3. *Posílení ekonomické základny města.*
4. *Vylepšení externí a interní image města.*
5. *Prohloubení a profilace městské identity obyvatel a podnikatelů.*

Jak popisuje Petr Rumpál z katedry sociální geografie a regionálního rozvoje Ostravské university:⁴⁷ „*Důraz je u městského marketingu kladen na podporu komunikace mezi stranou nabídky a poptávky, podporu kooperací mezi aktéry územního rozvoje z veřejného a soukromého sektoru, orientace na potřeby zákazníka, vytváření společné územní identity, pozitivních očekávání a aktivní tržní podnikatelský přístup k lokálnímu a regionálnímu rozvoji.*“

Rozvoj toho konceptu vyplývá ze změn ve fungování a řízení veřejného sektoru v Evropských zemích, který začíná chápat občana jakožto zákazníka a pozměňuje tak svou organizaci a komunikaci.

Interní podmínky ve městě, které motivují rozvoj městského marketingu jsou různé.

V oblasti rozvoje kulturních a společenských událostí to jsou například:

- špatná image města a zájem o jeho zlepšení,
- nízká atraktivita města z hlediska občanů či investorů → nízká atraktivita veřejných prostorů,
- existence konfliktů mezi důležitými zájmovými skupinami ve městě,
- nedostatek finančních prostředků atd.

Z obecných externích podmínek, které jsou podněcovány politickými a ekonomickými transformacemi či sociálními procesy evropských měst jsou pro rozvoj konceptu městského marketingu s podtextem strategie projektů kulturních akcí a událostí nejdůležitější:

---

⁴⁷ RUMPÁL, P. Městský marketing jako koncept rozvoje města. *Veřejná správa*. 2002. č. 18.

- zvyšující se nároky obyvatelstva na kvalitu městského prostředí,
- zvyšování vzdělanosti občanů a vzrůstající požadavky na integraci a participaci občanů v projektech města,
- rozšiřování sektoru služeb a obecně terciarizace,
- zvyšování důležitosti tak zvaných „soft industries“ - měkkých faktorů , mezi které se řadí nabídky volnočasové infrastruktury, sociálního a kulturního prostředí atd.

Dle Petra Rumpála⁴⁸ lze městský marketing rozdělit dle následující obecné typologie jednotlivých dílčích typů:

1. Město jako podnik a produkt. Mechanický transfer konceptu komplexního marketingového řízení firmy na řízení rozvoje produktu města.

“Podnik - město” zde musí zvyšovat svou konkurenceschopnost a atraktivitu vytvářením produktu - nabídky, která bude odpovídat poptávce určitých cílových skupin. Slabé stránky této varianty městského marketingu vyplývají z faktu, že mezi řízením města a soukromým komerčním podnikem existují značné rozdíly.

2. Externí komunikační politika a “corporate design” jako dílčí přístupy
Externí komunikační politika využívá nástroje propagace, prezentace a public relations ke zlepšení image území. Z celého konceptu teritoriálního marketingu se aplikuje pouze externí komunikační politika. Vhodná varianta pro regiony a města s již existující atraktivní nabídkou (historický potenciál, vysoká úroveň vybavenosti a služeb, ...).

3. Partnerství veřejného a privátního sektoru
Tento typ spočívá na partnerství a spolupráci aktérů veřejného a soukromého sektoru spojujícího finanční, lidské a informační zdroje při plánování a realizaci jednotlivých projektů. V anglofonních zemích je znám pod názvem public-privat-partnership (PPP), který je často užíván i v jiných evropských zemích. Veřejný sektor obvykle poskytuje pozemky, administrativní kapacity, a know-how a urychluje schvalovací řízení. Soukromý sektor poskytuje kapitál, profesionální know-how a řídicí kapacity pro realizaci projektů. Je často úspěšný při využívání na jednorázové projekty a tudíž opětovně využíváný při organizaci a přípravách projektů velkých kulturních a festivalových akcí.

⁴⁸ RUMPÁL, P. Městský marketing jako koncept rozvoje města. *Veřejná správa*. 2002. č. 18.

4. Marketing podniků poskytujících veřejné služby a institucí veřejného sektoru

Marketing je zde aplikován na řízení podniků poskytujících veřejné služby ve městě, které jsou chápány jako podniky, které poskytují služby zákazníkům. Podniky na které lze aplikovat marketingové řízení jsou například veřejná doprava, informační služby pro občany a turisty, podpora podnikání, správa sportovních zařízení, údržba zeleně, péče o bytový fond, kulturní agenda, muzea, knihovny, školy atd. Prostředkem jsou personální změny v oblasti veřejné správy, vedení města zřizuje funkce městských manažerů, kteří metodami známými z privátního sektoru zvyšují efektivitu fungování veřejného sektoru a podporují kooperace s privátním sektorem.

6. Komplexní městský marketing

Tento typ městského marketingu si klade za úkol komplexní plánování rozvoje území prostřednictvím realizace projektů odpovídajících konsensuální vizi rozvoje území. Svůj koncept staví na zapojení “všech” aktérů, kterých se územní rozvoj týká, tzn. nejen veřejné správy a politiků, ale také podnikatelů, vlastníků nemovitostí, společenských organizací, zájmových sdružení a angažovaných občanů.

V České republice není pojem teritoriálního marketingu ani jeho cílené implantování do praxe územního rozvoje příliš rozšířen. Marketingová strategie je často ztotožňovaná se strategií rozvoje města. V současnosti existuje přibližně 58 procent českých měst, které mají zpracovanou strategii územního rozvoje (2/3 měst si její zpracování objednaly u externího zpracovatele).

Jak potvrzuje Mgr. Jiří Ježek⁴⁹ ze západočeské university v Plzni: „I přes časté používání pojmu marketing v municipální praxi, nebyl pojem městský marketing doposud výstižně a jednoznačně definován. Pod tímto označením se často skrývají zcela odlišné koncepty a způsoby jednání. Každé město většinou hledá svojí vlastní individuální cestu a představitelé měst tento pojem často interpretují velmi odlišně.“

Při výzkumu západočeské univerzity zaměřeného na praxe magistrátů a municipalit se zavedením či zaváděním městského marketingu byly

---

49 JEŽEK, J. Městský marketing nástroj dlouhodobého rozvoje města. *Obec a finance*. 28.8.2006. Online deník veřejné správy.

nashromážděny údaje, které ilustrují nejčastější představy spojované s pojmem městského marketingu. Tyto údaje jsou uvedené v následující tabulce.⁵⁰

Odpověď	Četnost [%]
realizace konkrétních (rozvojových) projektů	90
komunikace s občany, podnikateli a dalšími cílovými skupinami	82
orientace na služby poskytované městem (především na kvalitu)	73
spolupráce co možná největšího počtu aktérů rozvoje města	72
myšlení podle rozdílných cílových skupin	72
zefektivnění organizace městského úřadu a veřejných služeb	64
rozvoj vizí (různé scénáře rozvoje)	61
pojetí města jako celku (filozofie dalšího rozvoje)	58
analýza silných a slabých stránek, hrozeb a příležitostí	57
zesílení propagace a reklamy města	50

Výsledky průzkumu jasně prokazují odlišnost většiny českých měst od západoevropských zkušeností. V českém prostředí se uplatňuje především tzv. vnitřní marketing – zaměřený více dovnitř města. Ostatní západoevropské země, jako Německo či Francie, se snaží využívat teritoriální marketing spíše vůči ostatním konkurenčním městům – města se snaží být odlišná a jedinečná, mít dobrou a odlišnou image od ostatních atd. Zahraniční praxe zahrnující již existující projekty teritoriálního marketingu však již od osmdesátých let dokládají konkrétní, a často pozitivní, výsledky v dosažených revitalizacích, transformaci či vývoji měst. Projekty kulturních a festivalových politik často uplatňují jednotlivé složky teritoriálního marketingu a to převážně partnerskými smlouvami mezi soukromým a veřejným sektorem a to jak v personální, tak finanční oblasti. Kulturní, společenské akce a festivaly, jakožto produkty často jednorázové, s vysokým estetickým potenciálem, jsou zapojovány do externích komunikačních a propagačních kampaní. Často jsou také využívány jakožto nástroje osobního zájmu starostů a představitelů města k zviditelnění, či vylepšení své profesní image.

⁵⁰ Průzkum prováděn v roce 2003 u 135 měst v České republice nad 5 tisíc obyvatel.

Events marketing

Pro doplnění kapitoly zabývající se problematikou teritoriálního marketingu a možností jeho využití v dnešní politice územního rozvoje pouze okrajově nastiňují existenci tzv. events marketingu, který se prozatím v prostředí českých měst příliš neuplatnil, nebo spíše není v současnosti v koncepcích a strategických plánech rozvoje městských urbanizovaných území systematicky uplatňován. Jedná se všeobecně o aktivity podporující pořádání - často kulturních, společenských či sportovních akcí a událostí (tzv. events) v centrech měst, které jsou atraktivní pro vybrané cílové skupiny, ožívují centra a předměstí měst a přitahují mediální pozornost. Rozsah pojmu events je velmi široký. Jedná se o akce různých měřítek, charakteristik i způsobů organizace či financování. Za samotné *events* můžeme považovat velké sportovní události, hudební festivaly, karnevaly, kongresy ale i třeba pouliční divadla či trhy. Názorů které se snaží začlenit či vyloučit jednotlivé společenské, kulturní či sportovní události do/ze skupiny events existuje několik, nicméně v současné době v dokumentech veřejné správy či územních strategiích neexistuje žádná obecně uznávaná definice.

Mezi events můžeme zařadit pouze takové akce, jež prostřednictvím zinscenování zážitků vyvolávají silné a pozitivní emocionální podněty (Šindler, 2003)⁵¹, podporující image města nebo městského produktu⁵². Events marketing je dnes začleněn převážně jako součást komunikační politiky měst, jednotlivé akce, festivaly a události jsou pak jeho produkty, které výrazně přispívají na zlepšení image města a jeho veřejných prostorů.

---

⁵¹ ŠINDLER, P. *Event marketing*. Praha: Grada, 2003.

⁵² Projekt: Marketingový management obcí, měst a regionů. Dostupné z: <www.mestskymarketing.cz> [cit. 2008-06-26]

2.3.5. Závěr analýzy současného poznání

Druhá část disertační práce rozebírá současný stav poznání veřejných prostorů ve městě, kulturních, společenských a sportovních událostí a akcí v těchto prostorech a možných kulturních a plánovacích nástrojů politiky dnešních měst ve Francii a České republice.

Veřejné prostory dnešního města, jejich funkce a vnímání ve městě se v průběhu posledních desítek let výrazně mění. Tyto prostory se stávají důležitým místem života města, prostorem pro sociální, kulturní a společenské setkávání. Stále častěji je jejich stav odrazem rozvoje a revitalizace města, stávají se důležitým prvkem kvality života ve městě a jejich úroveň, čistota a bezpečnost se často odráží na spokojenosti občanů a návštěvníků města.

Samotné veřejné prostory jsou děleny podle jednotlivých teorií a názorových proudů do systémů a skupin podle jejich funkce, významů či využití. Paralelně k jednotlivým typologiím veřejných prostorů je důraz kladen na jednotlivé aktivity a činnosti ve veřejných prostorech a jejich přínosu pro kvalitu a vývoj těchto prostorů.

Kulturní a společenský život v těchto prostorech a obecně fungování veřejných prostorů v mechanismu pulzujících měst 21. století se stal jedním z kvalitativních ukazatelů rozkvětu města. V konkurenčním prostředí dnešních měst se města snaží přilákat nové obyvatele a turisty, rozvíjí svoji ekonomickou, kulturní či průmyslovou základnu, nabízejí stále rozvinutější systém služeb a nabídek volnočasových aktivit pro obyvatele či návštěvníky města.

Kulturní a společenské akce a festivaly se stále častěji prolínají s revitalizačními projekty ve městech, rozvojem jednotlivých městských částí a oblastí či s dlouhodobějšími a komplexními plány rozvoje města. Strategické plánování se pak v evropském kontextu stále častěji prolíná s tradičními formami územního plánování. Vznikají nové formy ekonomických, sociálních či politických partnerství na několika úrovních. Cíle projektů kulturních a společenských akcí ve veřejných prostorech města se pak stávají součástí komplexních rozvojových projektů měst či rozvoje regenerace jeho jednotlivých částí.

3. TŘETÍ ČÁST – PŘÍPADOVÉ STUDIE

Dynamika města a jeho fungování přináší v konkurenčním prostředí měst na všech úrovních pocit notoriky (pocit známosti, zkušenosti.), image a identity města v podvědomí občanů i návštěvníků. Strategií měst je často zviditelnění před ostatními a přilákání nových investorů a návštěvníků. Města hledají znovunalezení své hodnoty.

Kvalita života ve městě – zahrnující pojmy urbanismus, estetika, kulturní a architektonické dědictví, komplexní nabídka služeb a aktivit volného času, čisté a zdravé prostředí, nálada a image města – utváří faktory zviditelnění a odlišnosti od ostatních měst.

Jednotlivá města byla vybrána z důvodu různých přístupů a řešení koncepcí politiky veřejných městských prostorů. Dalším důvodem byla řada již realizovaných projektů oživení a využívání veřejných prostorů města společenskými, kulturními a sportovními akcemi a událostmi.

Při srovnávání aktivit vybraných měst je nutno si položit následující otázky. Vyskytují se společné znaky v oblasti politiky rozvoje města, či jeho kulturní strategie v propojení s rozvojem veřejných prostorů města pro vybrané příklady měst? Na základě jakých podkladů můžeme zdůvodnit vhodný výběr dvou hlavních reprezentantů případových studií - města Nantes ve Francii a města Hradce Králové v České republice?

Disponují tato města společnými znaky či jistou originalitou v oblasti územního rozvoje, koncepcí revitalizace veřejných městských prostorů či kulturní politiky propojené s rozvojem města a projekty zapojení těchto akcí do rozvoje jeho veřejných prostorů?

Třetí část disertační práce analyzuje realizované projekty kulturních, společenských a sportovních akcí na několika konkrétních příkladech měst v České republice a ve Francii. Hlavními reprezentanty významných kulturních a festivalových politik se ukázaly města Hradec Králové v ČR a Nantes ve Francii. Dalšími příklady měst a jejich kulturních projektů jsou města Plzeň, Pardubice a Lyon.

3.1. *Nantes*

V současnosti má skoro každé regionální město ve Francii alespoň jeden méně či více významný pouliční festival. Festivalové projekty, společenské a kulturní akce ve veřejných prostorech měst – na náměstích, v parcích a na nábřežích se dostaly do oficiálních dokumentů a rozpočtů francouzských měst.

Většina z nich má v současné době již fungující přístupy k organizaci projektů. Organizátoři nemají často přímou vazbu s městskými orgány. Ve městech byly zřízeny organizace zvané «Comité des fêtes» (odbory a úseky řídící festivalové události). Skupiny odborníků z několika profesí (architekti, urbanisté, ekonomové, umělci, sociologové...) jsou nezávislé či částečně závislé na činnostech radnic a městských zastupitelství. Často však původní myšlenku definují zastupitelé města a odpovídají tak požadavkům medializací velkých urbanistických projektů a revitalizačních a transformačních procesů.

Nantes má nicméně v národním francouzském měřítku silnou pozici v hodnocení kulturních a urbanistických projektů a především image kulturní metropole, kde velké novátorské festivaly proměňují výrazně celou podobu města a doprovázejí fyzické proměny krajiny a architektury.

3.1.1. Prezentace města - stručný historický a sociální kontext

Po celé Francii je město Nantes, centrum Bretaně v západní části území, známo pro rozvoj veřejných prostorů města s bohatou kulturní a společenskou nabídkou. Město samotné investuje každým rokem kolem 20% rozpočtu do územního rozvoje a okolo dalších 15% do rozvoje kultury. Kulturní události a festivaly jsou ve městě často propojeny s rekvalifikací či obnovou veřejných prostorů.

Až do konce osmdesátých let (1987) však bylo Nantes městem námořního průmyslu se silným zastoupením dělnického obyvatelstva. Jeho zeměpisná poloha v západní části země – vzdálenost (500 km) od hlavního města Paříže, ale stále 70 km od pobřeží Atlantického oceánu a především časté nepříznivé deštivé podnebí – městu na jeho oblíbenosti mezi turisty, ale i mezi případnými potenciálními obyvateli nepřidávalo.

Proměna města, probíhající od počátku 80tých let, výrazně proměnila jeho obraz, fungování a hospodaření.

V roce 2003 bylo město vyhodnoceno dvěma z nejznámějších celonárodních týdeníků - L'express «nejzelenějším městem» a Le Point⁵³ «nejlepším francouzským městem k životu», a tyto ocenění se v dalších letech dále reprodukovaly. Žebříčky hodnocení sta nejdůležitějšími francouzských měst byly zpracovány na základě metodiky komparativní analýzy, která spočívala na 85 ekvivalentně hodnocených kritériích v jedenácti hodnocených skupinách (bezpečnost, pracovní podmínky, možnosti vzdělávání, volnočasové aktivity, kulturní nabídky města atd.). Dotazníky byly shromážděny po vyplnění jednotlivými městskými úřady a zastupitelstvy.

V současné době Nantes stále boduje v národních hodnoceních a je považováno mezi veřejností za «nejkomfortnější francouzské město». Z vědeckého hlediska jsou tyto klasifikace a výzkumy diskutabilní, nicméně v celkové analýze města poukazují na jisté změny ve fungování a koncepci rozvoje města a zároveň velmi výrazně přispívají, jakožto produkty městského marketingu, k zviditelnění celkové image města, které bylo donedávna spojováno spíše s průmyslovou minulostí.

V letech 1990 až 1999 město Nantes zaznamenalo 10,3% populačního nárůstu – největší populační nárůst ve Francii v tomto období – a stalo se tak šestým největším francouzským městem.

Oficiální ročenky vydávané magistrátem města poukazují na nápadný nárůst turistického ruchu v posledních pěti letech. Ekonomický obrat turistického průmyslu byl během roku 2007 navýšen o 17 % oproti roku 2006.

«Nantes se stalo městem “v módě”. Časopisy a noviny vyzdvihují jeho umění žít a jeho kulturní dynamismus. Tyto charakteristiky jsou výsledkem politiky města, která od začátku devadesátých let spočívá v práci na obnově image a identity, které se od konce osmdesátých let změnily a to po odvrácení města od své průmyslové minulosti založené zejména na námořním obchodu a výrobě»⁵⁴.

« Nantes est devenue une ville à la mode. Les magazines vantent à l'envi son art de vivre et son dynamisme culturel. C'est, au moins en partie, le fruit d'une reconstruction délibérée d'une image, menée à partir des années 1990, au moment où s'estompait l'identité industrielle et portuaire de la ville. »

⁵³ Dostupné z: <www.lexpress.fr>; www.lepoint.fr> [cit. 2008-09-05]

⁵⁴ GUYVARC'H, D. Image de Nantes, image des Nantais ? *Place Publique*. 2008, no.7

Kulturní rozvoj města od začátku devadesátých let může být posuzován v symbióze s názory, které Lucchini⁵⁵ popsal ve své knize zajímaví se o kulturu jakožto nástroje rozvoje dnešních měst. Konstatuje: „města se dnes vyvíjejí v kontextu srovnávání, konkurenčního boje a soutěživosti, a to především ve smyslu jejich image a urbanity – kvality života ve městě. Dnešní vývoj můžeme přirovnat k rivalitě měst ve středověku, kdy každé město usilovalo upoutat pozornost nejhezčí katedrálou. Kultura a kulturní akce jsou dnes považovány za trumfy v oblasti sociální koheze, dále pak za aktéry lokální dynamiky rozvoje, a to především díky finančním přínosům pro místní ekonomiku, které tyto aktivity přinášejí. Kultura ve městě strategicky přispívá ke kapacitě konkurenceschopnosti, přitažlivosti a atraktivitě města“.

Pro pochopení politiky města v oblasti rozvoje a plánování kulturních a festivalových událostí a celkově i strategie jeho bohaté kulturní politiky spojené s rozvojem veřejných městských prostorů je třeba zasadit tyto události a projekty do celkového kontextu města, a tímto také objasnit jeho historický vývoj, důležitost jeho vztahu k řekám protékajícím jeho územím, či chronologii vývoje konceptu nové metropolitní oblasti - metropole⁵⁶ - se sousedním městem Saint-Nazaire. Je třeba zdůraznit, že image města v oblasti kultury je z velké části založen na festivalových a společenských akcích - tzn. events – které jsou pravidelně organizovány ve veřejných prostorech města a tudíž častokrát spojeny s projekty fyzického rozvoje a rehabilitace města a jeho městských čtvrtí. Koncepce i podoby jednotlivých událostí a akcí se v čase a prostoru vyvíjely a přetvářely, nicméně je třeba poukázat na skutečnost, že město používalo od začátku těchto akcí pro propagaci jednotlivých urbanistických projektů, a to především velkých měřítek, pro fyzickou přeměnu nebo mentální chápání veřejných prostorů.

Na příkladu města Nantes poukážeme na odlišná měřítka jednotlivých pořádaných akcí. V posledních několika letech se staly festivalové a kulturní

---

⁵⁵ LUCCHINI, F. *La culture au service des villes*, Paris: Anthropos, 2002. p.3. In BOUCHET D. *Le festival "Les Rendez-vous de l'Erdre" et la municipalité nantaise: les modalités d'une coopération*. 2004. s. 10-11.

⁵⁶ Dle slovníku územního plánování UUR. Dostupné z: <www.uur.cz> [cit. 2008-02]. Původně sídelní město řeckých kolonistů, později pojem pro hlavní město státu, nyní velké město a velkoměsto s metropolitní oblastí. Centrum pracovních příležitostí, kulturního a politického dění v širokém okruhu osídlení. (Krásný, J. *Názvosloví urbanismu*. 1976). Oberstein, I.; Cach, J. *Názvosloví urbanismu a územního plánování*. Praha: FA ČVUT, 2001. Materiál z výzkumného úkolu MSM 210000026 „Proměny urbanismu“.

akce a události součástí politiky rozvoje nové metropole a městem podporovaných velkých teritoriálních projektů.

Pro pochopení geografické a politico- ekonomického rozdílnosti mezi územím města a metropolitní oblastí Nantes - Saint-Nazaire (*Métropole NSN*) jsou tyto území v následujícím textu podrobněji popsány.

Město Nantes

Od svého založení bylo město, které má v současnosti 281 800 obyvatel⁵⁷, důležitým centrem námořního průmyslu. Nantes je centrem aglomerace, která v současnosti čítá okolo 550 000 obyvatel a od roku 2001 je společně se sousedním městem Saint-Nazaire považována za velkou západní metropolitní oblast (metropole) s více než 860 000 obyvatel.

OBR: č.7: Nantes, městské čtvrti. Zdroj : www.nantes.fr [cit. 2007-11]

Město prošlo několika etapami rozvoje. Od samého počátku hraje významnou roli jeho vztah k řekám Loire a Erdre. Především v průběhu dvacátého století město výrazně měnilo svojí formu a to zejména díky několika etapám, které výrazně přetvořily dnešní podobu města. Pro potřeby lepší dopravní cirkulace ve městě byly jednotlivé úseky obou řek v centrálních oblastech města zaplněny

⁵⁷ Zdroj počtu obyvatel. Francouzský statistický úřad INSEE (10/2007)

a překryty ve prospěch automobilové a veřejné dopravy, které se tímto rozvíjely na plošinách vzniklých překrytím vodních toků. Zároveň ve městě uměle vznikl téměř 350 hektarový ostrov (Ile de Nantes), který se nachází v těsné blízkosti centra města.

Obě řeky, Loire a Erdre, naplňují funkci spojence města s okolními urbanizovanými oblastmi, neboť propojují město se sousedními oblastmi regionu. Jedná se především o oblasti zemědělské s početným zastoupením menších měst a vesnic. Suburbanizace města zde probíhala rozdílně v porovnání s častěji zastoupeným typem procesu, rozvíjejícím zástavbu jak v pospolitě formě zástavby, tak ve vzdálenějších diskontinuitních oblastech. Město nikdy nedocílilo rozvoje souvislého celku, a tudíž je často charakterizováno jako město bez předměstských oblastí, tzn. osamocené město odvrácené od okolních oblastí venkovského charakteru. Během posledních třiceti let se město snaží docílit zvětšení plochy souvislé zástavby, s potvrzením významnosti městského centra. Obě řeky - Loira, která protéká od západu na východ a spojuje tak Nantes s mořem a přístavem Saint- Nazaire a Erdre, která protéká od jihu na sever a propojuje tak město s nejvíce se rozvíjejícími a osídlenými oblastmi – se tak stávají důležitými atributy v koncepci a rozvoji města.

Nantes bylo až do začátku devadesátých let průmyslovým centrem Bretaně. Rok 1987 se stal významným mezníkem ve vývoji města. Poslední námořní loď vyrobená v Nantes opustila v roce 1987 tento rok město a stala se tak symbolem konce námořního průmyslu. V několika následujících letech se vztah města a jeho obyvatel k řekám, nábřežím a veřejným prostorům v jejich okolí výrazně změnil.

Od devadesátých let město rozvíjí velké urbanistické operace týkající se těchto centrálních prostorů. Průmyslové objekty, obrovské tovární haly, zchátralý bytový fond, brownfields či degradované veřejné prostory se staly pozůstatkem průmyslové historie města a to převážně v centrálních oblastech ostrova nazvaného „Ile de Nantes“, který se stal v současnosti předmětem jednoho z nejvýznamnějších evropských rekonvalescentních procesů v oblasti revitalizace veřejných prostor, používající formy nové výstavby či rekonverse stávajících industriálních budov.

Politika, vedená socialistickým radním Jean-Marc Ayrault, je směřována k postupné přeměně průmyslového města na město služeb, školství, výzkumu a kultury a celkově k nalezení nové identity města, která již není založena na průmyslové historii, ale rozvíjí i ostatní hodnoty kvality života ve městě.

Celková ekonomie města se obrátila od devadesátých let k ostatním průmyslovým odvětvím a to převážně ke službám.

Město prochází od devadesátých let výraznými demografickými proměnami (viz obr č:8). Nárůst obyvatelstva byl za posledních 20 let dvojnásobný národnímu průměru⁵⁸. Za posledních deset let se stala nová metropole, s 10-ti procentním nárůstem celkové populace druhou nejrychleji se rozvíjející metropolí ve Francii.

Ještě většími proměnami však prochází sociální a věkové charakteristiky nového obyvatelstva:

Silné je zastoupení mladých generací obyvatelstva, 2 obyvatelé ze tří jsou mladší 40-ti let. Narůstá zastoupení sociálně silných vrstev, 60% nově přistěhovalých obyvatel v posledních deseti letech náleží do vyšších a středně vyšších sociálních vrstev (vysokoškolské a středoškolského vzdělání).

OBR: č. 8 : Sociálně demografické proměny obyvatelstva. Zdroj: Oficiální stránky Nantes Metropole [cit. 03/2008]

a: Rozložení aktivního obyvatelstva (2007)

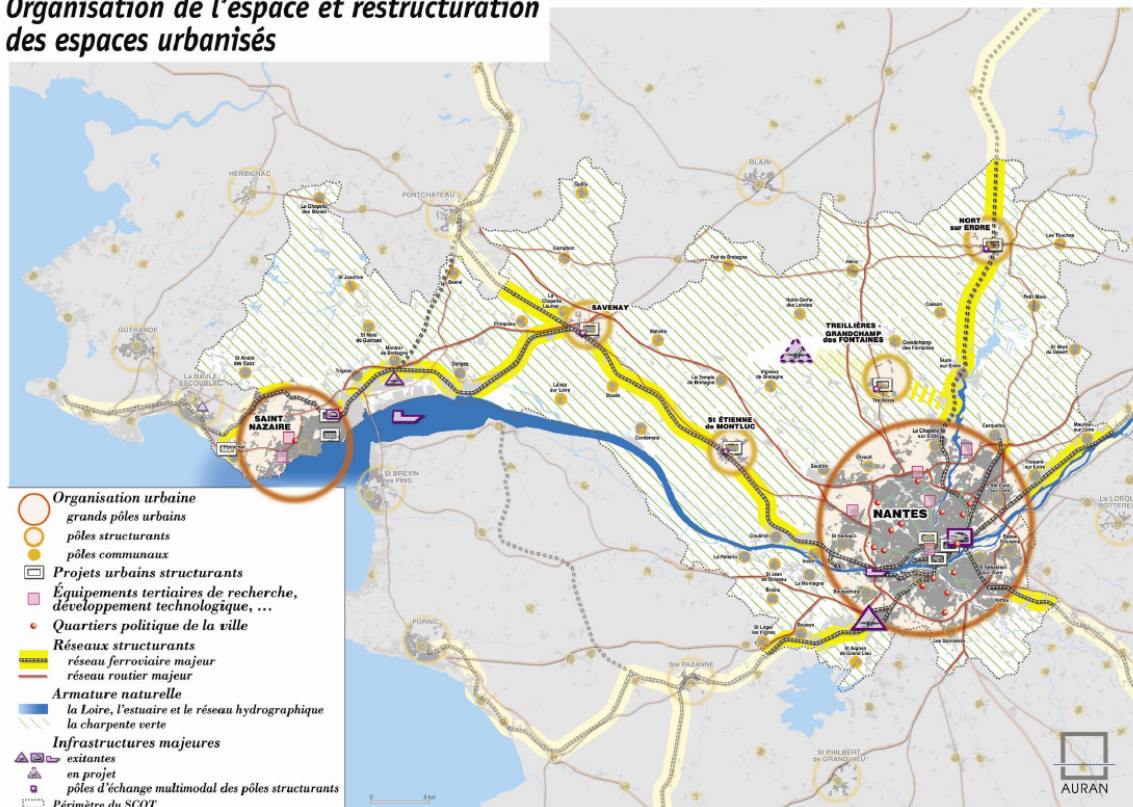
cadres- vedoucí pracovníci, profession intermédiaires – zaměstnanci vyšších vrstev, employés – zaměstnanci středních vrstev, ouvriers – dělnická vrstva obyvatel,...

b: Rozložení obyvatelstva dle věku

⁵⁸ Zdroj. Oficiální stránky metropole. Sociálně demografická rubrika.

http://www.nantes-developpement.com/73389262/0/fiche___pagelibre/&RH=D01_DEMO [cit. 2008-02]

Organisation de l'espace et restructuration des espaces urbanisés

OBR: č. 9 : *Území nové metropolitní oblasti Nantes – Saint-Nazaire. Zdroj: Oficiální stránky Nantes Metropole [cit. 03/2008]*

První oficiální spolupráce dvou sousedních měst Nantes a Saint-Nazaire byla popsána ve strategickém dokumentu na úrovni územního plánu vyššího územního celku (schéma d'aménagement de l'aire métropolitaine) popisujícím rozvojové oblasti budoucí metropole, vydaným státem v roce 1970. Tyto snahy byly dovršeny v roce 2001, kdy obě města vstoupila do ekonomického paktu nazývaného dnes západoatlantická metropole Nantes-Saint-Nazaire. V tomto roce vznikl také úřad, který má na starosti územní strategii a plánování rozvoje celé metropolitní oblasti⁵⁹. Jednou z posledních výrazných událostí v oblasti územního rozvoje bylo vydání oficiálního územně plánovacího dokumentu – schéma územní koherence (SCOT)⁶⁰ v roce 2007. Zastupitelé metropolitní

⁵⁹ SAMOA (Société d'Aménagement de la Métropole Ouest Atlantique)

⁶⁰ Dostupné z: <www.scot-metropole-nantes-saint-nazaire-fr> [cit. 2008-02]

oblasti vytvořili tento dokument na úrovni strategických plánů v ČR. Strategie rozvoje opírající se o trvale udržitelný rozvoj metropole do roku 2020 zahrnuje otázky týkající se bytové politiky a rozvoje bytové výstavby, ekonomického vývoje, dopravy, ochrany životního prostředí, urbanismu a územního plánování.

Mezi hlavní cíle v oblasti územního rozvoje byly zařazeny podpory komplexních urbanistických projektů, které jsou považovány za pilíře rozvoje města. Dále pak znovunalezení dnes chybějících sociálních či společenských vztahů mezi městy a okolními oblastmi, jejich rozvoj a především valorizace důležitých symbolických oblastí, mezi které jsou zařazeny obě oblasti v okolí řek Loire a Erdre. Široké ústí Loiry je považováno za „páteř“ nové metropole, historický symbol města, který je třeba „zpřístupnit, propojit s životem města, revalorizovat a začlenit do budoucích urbanistických projektů“⁶¹.

Ve vztahu k těmto oblastem se mezi konkrétnější plány pro obě města řadí například podpora projektů volnočasových aktivit či kulturních akcí, které nabízejí nová poznání jednotlivých území ve vztahu s vodní plochou, rozšíření nabídky kulturních a společenských akcí v těchto veřejných prostorech, či projektů rozvíjejících turistický ruch.

Strategii kulturní politiky města, která se rozvíjí v dnešní podobě převážně od poloviny devadesátých let, je třeba chápat společně s rozvojem urbanistických vizí a projektů města a jeho veřejných prostorů. Proto bylo třeba objasnit na předchozích stránkách rozvoj některých významných myšlenek a konceptů, které provázely rozvoj města v posledních třiceti letech.

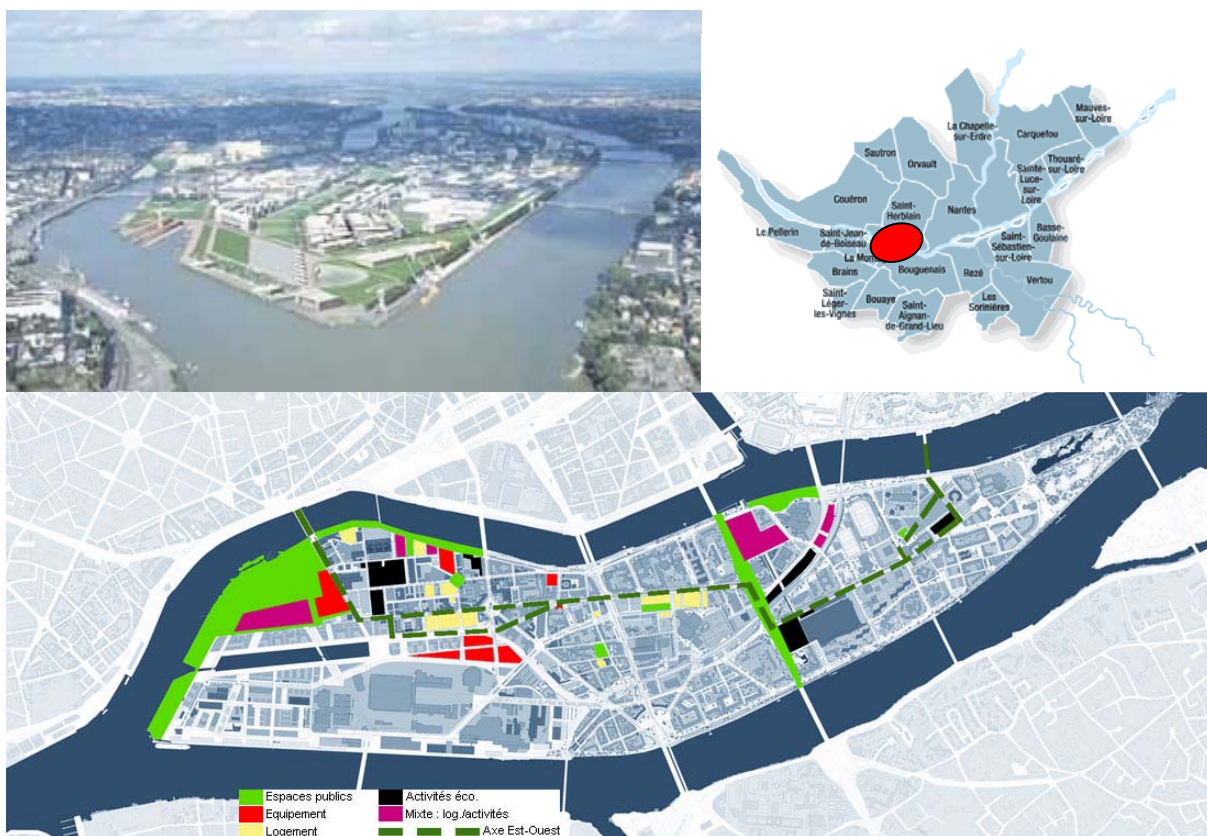
V oblasti územního plánování a rozvoje se magistrát dnes soustřeďuje přednostně na přeměny a rehabilitace samotného města, a to především jeho centrálních oblastí. Dále město rozvíjí několik velkých urbanistických operací s cíly na úrovni národního a nadnárodního významu. V národním měřítku se město snaží získat pozici centra západního regionu a věhlas na západním atlantickém pobřeží, v mezinárodním měřítku usiluje především o získání co nejlepší pozice v osmici nejvýznamnějších francouzských metropolitních oblastí uznávaných v evropském ekonomickém prostoru.

Kulturní a festivalové události jsou ve velmi úzkém vztahu s jedním z největších urbanistických projektů města - centrálním ostrovem Ile de Nantes. Proto uvádím několik nejdůležitějších dat týkajících se právě tohoto projektu.

---

⁶¹ Viz.60

Tento projekt se stal svojí významností a charakteristikou již od svého počátku předmětem mnoha výzkumů a odborných publikací⁶². Městský ostrov je území o rozloze 350 hektarů, které má velmi důležitou centrální pozici vůči celému území města i metropolitní oblasti.

OBR: č.10: Uměle vyrobený ostrov vzniklý historickými transformacemi říčního koryta Loiry – Île de Nantes. Zdroj: Oficiální stránky Nantes Metropol- Projets: Ile de Nantes [cit. 03/2008]

Dlouhý 5 kilometrů a široký okolo 1 kilometru je tento uměle vytvořený ostrov tvořený kontrastní zástavbou. Původní historická zástavba polovesnického charakteru se střídá s velkoplošnými hangáry těžkého průmyslu, browfields a v neposlední řadě s několika bloky panelových bytových domů ze sedmdesátých let. Od konce osmdesátých let zde město, a od roku 2001 metropolitní oblast, koordinuje rozsáhlý urbanistický projekt nazývaný stejně

⁶² MASBOUNGI, A. *Nantes La Loire dessine le projet / Ile de Nantes*. 2003. ; LUNEAU, D. *Nantes l'avenir d'un projet*. 2003. ; CHEMETOF, A.; BERTHOMIEU, J.-L. *L'Île de Nantes – le plan guide en projet*. 1999. atd.

jako sám ostrov – Projekt Ile de Nantes, který prolíná a začleňuje do života ostrova všechny funkce – bydlení, objekty s obchodní funkcí, kanceláře i objekty veřejné vybavenosti. Projekt byl svěřen známému francouzskému urbanistovi Alexandru Chemetoff, fungování a koordinaci všech projektů pak společnosti SAMOA, která byla zřízena městem pouze pro účely vedení projektů. Mezi projekty posledních let patří například justiční palác, rehabilitace celého severního nábřeží přiléhajícího k centru města, rekonverze továrny na koncertní a kulturní sály, nová bytová výstavba či otevření nového kulturně společenského centra - dílny a muzea - nazývaného „Machines de Ile“.

Do budoucnosti by měl ostrov nabídnout okolo 6500 nových bytových jednotek, z toho přibližně 25 % sociálních bytů, školu architektury, vědecké pracoviště a kulturní pól.

Velký urbanistický projekt však není pouze programem fyzické výstavby. Společnost Samoa je také zodpovědná za volnočasové aktivity a obecně za společenské ožívování a každodenní fungování života na tomto území.

Toto území je tak stále častěji využíváno pro kulturní a společenské akce. Největšího rozmachu dosáhla západní část území v roce 2007, kdy byla otevřena kulturní dílna společnosti Royale de Luxe, vyrábějící obří postavy loutek, které se pak procházejí na prostranstvích ostrova a prezentují návštěvníkům své dovednosti. Dalším zásadním prvkem léta bylo první festivalové bienále moderního umění – Estuaire 2007 – o kterém bude více pojednáno v následující kapitole.

Díky programu této kulturní a společenské události bylo několik industriálních budov přetransformováno v bary, výstavní sály a galerie. Stará tovární hala pro skladování banánů se proměnila v desítky restaurací, barů, nočních klubů doprovázejících tříměsíční kulturní manifest. Několik objektů bylo také využito jako informační a vzdělávací prostory projektu Estuaire.

3.1.2. Kulturně-festivalová politika města – historický vývoj; atributy a směry rozvoje

Nantes proměnilo za posledních třicet let svůj obraz průmyslového města na otevřenou a pokrokovou metropolitní oblast. Strategické kroky a projekty kulturní politiky města je třeba chápat v symbióze se socio-demografickými změnami posledních třiceti let, dále pak v konkrétním případě města Nantes s cíly urbanistických projektů obnovy a přeměny města. Kulturní politika je proto v Nantes chápána jako neodlučitelná součást politiky územního rozvoje města a jeho veřejných projektů.

V neposlední řadě jsou hnacími motory rozvoje kulturní a festivalové politiky, stejně jako ve většině evropských i mimoevropských měst, proměny urbanizovaných území, mutace ve většině oblastí zasahujících do vývoje, přeměny a fungování dnešních měst, politické změny, ekonomika, atd.

Rosemberg⁶³ objasňuje strategické kroky zastupitelstva města zvoleného ve volbách v roce 1989, kdy se město zaměřilo na znovuzískání své pozice centra regionu a rozvoje tzv. městského marketingu. Mezi příklady této strategie můžeme uvést kampaně « Made in Nantes » zakládající se na znovunalezení identity města, či « Effet Côte Ouest » (Efekt západního pobřeží), která dodávala městu na věhlasnosti ve znamení významného centra atlantického pobřeží. V roce 2007 například město podpořilo národní reklamní kampaň « les fous de Nantes metropole » (šílenci z Nantes metropole), během které významní umělci, kreativní osobnosti či sportovci reprezentují kreativní a kulturní rozvoj a iniciativu města.

Dle této autorky změna politického vedení města na konci osmdesátých let vedla k začátku používání nástrojů městského marketingu, strategických dokumentů územního rozvoje, k podpoře identity či image a zároveň k obnově kulturní politiky ve spojení s rozvojem městských čtvrtí a veřejných prostorů.

Rozvoj města byl od devadesátých let založen na několika základních bodech : ekologii a trvale udržitelném rozvoji (« zelené město », projekt tramvaje), kulturní politice a rozvoji centrálních oblastí města.

---

⁶³ ROSENBERG, M. *Le marketing Urbaine*. 2000. s. 104.

Jak dokládá Dominique David z kulturního odboru zastupitelstva města⁶⁴, město samotné začalo, od zavedení decentralizačního zákona na začátku osmdesátých let zapojovat stále více orgány místní správy do projektů rozvoje kulturní politiky města. Magistrát města záhy pochopil, že rozvoj image a konkurenceschopnosti města je třeba postavit na silné kulturní politice a rozvoji města. Mezi stěžejními čísly D. David uvedla⁶⁵:

- rozpočet města na rok 2006 v oblasti kultury a kulturního rozvoje je 65 miliónů eur, což odpovídá přibližně 20% z celkového rozpočtu města (mírný národní nadprůměr)⁶⁶,
- podpora města na jednotlivé kulturní akce a události je 16 miliónů eur,
- v současnosti je kolem 250 asociací podporovaných městem.

Kulturní politika města má v současnosti čtyři nejdůležitější směry rozvoje⁶⁷.

- V první řadě město usiluje o co největší rozšíření pojmu kulturní politiky, tzn. vedle historicky nejrozšířenějších kulturních oblastí jako jsou výtvarná umění či hudba se snaží dále zaměřovat a podporovat rozvojové technologie v oblasti kultury, kulturního dědictví města, architektury či pouličního umění. Kulturní politika je zde chápána, stejně jako výchova či školství, jako hnací mechanismus přístupu ke vzdělanosti a organizaci sociálního života ve městě.
- Dále se pak vedení města snaží kulturní politiku adresovat na co největší množství obyvatelstva a to především na ty sociální a věkové skupiny, které jsou ke kulturnímu dění ve městě a kultuře obecně „nejvzdálenější“, především na sociálně nefavorizované obyvatelstvo a finančně slabší populace ve městě. Tento cíl rozvoje je chápán pod pojmem „demokratizace kultury“ a obecně v celonárodní politice ve Francii pod konceptem „blízkosti“ tzn. přiblížení kultury co největšímu možnému počtu obyvatelstva.

---

⁶⁴ DAVID, D. – zástupce vedoucího Odboru kultury zastupitelstva města Nantes. Vedení komise ohodnocující výsledky kulturní strategie města. (interview ze dne 6.5.2007)

⁶⁵ Konference kulturního rozvoje pořádaná Univerzitou v Nantes - 8/11/2006. Dostupné z: <www.master-culture.info. > [cit. 2008-06]

⁶⁶ V současnosti zaujímá ve středních a větších městech ve Francii oblast kultury v procentuelní zastoupení celkového ročního rozpočtu města mezi 20 a 25%.

⁶⁷ viz.55

- Třetím posláním města je tolerovat a rovnoměrně rozvíjet všechny kulturní formy a umělecká hnutí. Město posledních deset let rozvíjí kulturní formy zvané jako „lidové“ (prosté, populární)⁶⁸: cirkusové umění, pouliční divadla, hudební žánry přistěhovaleckého obyvatelstva, atd. Toto pojetí kultury, na kterém se mimojiné staví současný kulturní rozkvět města, lze přeložit jako *kulturní diverzita*. Město současně podporuje výzkumné, vědecké a asociativní projekty, které napomáhají pochopení a porozumění nových oblastí kultury ve městě.
- V neposlední řadě se město snaží vystupovat, spolu s celou metropolitní oblastí, jakožto místo kulturního potenciálu a rozvoje, který vede k *rovnosti a otevřenosti* vůči ostatním - celosvětovým - kulturním podobám.

Kulturní rozvoj města je propojován s turistickým rozvojem města. Mezi lety 2000 a 2004 byl v celé aglomeraci naměřen 15% nárůst turistické návštěvnosti, která je z velké části přisuzována rozkvětu v kulturní nabídce města. V roce 2005 vydalo turistické informační centrum města hodnocení nárůstu turistického obrátu o 38 procent, což je jedním z největších v národním porovnání s ostatními regionálními městy.

Rok 2007 byl výrazně bohatý na kulturní a společenské akce. Po několikaletém uzavření, pro rekonstrukci, se během jara znovuotevřel zámek v centru města *Château des ducs de Bretagne*, prvního června se rozběhlo tříměsíční festivalové bienále moderního umění *Estuaire 2007* a do třetice se na začátku července otevřel pro veřejnost na centrálním ostrově ateliér-dílna *Machines de ile*, vyrábějící chodící postavy obřích loutek, které pak využívá společnost *Royal de Luxe* pro své festivaly a události v ulicích města⁶⁹. Podle hodnocení oddělení turismu, během tří letních měsíců (červen, červenec a srpen) návštěvnost města vzrostla o 17 % a město se tak zařadilo na úroveň měst, jakými jsou Lyon či Bordeaux, které jsou turistickými centry celé Francie. Dle statistik převládají vždy v prvních letech návštěvníci z metropolitní oblasti a regionu, v dalších letech se pak zvyšuje počet zahraničních návštěvníků. Tyto výsledky potvrzují ekonomický rozvoj města v oblasti cestovního ruchu.

---

⁶⁸ Které až do osmdesátých let dvacátého století nebyly 'veřejně' uznávané státem, tudíž bez jakékoli úřední podpory.

⁶⁹ Návštěvnost v číslech: 119 000 návštěvníků zámku, 120 000 návštěvníků galerie-dílny a 680 000 účastníků *Estuaire*. Zdroj. Nantes Métropole. *Le Tourisme et l'identité. Tourisme : un bel été 2007*. Dostupné z: <http://www.nantesmetropole.fr/1193408934131/0/fiche_article/> [cit. 2008-10]

Stejně jako všechny ostatní francouzské metropolitní oblasti se v Nantes díky rozvoji cestovního ruchu vyvíjí několikatisícové možnosti nových pracovních míst. Dle statistik magistrátu města a odboru cestovního ruchu, se stal cestovní ruch v žebříčku hodnocení jedním z prvních ekonomických sektorů aglomerace vytvářející nové pracovní možnosti, a to převážně přímo v oblasti hotelnictví, restaurátérství a služeb, ale také v nepřímo se podílejících profesích.

3.1.3. Konkrétní příklady kulturních a společenských událostí ve veřejných prostorech města a jejich vztah k těmto prostorům

Dle několika vědeckých prací a publikací výsledků výzkumů [GARAT (2005), BOUCHET (2004)] se stala kultura klíčovou otázkou v politickém programu města přibližně od roku 1977. Její přeměny lze obecně popsat jako přechod od sociálně směřujícího rozvoje kultury v osmdesátých letech k rozvoji kultury jakožto ekonomického nástroje rozvoje města a hledání notoriky a obrazu města v národním měřítku.

Volební programy osmdesátých let podporovaly vyváženost kulturních institucí a později také podporu a rozvoj kulturních a společenských akcí ve veřejných prostorech města, pouliční divadla, lidové svátky a události. V devadesátých letech se město stalo známým pro alternativnější formy kultury, kterými se staly právě festivaly, kulturní a společenské animace a události ve veřejných prostorech města v ulicích, parcích a na nábřezích.

Většina festivalů, venkovních oslav, kulturních a společenských manifestací vznikala ve městě v průběhu devadesátých let. Dále uvedu několik příkladů kulturních a společenských akcí, které vznikaly jakožto nedílné součásti proměny městských čtvrtí, jejich veřejných prostorů a obvykle celé městské krajiny, vč. fungování města.

Jedním z hlavních bodů, na který upozorňuji, je přechod ve způsobu organizace a formě financování jednotlivých akcí. Dále pak můžeme sledovat nejčastěji používané žánry, které pronikají do transformace veřejných městských prostorů a městských čtvrtí.

V neposlední řadě je to celková dimenze jednotlivých projektů, která s postupem času zahrnuje stále více a více oblastí a sektorů. Festivaly a kulturní akce ve městech nemají dnes pouze kulturní dimenzi, ale stávají se také součástí politických, sociálních či pedagogických projektů. Několik dimenzí festivalového projektu uvidíme nejlépe na posledním popisovaném projektu *Estuaire*.

1. Les Rendez vous de l' Erdre

Mezi první pokusné projekty festivalové politiky organizované městem patří festival «Rendez-vous de l'Erdre » (Setkání *na řece Erdre*). Z hlediska sledování vztahu k veřejným prostorům města je zajímavé samotné zrození myšlenky festivalu, který v létě 2007 oslavil své 21. výročí.

Město se rozhodlo v roce 1987 uspořádat hudební oslavy v zahradách a přileháních ulicích nově otevřeného parku – zahrady, na poloostrově řeky Erdre v městské čtvrti přiléhající k centru města. Slavnosti měly pouze přilákat obyvatele a turisty při slavnostní inauguraci parku. V této době to byl unikátní projekt, který měl podle zastupitelů města „proměnit ve sváteční atmosféře na několik dní město a jeho řeku“⁷⁰.

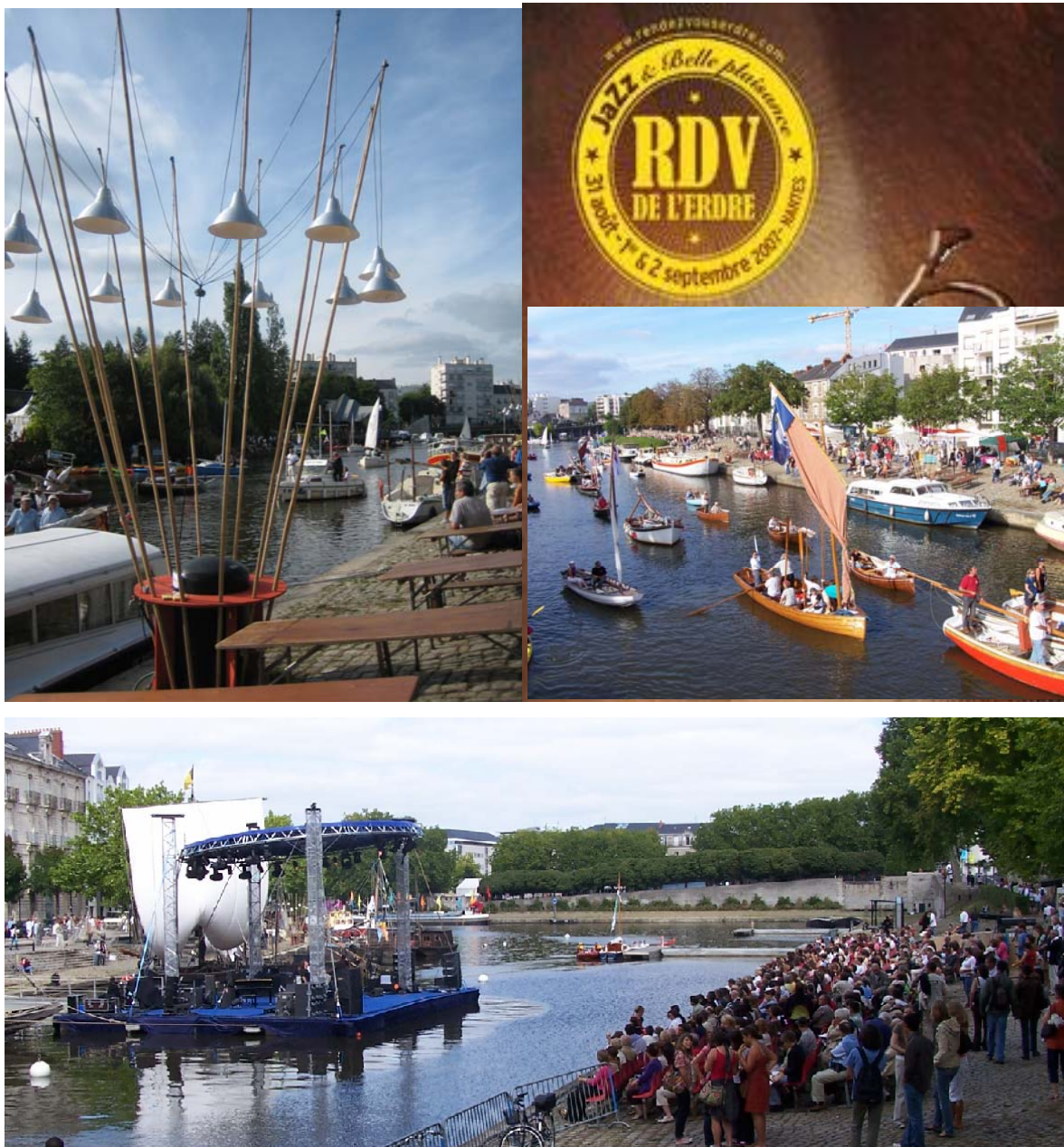
Město mělo v úmyslu pouze podpořit svůj několikaletý projekt revitalizace veřejných prostorů městského parku. Neočekávaný úspěch však zastupitele města přímo 'donutil' opakovat oslavy v roce 1988. Od této doby se logika organizace festivalu výrazně změnila. Okolní městské čtvrti, asociace a dobrovolníci se připojili k organizaci festivalu. Od devadesátých let získal festival dvojí dimenzi – hudební (jazz) a vodní (projížďky a prezentace historických a tradičních regionálních plavidel, které proplouvají v závěrečný den festivalu městem), které dodávají na jedinečnosti festivalu.

Až do roku 1994 byl festival vnímán na lokální úrovni. V tomto roce pomáhalo při organizaci italské město Benátky a festival tak získal mezinárodní proslulost. Od roku 2002 se sjíždějí do Nantes na poslední tři dni před začátkem školního roku, kdy se festival odehrává, jazzoví umělci z celého světa. Festival si i přesto nadále z velké části udržuje lokální úroveň a oblibu a to především

---

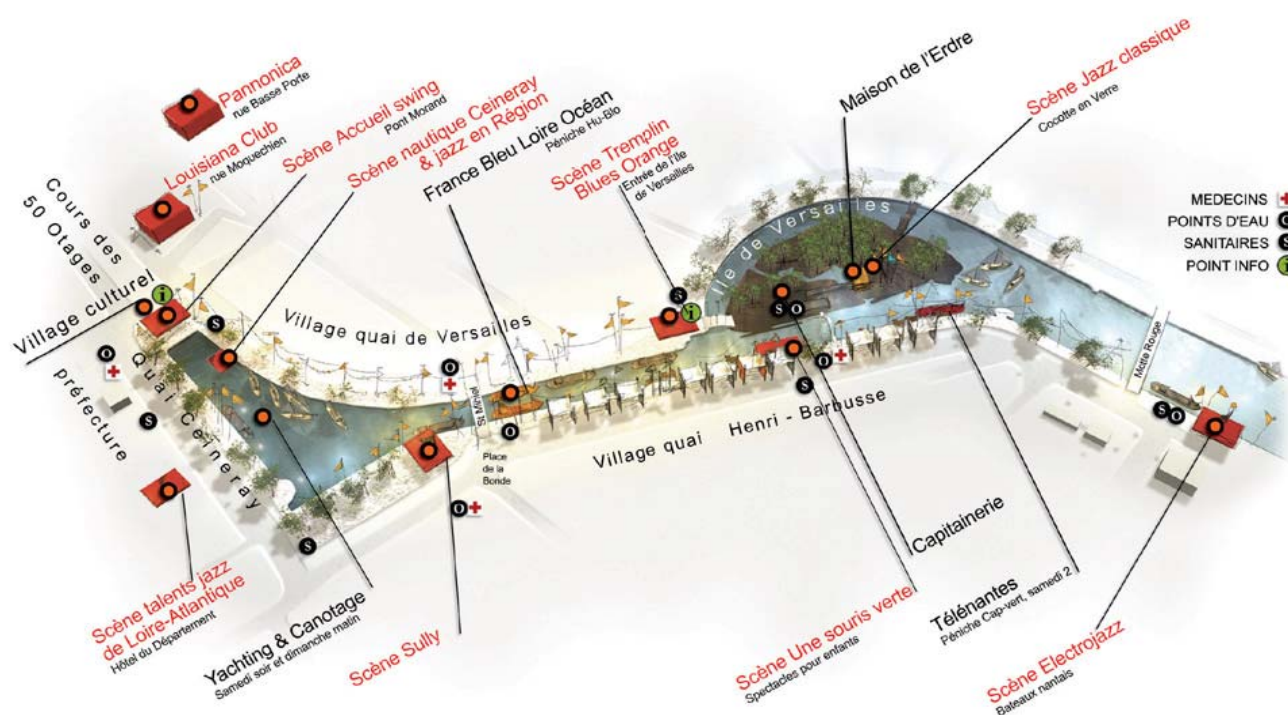
⁷⁰ BOUCHET, D. *Le festival "Les Rendez-vous de l'Erdre" et la municipalité nantaise : les modalités d'une coopération*. Mém. Sci. Polit. Rennes, IEP, 2004. Séminaire : "Action locale". s. 143. GARRAUD, P. Formát pdf: < <http://www.rennes.iep.fr/IMG/pdf/Bouchet.pdf> > [cit. 2007-07-15]

díky oslavám tradičních vodních plavidel, která tak podporují rozvoj přilehlých nábřeží nejen v průběhu festivalu. Dále pak festival podporuje mladé jazzové umělce z regionu a zapojuje do organizace velké množství místních spolků a asociací. Během dvaceti let tak počet návštěvníků výrazně vzrostl: z 35-ti tisíc v roce 1987 na 150 tisíc v roce 2007 a stal se v podvědomí obyvatel a turistů nedílným doplňkem posledního prázdninového víkendu.

OBR: č. 11: Les Rendez vous de l' Erdre. Ukázky festivalových městských mobiliářů - pouliční osvětlení; Plovoucí podium; dekor festivalu – tradiční plavidla. Zdroj: Foto - Autor

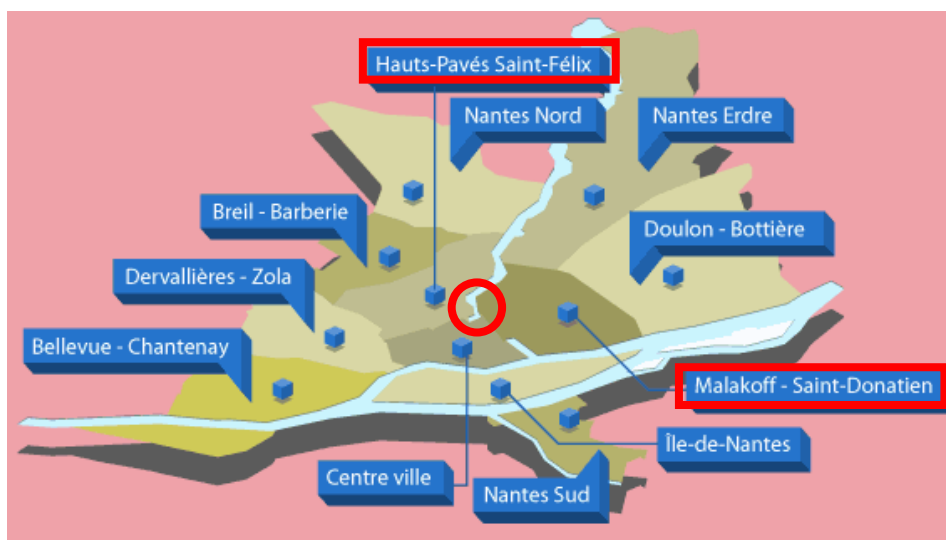
Několik mobilních a často plovoucích scén a podíí lemuje nábřeží řeky Erdre a nabízí návštěvníkům zadarmo několikadenní hudební program. Součástí festivalu jsou samozřejmě stánky rychlého občerstvení, odstavná parkoviště, nový městský mobiliář – Lavičky, speciální odpadkové koše, veřejné osvětlení, ale i neplánovaně proměněná schodiště a rampy na podia zaplněná diváky. Po celou dobu programu je na předem určeném místě implantovaná tzv. „kulturní vesnice“ (viz obr. Village culturel – dřevěná, dočasná demontovatelná architektura, domky ve kterých velké či asociativní společnosti místního kulturního života upoutávají svoji nabídkou.

OBR: č.12: *Les Rendez vous de l' Erdre. Umístění festivalu na řece Erdre.*
Zdroj: Informační brožura festivalu, ročník 2007.

Analýzou vývoje právního statutu festivalu, či forem jeho řízení a organizace můžeme ilustrovat obecné tendence charakteristické pro vývoj kulturně festivalových politik ve Francii od konce osmdesátých let.

Mezi základní změny tak řadíme především: transformace ve složení organizačních týmů a pořádajících skupin, jakými jsou například profesionalizace jednotlivých vedoucích pozic ve skupinách, dále pak vznik nových partnerských smluv a kooperací, zvýšení spolupráce veřejného a privátního sektoru (PPP), a zásadní změny rámců a forem samotných kulturních a společenských událostí.

OBR: č.13: *Les Rendez vous de l' Erdre. Umístění festivalu na řece Erdre v celku města. Zdroj: Oficiální stránky Nantes Metropole [cit. 04/2008]+ grafická úprava autor.*

Podobu festivalu je možné podle Damien Bouchet⁷¹ shrnout do čtyřech etap vývoje právního a organizačního statutu:

První etapa. Zrození festivalu 1987-1989, festival je pod plnou záštitou města, všechny organizační složky řízené městem tak neumožňují jakýmkoliv jiným subjektům zasahovat do finančních a organizačních změn v programu.

Druhá etapa vývoje v devadesátých letech (1990-1997). Do řízení festivalu zasahuje poprvé privátní – asociativní subjekt, zvaný *Nantes atlantický rozvoj* (Nantes Atlantique Développement). Magistrát města (Odbor rozvoje kultury) si podržuje kontrolu nad festivalem, nicméně velká část organizace je pod privátním řízením, což poprvé dovoluje vyzvat nové společnosti a asociace k připojení se k festivalu.

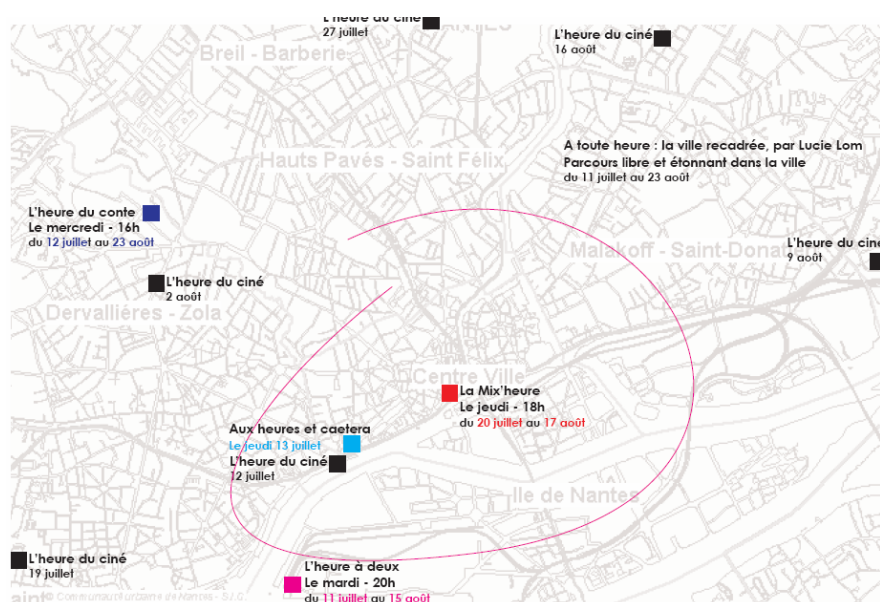
Třetí přechodná etapa v letech 1997 až 2001. Po rozpadu asociace *Nantes atlantický rozvoj* se zastupitelstvo města obrací na již dříve existující paraměstskou asociaci – *Festivalový odbor* (Comité des fêtes), která je přímo podporovaná městem a již několik let organizátorem několika festivalových událostí.

⁷¹ BOUCHET, D. *Le festival "Les Rendez-vous de l'Erdre" et la municipalité nantaise : les modalités d'une coopération.* Mém. Sci. Polit. Rennes, IEP, 2004. Séminaire : "Action locale". s.143. GARRAUD, P. Formát PDF: < <http://www.rennes.iep.fr/IMG/pdf/Bouchet.pdf> > [cit. 2007-07-15]

Závěrečnou etapou, v letech 2001 až 2007, je festival řízen zcela privátně, a to *Kulturní letní asociací* (Association Culturelle d'été), která má na starosti během letních měsíců dva festivaly *Rendez-vous de l'Erdre* a *Aux Heures d'été* (V letním čase). Město úzce spolupracuje s asociací, nicméně to jsou profesionální zaměstnanci⁷² asociace, kteří festival organizují.

2. Aux heures d'été - « V letním čase »

Další kulturní událostí, která je organizována stejně jako předchozí festival *Kulturní letní asociací*, jsou letní slavnosti, které ožívají během letních prázdnin veřejné prostory města od roku 2003. Podle ředitele asociace byl požadavek o oživení města během letních měsíců nepřímo formulován vedením města, kdy zastupitelé města vyjádřili svoji nespokojenost s kulturní nabídkou ve městě v letních měsících. Jelikož se jedná o kulturní událost, která začala ve veřejných prostorách města až před několika lety, nebudeme tento typ společenské události rozebírat po stránce její organizace. Letní slavnosti nám poslouží spíše jakožto nový typ kulturních animací, který v sobě zahrnuje několik typů kulturních a společenských událostí v delší časové periodě, a který si dnes získává ve Francii stále více popularity.

OBR: č.14: Umístění jednotlivých scén letní slavnosti (*Aux heures d'été* 2007) ve veřejných prostorách města. Zdroj: Informační brožura slavností

⁷² Asociace má v současnosti asi 15 členů, pracujících na jednotlivých úrovních v několika specializovaných skupinách. Např. kulturní ředitel, technický dozor nad festivalem, režie, scénografie, komunikace, tiskový mluvčí, administrativa, grafická koncepce, atd.

Po čtyřech letech fungování se slavnosti snaží ustálit svůj program, který se tak dostane do podvědomí jeho návštěvníků. Přesto se každoročně objevují nové projekty doprovázející období slavností.

Slavnosti probíhají během 6 týdnů přibližně od začátku července do poloviny srpna. Pořadatelé se snaží umístit jednotlivé scény rovnoměrně do několika městských čtvrtí, parků a náměstí, viz obr. č. 14. Důležitým prvkem celých slavností je bezplatnost všech pořádaných akcí. Jedním z nejzajímavějších prvků se stávají stále častěji se uplatňující formy opakovaného programu v jednotlivých dnech v týdnu. Jako příklad můžeme uvést program posledního, čtvrtého, ročníku letních slavností, který probíhal od 10. července do 17. srpna. 2007.

Každé úterý 20 hodin: „*Hodina ve dvou*“: Prezentace **dvou** umělců (koncert, divadlo, tanec) na nábřeží Loiry v době západu slunce, u **dvou** skleniček muškátového vína a **dvou** tuctů sardinek, určené především pro **dvojice** a páry, kteří chtějí strávit romantický večer ve **dvou**⁷³.

OBR: č. 15: *Letní slavnosti. Hodina ve dvou. Zdroj: Informační brožura slavností, ročník 2007.*

Každou středu v 16 hodin: „*Hodina pohádek*“: setkání převážně dětského publika s rodinami v dekoru zeleně v parku de Chézine. Ročník 2007 přinesl novinky v dekoraci a mobiliáři, který doprovází tato setkání. Koberce či velké polštáře rozprostřené po parku, stejně jako mobilní kasy pro děti, které ve veřejných prostorech zůstaly po celé období léta atd.

⁷³ Informační brožura letních slavností vydaná pořadající asociací pro 4. ročník slavností.

Každou středu po západu slunce se pořádá „*Hodina filmu*“. Setkání, která jsou umístěna v parcích jednotlivých městských čtvrtí, za podpory menších kulturních asociací. Každým rokem jsou vybraná jednotná témata promítaných filmů (židé -2005, mládež - 2005,...), poukazující na citlivá společensko-kulturní témata. Jako doplněk ke slavnostem je každou středu asociacemi organizována zadarmo speciální doprava mezi jednotlivými městskými čtvrtěmi, díky které se obyvatelstvo snadno a zadarmo dostane do okolních čtvrtí města, které má tak možnost objevit a poznat. Dle pořadatelů tento prvek výrazně posílil propojení a spolupráci skupin a spolků v jednotlivých městských čtvrtích.

Každý čtvrtek v 18 hodin je „*Hodina - MIX*“. Jedno z centrálních náměstí ve městě – Place de la Bourse, se svým měnicím se dekorem promění se v místo napodobující vzdálené země z celého světa. Každý čtvrtek se zde koná koncert zahraniční skupiny, která reprezentuje nové proudy moderní světové hudby.⁷⁴ Každý pátek v 20.30 hod. je „*Hodina bálu*“. Na nádvoří zámku se odehrává pod širým nebem taneční ples, který je vždy doprovázen hodinami tance. Každý pátek je určen jiným hudebním žánrům.

Jako doplněk, který se každoročně mění, je jeden týden zaměřený na kulturní aktualitu nebo poznání kultury jiné země. Každoročně je tudíž přizváno jedno zahraniční město, které reprezentuje návštěvníkům slavnosti svoji kulturu.

V programu slavností se také každoročně objevují jednotlivé novinky, přinášející nové pohledy na město a jeho ulice, náměstí a parky. V roce 2006 to byly například nápadité městské mobiliáře umístěné do veřejných prostorů města - křesla, které byly během dvou měsíců k vidění na ulicích a náměstích města. Cílem projektu bylo ukázat občanům městskou krajinu, architekturu a jednotlivé detaily veřejných prostorů pod úhlem, kterým by si jen těžko sami našli (detaily pouličního osvětlení, římsy objektů, schránky na poštu, nevšední jména ulic, reklamní billboardy, stromy,...). Každé křeslo bylo určeno k sezení a zahrnovalo malý obdélník, skrze který byl návštěvník usměřňován na jednotlivé, často architektonické, technické či přírodní detaily ve městě.

---

⁷⁴ V roce 2006 se během 6 koncertů představilo 36 zahraničních umělců ze 13-ti zemí. Přibližná účast byla 1500 až 2000 návštěvníků každý čtvrtek.

OBR: č. 16: Letní slavnosti. Městský mobiliář. Křesla od autora Lucie Lom.
 A: „Čas na pauzu“ B: „1970 – stále na špičce pokroku. Nantes a jeho moderní architektura. Zdroj: Foto- pořadatel akcí. (zapůjčeno během interview 06/2007)

Jednotlivé instalace nabízely předem určený poznávací okruh městem, který tak dal příležitost návštěvníkům vidět město a jeho veřejné prostranství pod jiným než každodenním úhlem pohledu.

Město nerozvíjí pouze jednotlivé akce, festivaly a kulturní události a slavnosti, svoji politiku také zaměřuje na kulturní a festivalové spolupráce na národní a mezinárodní úrovni. Od osmdesátých let snaží přilákat aktéry a osobnosti kulturního a společenského dění do města. Jedním z příkladů je netypická společnost pouličního divadla – Royale de Luxe, která do Nantes přesídlila v roce 1989 a která si získala se svými příběhy obřích loutek popularitu po celém světě.

Jedním s posledních velkých festivalových projektů zasahujících dlouhodobě do přeměny urbánního prostředí města byl v roce 2007 projekt *Estuaire*, a který byl vyústěním několikaleté přípravy. Jedná se o projekt doprovázející vytvoření nové metropolitní oblasti a konkrétněji zahrnující projekty revitalizace, oživení a proměny území podél řeky Loire.

3. Estuaire 2007-2009-2011

OBR: č.17: *Estuaire: Zahajovací ceremonie, ukazatel – rozcestník. Zdroj:*

Autor

Jedním z často využívaných forem festivalově-kulturních událostí v městě Nantes jsou akce, které mají svůj program pevně vymezený v čase. Na rozdíl od evropského trendu většiny měst zakořenit kulturní akce do podvědomí či „kalendáře“ chodu města a jeho veřejných prostorů, jsou tyto akce často naplánovány na několik omezených vydání – bienále, atd.

V devadesátých letech to byl například hudební festival „*Allumées*“ (ve volném překladu: Rozsvícení). Program této kulturní manifestace byl od prvopočátku naplánován na šest let, koncerty a akce se odehrávaly od roku 1990 do roku 1995 během šesti dní, vždy od šesti hodin večer do šesti hodin ráno.

Během programu prvního ročníku se jako vhodné místo pro pořádání akcí ukázala stará tovární hala na výrobu sušenek – fabrika LU, industriální budova na centrálním ostrově, která se díky festivalu dostala do podvědomí, ze začátku především mladé generace obyvatel města, a během následujících let pak byla přetransformována na multifunkční kulturní centrum - LU „*LIEU UNIQUE*“ (*unikátní místo*) - podporované na celonárodní úrovni (ministerstvo kultury).

Festivally, svátky a bienále se v průběhu devadesátých let několikrát opakovaly. Jako poslední reprezentant této strategie bylo znovuvedení tohoto typu festivalových událostí – projekt *Estuaire* (2007).

Ředitel a zakladatel projektu Estuaire, je známá postava kulturní scény ve městě⁷⁶, Jean Blairem potvrzuje politické a teritoriální ambice nového projektu:

*„ Pouze málo měst využívá, tak jako Nantes, kultury jakožto ...ekonomického rozvoje.... Image města se během devadesátých let změnil. Média na národní úrovni sledovaly tento rozvoj a nové talenty kulturní scény se přistěhovaly do města. „Nantský přístup“ je ukázat náročné a unikátní umělecké formy, při stále zpětné vazbě na obyvatele města, kterým dáváme během událostí a kulturních akcí možnost objevit či jinak poznat své industriální dědictví či nové městské čtvrti, jako v posledním případě Ile de Nantes. Kultura je zde jednou vektorem sociální koheze či ekonomického rozvoje jindy zase jeden ze způsobů poznání zapomenutých míst a veřejných prostorů města.....
S projektem Estuairem naše ambice jsou realizovat velký teritoriální projekt, který má dát kostru nové metropolitní oblasti. Toto území je dnes již ekonomickou realitou, nicméně obyvatelé města si ještě nepřivlastnily a nepřilnuly k tomuto území na březích řeky Loiry. Toto území, svědek historických změn a proměny industriální minulosti, se stane místem procházek a volného času. Místní asociace a společnosti hrají důležitou roli. Do celkového rozpočtu 7,5 miliónů eur místní společnosti a soukromníci dodají 1,5 miliónů. Na toto jsme o to víc hrdí, neboť moderní umění není zcela srozumitelná umělecká forma pro místní zástupce, ředitele firem a společnosti. “⁷⁷*

Několik základních informací pro prezentaci teritoriálního, ekonomického či turistického měřítka festivalu:

- 769 525 návštěvníků bienále během tří letních měsíců (2007),
- cena projektu: 7.53 miliónů eur, s extrémně vysokým podílem soukromých sponzorů - 2 milióny eur, což odpovídá až 27 procentům z celkové částky, zbytek sponzorován městem, krajem a dotacemi státu,

---

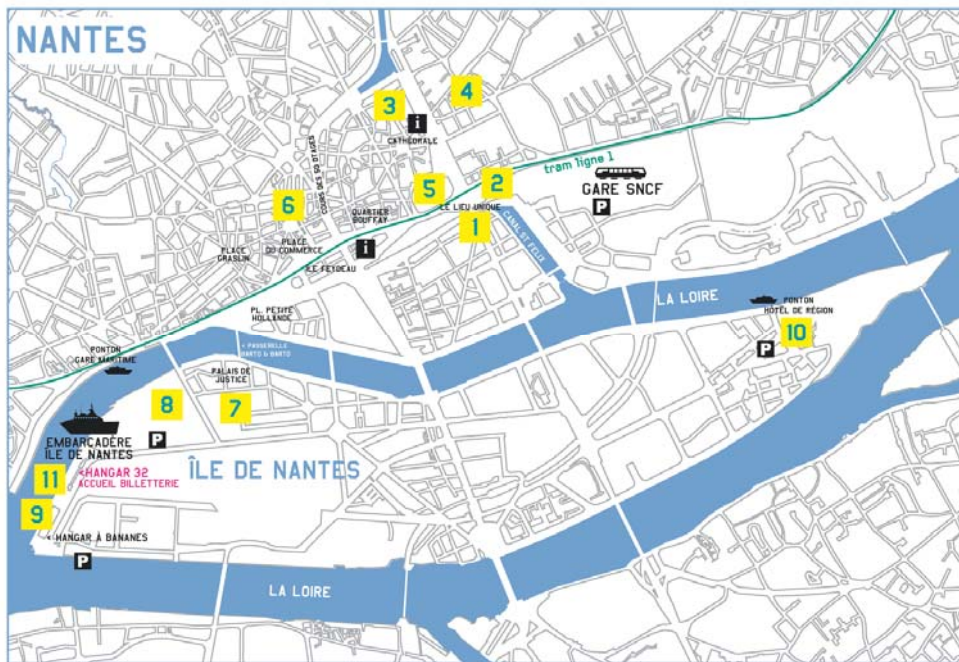
⁷⁵ Jelikož důležitou roli v celkovém konceptu projektu hraje řeka Loire, název projektu - Estuaire - označuje ve volném překladu široké povodí řeky

⁷⁶ Jean Blaise je v současnosti ředitelem multifunkčního kulturního centra *Lieu Unique*. Od osmdesátých let zastupoval důležité pozice v oblasti kulturního rozvoje, spolupracuje s radním města Jean Marc Auyraud na významných kulturních projektech města.

⁷⁷ Blaise, J. L'« allumé » nantais. *Les echos* . 14/03/2007.

- dle organizátorů bylo 4,5 miliónu eur vráceno přímo do místní ekonomie, tzn. místním společnostem nabízejícím služby, řemeslníkům atd.
- dle prvních statistik přibližně 4,2 miliónu navráčeno nepřímou do lokální ekonomie pomocí návštěvníků (tzn. tržby hotelů, restaurací, služeb,...),
- projekt nabídl přibližně kolem 110 pracovních míst.

Autoři a umělci z celého světa se mohli přihlásit do vyhlášeného konkurzu, ve kterém byly hlavní podmínky - umělecká hodnota a nápaditost, ale především spolupůsobení instalací s okolní krajinou a také vztah k území řeky. Výsledkem byl v létě 2007 tři měsíce trvající program, který prezentoval okolo třiceti uměleckých děl – sochy, fontány, plovoucí tělesa, drobná architektura atd. - ve městech Nantes a Saint Nazaire, ale také podél řeky na území téměř 60 kilometrů, které je osou nové metropolitní oblasti. Součástí programu byl velký inaugurační večer na centrálním ostrově Ile de Nantes, desítky výstav a hudebních produkcí, speciálně vyrobená loď, která návštěvníky dopravovala po jednotlivých instalacích, či nabízená cyklistická trasa otevřená pouze pro příležitost bienále.

LE PARCOURS À NANTES

- 1 LE LIEU UNIQUE / THOMAS MCINTOSH / ANGE LECCIA
- 2 TUNNEL SAINT-FÉLIX / ANGE LECCIA
- 3 HÔTEL DU DÉPARTEMENT / MORGANE TSCHEMBER
- 4 MUSÉE DES BEAUX-ARTS / ANISH KAPOOR
- 5 CHÂTEAU DES DUCS DE BRETAGNE / PIERRICK SORIN
- 6 PLACE ROYALE / TATZU NISHI
- 7 HALLE ALSTOM / BEVIS MARTIN ET CHARLIE YOULE
- 8 LA GALERIE DES MACHINES / FRANCOIS DELAROZIÈRE ET PIERRE OREFICE (À PARTIR DU 1ER JUILLET)
- 9 LE HANGAR À BANANES / "ROUGE BAISER", EXPOSITION DU FRAC DES PAYS DE LA LOIRE
- 10 HÔTEL DE RÉGION / YAN PEI-MING, FRANCOIS MORELLET
- 11 QUAI DES ANTILLES / DANIEL BUREN ET PATRICK BOUCHAIN

Temps minimum du parcours : 4h
Temps maximum : 2 jours

LE PARCOURS À SAINT-NAZAIRE

- 26 LE GRAND CAFÉ / MINERVA CUEVAS
- 27 ALVÉOLE 14 / EDWIN VAN DER HEIDE
- 28 ESCAL'ATLANTIC / LOS CARPINTEROS
- 29 PORT DE SAINT-NAZAIRE / FELICE VARINI

Temps minimum du parcours : 3h
Temps maximum : 1 journée

OBR: č. 18: Estuaire: Umístění jednotlivých akcí ve městě + doporučená trasa. Zdroj: Informační brožura festivalu Estuaire, Lieu Unique, ročník 2007.

Vysoká cena celého projektu, umělecké kvality a hodnoty vystavovaných děl, či organizační složky a fungování festivalu jsou diskutabilními faktory celého projektu. Je však třeba zdůraznit, že projekt změnil mentální geografii občanů a festivalových návštěvníků, kteří díky kulturnímu bienále v otevřených prostorách města znovu objevili či poznali jednotlivé území, pozměnili jejich vnímání a obraz.

Zastavíme se nyní nad zajímavostí projektu, jenž spočívá v jeho několika «rozměrech». Jedná se totiž zároveň o projekt politický, umělecký, federativní a pedagogický.

Z uměleckého hlediska můžeme pozorovat stále častěji se uplatňující trend o přenesení uměleckých objektů do veřejných prostorů města, přístupných a viditelných zadarmo pro všechny občany města⁷⁸. Tato myšlenka je úzce spojená s rolí uměleckých děl, soch a plastik ve veřejných prostorách města a obecně se spolupůsobením a možným dopadem výtvarných děl v městském prostoru a krajině.

Druhou dimenzí projektu je jeho politická iniciativa. Projekt vznikl za silné podpory politického vedení města, které formulovalo požadavek na oživení prostorů a území, které nejsou obyvatelům prozatím příliš známé a jsou stále spojovány s industriální minulostí, tudíž s obrazem industriální architektury a krajiny. Z obecnějšího hlediska je pak hlavním cílem projektu politický a ekonomický rozvoj nové metropolitní oblasti. Území podél řeky Loire, mezi městy Nantes a Saint Nazaire, reprezentuje již dnes jistou ekonomickou realitu (spolupráce jednotlivých firem, smlouvy mezi jednotlivými menšími městy atd.), v ostatních směrech se však jedná o zapomenutá území a to jak pro obyvatele, návštěvníky tak pro potencionální investory. Projekt by měl dle politiků zajistit jistou koherenci území.

Řeka Loire je také symbolickým a geografickým uzlem celé aglomerace. Jedná se o území, která jsou od založení města propojeny s těžkým námořním průmyslem a obchodem a tudíž s rozvojem města a jeho územím, s jeho ekonomikou.

Výjimečnost projektu dále spočívá v zahrnutí odlišných teritoriálních a institucionálních měřítek v průběhu příprav a realizace projektu. Do projektu se zapojilo více než 22 obcí, region, *departement*, metropole Nantes – Saint-Nazaire, soukromé společnosti velkého měřítka, obchodní komora atd. Z pohledu Institucionální rozvrstvenosti projekt reprezentuje škálu měřítek–od

---

⁷⁸ Většina instalací projektu *Estuaire* byla bezplatná. Existovaly ovšem jednotlivá představení a výstavy, kteří byly z důvodu náročnosti vystaveny vstupným.

lokálního, reprezentovaného jednotlivými obcemi, až po mezinárodní, které reprezentuje participace umělců a skupin z několika desítek zemí.

Samotný program bienále a vystavené umělecké instalace pak zasahují od menších teritoriálních měřítek jednotlivých budov, městských mobiliářů, náměstí a ulic po území velkého měřítka, jako například povodí řeky Loiry mezi oběma městy.

Jak posoudil význam kulturních a festivalových politik v rozvoji města AUCLAIR⁷⁹, tyto nové strategie rozvoje mají své specifické postavení v porovnání s ostatními projekty rozvoje dnešních měst a jejich veřejných prostorů, neboť *«dovolují překročení uzavřenosti jednotlivých sektorů, spojují partnery, kteří nejsou zvyklí za normálních podmínek spolupracovat....umožňují tímto nové způsoby kooperace a montáže projektů, nové partnerské smlouvy a také nové možnosti financování»*.

Několik desítek asociací a dobrovolnických skupin doprovázelo a napomáhalo při organizaci projektu. Důležitým prvkem jsou sponzoři a mecenáši, a především spolupráce privátního a veřejného sektoru (PPP). Tímto vším se stává *Estuaire* také silným federativním projektem, který přináší nové způsoby kooperace a rozvoje projektů města.

Dalším a posledním posuzovaným inovátorským prvkem projektu je jeho pedagogická dimenze. Třicet základních a středních škol z 18-ti obcí s přibližně 1300 žáky se zúčastnilo aktivně projektu v několika odlišných předmětech, které využívaly poznání krajiny, trvale udržitelného rozvoje, architektury či moderního umění a často působily na fantazii studentů na dané téma. Několik instalací bylo realizováno se studenty uměleckých škola fakulty architektury. Školní programy byly organizovány s pomocí asociativních spolků a skupin.

Jaké byly dle pořadatelů a oficiálních informací města cíle projektu? Lze je shrnout do několika bodů:

- především podpořit projekt nové metropole a nových území,
- poznat, rekvalifikovat a vyzdvihnout tyto nové území a veřejné prostranství, které jsou konfrontovány se současnou realitou rozvoje,
- animovat, oživit a znovu vytvořit vztah k veřejným prostorům na centrálním ostrově Ile de Nantes.

---

⁷⁹ AUCLAIR, C. *La ville, comment ca marche?* Dossier documentaire rencontre – débat, 2008.

Program a organizace projektu se silně projevovala právě na rozvoji centrálního ostrova, který se v průběhu bienále výrazně proměnil a transformoval. Projekt byl diskutován se společností SAMOA, která řídí rozvoj a vývoj celého území. Díky programu festivalu byly dokonce pozměněny některé etapy rozvoje a transformace budov a veřejných prostorů. Staré industriální objekty, které byly určeny k demolicím či jiným účelům, byly transformovány během bienále na informační a výstavní sály, několik budov se proměnilo v kavárny a restaurace. Jak již bylo zmíněno celá tovární hala, která v minulosti sloužila pro sklad a vývoz banánu, se proměnila v multifunkční prostředí služeb, barů a výstavních sálů, které byly doplněny několika terasami, promenádou podél teras a také jednou z instalací bienále *barevnými prstenci* od umělce Burena, které zůstanou stálou součástí veřejných prostorů ostrova (viz. Obr.č.19).

Několik objektů bylo také využito jako informační a vzdělávací prostory projektu *Estuaire*. Do místního informačního systému (informační značení pro lepší orientaci ve městě navádějící na významné objekty, veřejné instituce, směrovky městských čtvrtí atd.) byly doplněny veřejné ukazatele, které napomáhaly orientaci při hledání jednotlivých instalací během festivalu (viz obr. č. 17, č.19).

Několik operací bytové výstavby a kalendář ostatních akcí byl transformován díky probíhajícímu festivalu. Na západním cípu ostrova jednotlivé etapy daly přednost festivalovému programu, který během léta téměř zaplnil a změnil část ostrova k nepoznání. K tomuto jistě dopomohlo otevření muzea a dílny na výrobu loutek a především procházky obrovských loutek v této části ostrova.

Projekt *Estuaire* bude oživen ve dvou dalších vydáních v roce 2009 a 2011. Jeho první vydání zanechalo ve veřejných prostorech několik fyzických proměn. Pět ze třiceti instalací jsou ponechány jako nový městský mobiliář, velká návštěvnost nově proměněné tovární haly na bary, restaurace a výstavní galerie dovolila ponechat toto využití i po ukončení tříměsíčního programu.

OBR: č.19: Estuaire: Ukazatelé; permanentním instalace na nábřeží Loiry.
Zdroj: Foto- Autor + Oficiální stránky Nantes Metropole [cit. 09/2008]

OBR: č.20: *A: Estuaire: „Plovoucí dům“ v kontextu industriální krajiny*
B: Postavy obřích loutek – Ostrov Ile de Nantes
Zdroj: Foto- Autor + Ouest France [cit. 10/2008]

Estuaire je novým typem několikadimencionálního kulturního a festivalového projektu, který se začal v zemích západní Evropy rozvíjet během posledních let.

Mezi obecné charakteristiky můžeme uvést:

- organizace projektu jsou plně ponechány profesionálním pořadatelům,
- festivalové, společenské a kulturní akce jsou podníceny konkrétním politickým požadavkem, který je často propojený s projektem rozvoje města,
- zvyšující se zastoupení finanční i materiální podpory ze strany soukromých subjektů a sponzorů,
- fyzické transformace veřejných prostorů města, které často trvají i po ukončení akcí,
- nové způsoby kooperací na několika teritoriálních i institucionálních úrovních.

Touto kapitolou jsem se snažila vyložit výsledky participativního pozorování vývoje celé akce, při použití empirických a kvalitativních studií a bilancí.

Celý projekt a jeho dopad pro rozvoj a trvalé transformace území a veřejných prostorů města bude ale třeba hodnotit s větším časovým odstupem.

3.1.4. Závěr

Kulturně-plánovací strategie v Nantes se stejně jako konkrétní projekty kulturních a společenských událostí staly úspěšnými vzory transformace, rozvoje či oživení městského prostředí a jeho veřejných prostorů pro města – centra regionů, na celém území Francie.

V základních charakteristikách územního a kulturního rozvoje Nantes všeobecně sleduje celonárodní trendy vývoje. Kulturní a festivalové politiky řízení měst se stále častěji prolínají s procesy územního a strategického plánování. Cíle kulturních projektů jsou v souladu s cíly rozvoje území města, či jeho městských částí. Jednotlivé akce fyzicky transformují veřejné prostory ve městě, přinášejí rozmanité formy městského mobiliáře, mění infrastrukturu či fungování městské dopravy.

Analýza vývoje forem a cílů konkrétních festivalových událostí a kulturně-společenských akcí v Nantes poukazuje na změnu strategií používání jednotlivých akcí: stále komplexnější projekty jednotlivých projektů, profesionalizaci organizačních týmů, změny právního statutu, multiplikace zdrojů financování projektů, sofistikovaný městský mobiliář, technické zázemí projektů...atd.

Nové formy územních celků (metropolitní oblast) přináší do budoucna výzvy pro nové a pokrokové formy kulturně-festivalových událostí.

3.2. Hradec Králové

3.2.1. Prezentace města - stručný historický a sociální kontext

Město Hradec Králové leží na soutoku Labe a Orlice, je sídlem Královéhradeckého kraje, který je součástí NUTS 2 Severovýchod. Hradec Králové je spolu s Pardubicemi jedním z jádrových měst sídelní aglomerace regionálního až nadregionálního významu. Širší území Královéhradecka je charakterizováno jako průmyslové území s intenzivní zemědělskou výrobou, nízkou mírou nezaměstnanosti a se značným rozvojem terciární a kvartérní sféry.

Správní území města má rozlohu 105,6 km² a je rozdělené na 21 katastrálních území. K 1. 1. 2007 zde trvale žilo 94 255 obyvatel.

Správní obvod města Hradec Králové, jako obce s rozšířenou působností, představuje 81 obcí a jako obce s pověřeným obecním úřadem 39 obcí.

Díky jeho bohaté minulosti se můžeme setkat s označením „město českých královen“. Město je často spojováno s věhlasnými architekty dvacátých a třicátých let dvacátého století, kdy město získalo označení salónu republiky. Státní orgány v Praze přiváděly do Hradce Králové pravidelně význačné hosty, takže dosud poměrně malé město získávalo věhlas a oprávněnou pověst salonu republiky. Jako i v dalších městech v Hradci pokračoval rozvoj průmyslu. Stávající závody se rozšiřovaly a vznikaly nové, jak to vyplývalo ze značného

finančního obratu zdejších peněžních ústavů. Přibývaly nové školy, ústavy a úřady, komunikace, nové čtvrti.

Po druhé světové válce začala výstavba velkého Hradce Králové v nových politických a společenských podmínkách upadat do průměru.

Od devadesátých let začala nová obnova tradičních hodnot města. Velké množství významných strojírenských podniků po roce 1989 zkrachovalo, většina lidí však našla novou práci ve službách, obchodu či státní správě. Město se stalo významným univerzitním centrem se silným zastoupením mladého obyvatelstva. Působí zde mnoho významných kulturních institucí a město se stalo také častým místem konání odborných kongresů a sympozií. Hradec Králové se stal také významným rovněž mnoha hudebními festivaly s mezinárodní účastí. K využití volného času jsou pořádány celoroční programy významných kulturních sportovních a společenských akcí pod názvem REGINA.

V roce 2004 a 2005 zařadila Mladá fronta dnes s podtitulem «Nejlépe se žije v Hradci, nejhůř v Lounech» město Hradec Králové na první příčku hodnocení nejlepšího místa pro život, dle indexu kvality života získaného součtem v deseti hodnocených kategoriích (školství, doprava, životní prostředí, volnočasové aktivity, bydlení,...).

Vedení města se posléze rozhodlo připravit komunikační kampaň⁸⁰ na podporu pozitivního vnímání kvality života a image města. Hradec Králové dlouhodobě více obyvatel ztrácí, čímž přichází o desítky miliónů korun ročně ze státních podpor. Sto tisíc obyvatel měl naposledy v roce 1996. Vlivem demografického a migračního vývoje žije ve městě v roce 2007 necelých 95 tisíc obyvatel.⁸¹ Cílem kampaně bylo zároveň udržení stávajících investorů a obyvatelů města a posílení jejich patriotismu, a zároveň přilákání nových investorů i obyvatel všech věkových skupin.

V dokumentu aktualizujícím strategický plán, vydaným v roce 2006 městem, nalezneme několik vizí města v oblasti kultury a cestovního ruchu, které dokazují zájem města o jeho kulturní život a rozvoj.

Jednou z klíčových oblastí zaujímá v aktualizovaném plánu právě oblast kultury, volného času, sportu a cestovního ruchu.

---

⁸⁰ Rozhodnutí využít výsledky průzkumu potvrdil náměstek primátora Martin Soukup. Autorem a realizátorem kampaně byla agentura M.C.O.M. pod ved. Ivana Tejkla.

⁸¹ 94 225 k 1.1.2007 dle Vývoje počtu obyvatel v Hradci Králové. < www.hradeckralove.org > [cit. 2008-03]

Generické strategie⁸² pro globální cíl oblasti, kterým je vytvoření „jedinečné a nezaměnitelné tváře města jako města vzdělanosti, kultury a sportu, ideálního pro život, pro rozvoj osobnosti, rodiny a zdraví, které oceňují jeho obyvatelé i návštěvníci“ ,uvádí mezi nejdůležitějšími ukazateli „počet návštěvníků zpoplatněných akcí s ochrannou známkou Regina“.

Ze swot analýzy dále vychází podrobnější potřeba začlenění společenských a kulturních událostí do života města, především však podpora zapojení soukromých subjektů do organizace událostí a navýšení jejich podpory kulturních a společenských akcí:

Z několika základních dokumentů vyplývá, že město v současné době přímo nepodporuje projekty výstavby či regenerační procesy města s kulturními akcemi a událostmi v jeho veřejných prostorech. Nicméně vznikají programy, koncepty a strategie, které se snaží o zakořenění kulturních a společenských událostí a akcí - program Regina, soubory cyklů nábřeží atd., do života veřejných prostorů města a obecně do oživení, zvýšení věhlasu a image povznesení města.

Město si také stále častěji uvědomuje dopad těchto akcí a festivalů na rozvoj turistického ruchu a obecně na rozvoj města jako oblíbené turistické destinace. Několik desítek festivalů a společenských akcí již během několika let získalo národní věhlas a několikrát výrazně proměnilo fungování veřejných prostorů města a jeho vnímání návštěvníky těchto akcí.

---

⁸² Určení základního nasměrování strategie k naplnění vize na základě provedené SWOT analýzy.

3.2.2. Kulturně-festivalová politika města – atributy, strategické dokumenty a směry rozvoje

„Město má bohatou kulturní tradici, která má dnes rozvinutý obsah, včetně nových kulturních produktů. Je zde vysoký zájem občanů o kulturu, včetně mládeže a dětí. Město usiluje o zkvalitnění infrastruktury. Rozvíjí se (sílí) základna účastníků činností (zvláště dětí a mládeže). Je ohlas úspěchů královéhradecké kultury mimo město i v zahraničí (zvláště u odborné veřejnosti). Je zde menší podíl alternativních kulturních činností, včetně malé nabídky alternativních klubů a uskupení a menší podíl výtvarných aktivit oproti dalším druhům umění. Grantová podpora činností je nedostatečná. Nedostačující je i zájem sponzorských subjektů o podporu kultury.“⁸³

Město nevlastní v současné době konkrétní dokumenty pojednávající o strategii rozvoje kulturních a společenských akcí ve spojení s rozvojem města a regenerací veřejných prostorů, nicméně se pokusíme analyzovat jednotlivé dokumenty zachycující vizi rozvoje a propagaci image města, jeho kulturní politiku s možnou spojitostí s koncepcí rozvoje veřejných prostranství města. Pokusíme se nalézt některé znaky, které dokládají propojení a vliv kulturních a společenských akcí a festivalů pro veřejné prostory města a celkově pro život ve městě a jeho image.

Strategické dokumenty rozvoje

Základní vize města a jeho priority rozvoje v příslušných oblastech můžeme analyzovat ve směrnici upřesňující pravidla a zásady města pro poskytování finančních příspěvků (grantů) z rozpočtu města na kulturní, sportovní, vzdělávací a sociální aktivity a obecně veřejně prospěšným projektům, schválené zastupitelstvem města Hradec Králové, a platné od 1. března 2005⁸⁴. Tato směrnice nám ukáže základní perspektivy a prioritní strategie v oblasti kulturní politiky města. Dle směrnice města je obecným cílem podpory vytváření kulturního a společenského prostředí, rozšiřováním a zkvalitňováním

---

⁸³ *Strategický plán města HK, Aktualizace plánu. 2005-2006, Klíčová oblast Kultura, volný čas, sport, cestovní ruch. s. 59.*

⁸⁴ *Směrnice Zastupitelstva města HK č.2/2004. 14 s.*

nabídky kulturních a společenských akcí, a to opakovanými a jednorázovými projekty.

Přednost mají pro město.

- projekty oživující kulturní a společenský život města a městských částí mimo centrum, zejména pro děti a mládež,
- kulturní a společenské akce regionálního a nadregionálního významu a akce s mezinárodní účastí.

Pro rozvoj cestovního ruchu město považuje za důležité budování města jako turistické destinace, stejně jako jeho propagaci.

Vhodnými nástroji jsou podle zástupců města:

- akce oživující kulturní, sportovní a společenský život a přispívající tak k rozvoji cestovního ruchu,
- tvorbou nových turistických produktů, které využívají Hradec Králové jako cílovou destinaci nebo jej významně začleňují do marketingového plánu,
- propagaci veřejně přístupných atraktivit pro rozvoj cestovního ruchu (muzeí, atrakcí a zajímavostí),
- marketingové aktivity se zaměřením na rozvoj města jako turistické destinace a to především marketingové výzkumy návštěvnosti a trendů.

Z uvedených částí dokumentu jasně vyplývají jednotlivé priority rozvoje a podpory v oblasti kultury a také v oblasti propagace a turistické atraktivity města. Viditelně se město snaží přilákat organizátory do oblastí a veřejných prostranství mimo centrum města, které bohužel stále zůstává pro pořadatele akcí nejatraktivnějším místem. Kulturní, sportovní a společenské akce a festivaly se mi jeví jakožto možné „nástroje“, které z velké části zapadají do strategického plánování a příslušných dokumentů komunikovaných městem.

Z již realizovaných projektů lze doložit, že se významné kulturní akce a festivaly staly «turistickými produkty» a v současném rozvoji kulturní politiky a v zájmu obyvatel a turistů o město a jeho kulturní dění může tento trend nadále vzrůstat. Akce a festivaly využívající pro své konání samotných veřejných prostorů města - tím častěji využívají město jakožto „produkt“ či jako svou cílovou destinaci. V neposlední řadě je to právě dostupnost a otevřenost akcí pro širokou veřejnost, která je často definována bezplatností jednotlivých akcí, a která hraje důležitou roli ve fungování a filozofii života veřejných prostorů.

Pro zlepšení celkového konceptu i vize si vedení města uvědomuje důležitost monitoringu, výzkumů a porovnání zkušeností a realizací. V současném konkurenčním prostředí mezi jednotlivými městy a regiony hrají tyto metody teritoriálního marketingu důležitou roli.

Město samotné již realizovalo několik studií a průzkumů spokojenosti obyvatel. Tyto průzkumy a obecně sledování indikátorů udržitelného rozvoje, mezi které patří monitoring spokojenosti občanů s kulturním zázemím ve městě, jsou začleněny do celoevropského dokumentu Agenda 21. Hradec Králové se spolu s městem Vsetín zapojil v roce 2003 k ostatním evropským městům, které se účastní projektu Evropské komise „společné evropské indikátory udržitelného rozvoje“ (ECI). Oblast kulturních akcí a událostí je však pouze globálně monitorována jedním ze základních indikátorů, kterým je spokojenost občanů s místním společenstvím. Město však nadále sledování indikátorů realizuje a rozvíjí. Tato iniciativa se promítá do stěžejních programových dokumentů města, a to zejména do strategického plánu rozvoje města do roku 2020 a Akčního plánu, kde se indikátory často staly ukazateli úspěšnosti dosažení jednotlivých cílů.

Indikátor A1 posuzující spokojenost občanů s místním společenstvím nám obecně ukázal míru spokojenosti občanů s kulturním a společenským využitím města. V současné době se prozatím v jednotlivých podkategoriích kulturní akce a open-air festivaly, jako samostatně vyhodnocující složka, nevyskytují.

Dalším z indikátorů v současnosti sledovaných městem je dostupnost veřejných prostranství. Pro potřeby města byla veřejná prostranství rozdělena do tří základních kategorií:

- rekreační s převahou zeleně,
- společenská,
- obytná.

Z průzkumu vychází dobrá dostupnost jednotlivých veřejných prostorů. Okolo 90% obyvatel města má všechny typy prostranství v dostupnosti kratší než 15 minut.⁸⁵ Tyto výsledky poukazují na důležitost kvality těchto míst, které jsou důležitou součástí života města a jeho občanů.

Kulturní a společenské akce a jejich dopad na veřejné prostory a rozvoj města nejsou v současnosti nijak systematicky monitorovány. Ve strategických dokumentech a koncepci rozvoje veřejných prostranství, image či turistické atraktivita města je na důležitost a na možné pozitivní dopady jednotlivých akcí nepřímo poukázáno, město nadále sleduje a rozvíjí tyto strategie. Otázkou zůstává, do jaké míry si město bude v budoucnu uvědomovat možnosti využití sporadických či do podvědomí zakořeněných opakujících se společenských a kulturních akcí a festivalů pro kvalitní rozvoj města a jeho veřejných prostorů.

Příklady projektů propojujících rozvoj města s kulturními událostmi a akcemi

«Česka inspirace»

Hradec Králové si uvědomuje důležitost medializace a propagace města a jeho aktivit. Proto se, spolu se sedmi dalšími historickými městy, zapojil do programu Česká inspirace. Projekt, se sloganem „za kulturou nejen do Prahy“ je jedním z pokusů propagovat v zahraničí i jiná česká města než Prahu, navázal na příliv zahraničních turistů z počátku 90. let. Členové sdružení mají možnost společně prezentovat svou kulturní a společenskou nabídku. Ta je uvedena v brožuře, kterou města společně vydávají. Jsou v ní informace o historii, dopravě, ubytování a nejrůznější informace pro turisty. Sdružení napomáhá prezentaci měst na veletrzích a propaguje města například na zahraničních ambasádách.

Program Regina – „Český unikát“?

Město Hradec Králové stálo v devadesátých letech u zrodu několika velkých městských festivalů a kulturních akcí. V průběhu desítky let však následně

---

⁸⁵ Pro podrobnější výsledky: Indikátory kvality života v Hradci Králové. Indikátor A4: Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb.< www.hradeckralove.org> [cit. 2008-07-29]

ponechal jejich organizaci profesionálním zájemcům a akce mají dnes profesionální asociativní či soukromé pořadatele. Město si tímto krokem připsalo roli garanta či „otce zakladatele“ pro jednotlivé akce. Globálně tento trend pozorujeme v politikách rozvoje všech evropských měst a velmi výrazně od devadesátých let i ve Francii. Statut městských festivalů a kulturní akcí vzniklých z impulsu města a celkově organizovaných příslušnými městskými odbory se postupně vyvíjel přes polo-soukromou koncepci až po statut akcí organizovaných profesionálními organizátory. Města si pak více či méně ponechávala rozhodovací pravomoc, podle jednotlivých smluv a forem spolupráce. Jak již bylo řečeno v části pojednávajícím o teritoriálním marketingu, partnerství veřejného a privátního sektoru je často důležitým hnacím kritériem úspěšných realizací jednotlivých projektů.

Výlučnost programu *Regina* je dle M. Erbsové z magistrátu města⁸⁶ v „neexistenci obdobného programu v jiných městech České republiky“. Festivalové a kulturní akce pod ochrannou známkou Regina mají jisté úlevy, například od místních poplatků, a obecně město podporuje jejich hladký průběh.

Do budoucna město plánuje konkrétnější průzkumy spokojenosti občanů a také monitoring strategií ostatních měst v České republice. K výzkumům se město chystá využívat metody *Benchmarking*. Stejně jako jiné metody, které se stále častěji používají ve veřejné správě a v řízení rozvoje evropských měst.

Benchmarking vznikl na základě potřeby v soukromém sektoru. Podstatou je měření a analýza procesů a výkonů organizace (v tomto případě města) a prostřednictvím systematického porovnávání s výkonem ostatních hledání nejlepšího řešení. Umožňuje tak lépe poznat vnitřní fungování, sdílet zkušenosti a nejlepší praxi se srovnatelnými subjekty a identifikovat tak příležitost ke zlepšení vlastních procesů a postupů.⁸⁷

Z příslušného dokumentu definujícího statut programu Regina a akcí konaných pod záštitou města

1. Cílem finanční podpory akcí v cyklu Regina a akcí konaných pod záštitou města je vytvářet kulturní a společenské prostředí, především podporou

---

⁸⁶ Zdroj: Interview se zástupci oboru kultury, sportu a cestovního ruchu magistrátu města Hradec Králové (Ing. B. Drbalová – kultura, ekonomika; M. Erbsová a M. Šafková – cestovní ruch) uskutečněných v rámci sběru empirických dat k disertační práci.

⁸⁷ VOLDÁNOVÁ, J. Benchmarking: moderní nástroj řízení. *Časopis Veřejná správa*. 2004, č.13. Ministerstvo vnitra České republiky.

prestižních akcí, které mohou prospět rozvoji kvality života a dobrému jménu města Hradec Králové.

2. Na návrh příslušných komisí rady města rozhodne Rada města o zařazení asi 30 akcí do ročního kalendáře kulturních, sportovních a společenských akcí s právem označení Regina.

3. Podpora akcí zařazených v programu Regina a pod záštitou města je poskytována ve třech kategoriích:

- a) finančním účelovým příspěvkem na akce pořádané organizacemi, které zřizuje město Hradec Králové (Regina),
- b) finančním příspěvkem na akce, které pořádá jiná fyzická nebo právnická osoba,
- c) nepřímou finanční podporou, která zahrnuje pouze úlevy dle bodu 4,

4. Podpora formou úlev je udělována všem akcím podle bodů a), b), c) a představuje osvobození:

- a) od místního poplatku ze vstupného,
- b) od místního poplatku za zábor veřejného prostranství.

5. Příjemce finanční podpory v programu Regina má právo a povinnost užívat logo programu Regina na všech propagačních materiálech týkajících se podpořeného projektu, jsou-li vydávány.

6. Magistrát města Hradec Králové poskytne akcím, kterým bylo poskytnuto právo užívat ochrannou známku „Regina“, prostor na tiskových konferencích magistrátu města, v propagačních materiálech, kulturních kalendářích, při účasti města na veletrzích a výstavách cestovního ruchu, v rámci svých aktivit ve sdruženích podporujících cestovní ruch prostřednictvím informačního centra.

7. Právo užít ochrannou známku „Regina“ pro jmenovitou akci platí pro kalendářní rok, v němž se tato akce koná. Souhlasem s právem užívat ochrannou známku „Regina“ a uzavřením licenční smlouvy nevzniká právní nárok na finanční podporu ze strany města Hradec Králové.

3.2.3. Konkrétní příklady kulturních a společenských událostí ve veřejných prostorech města a jejich vztah k těmto prostorům

Jedním z nejzajímavějších součástí programu a koncepce programu Regina je v posledních několika letech vzniklý cyklus akcí „Nábřeží“ (Nábřeží sochařů, Nábřeží paromilů,...). Výběr lokalit pro pořádání jednotlivých událostí a akcí je celkově ponechán na předkládajícím subjektu (žadateli). Město může pouze doporučovat jednotlivé lokality, konečný výběr je však ponechán na pořadateli akce.

Výběr jednotlivých akcí probíhá v roce předchozím roku konání akce. Uzávěrky přihlášek jsou vždy v letních obdobích, během léta se připravují podklady pro jednotlivé schvalovací komise: sportovní, kulturní a cestovního ruchu. Doporučené žádosti jednotlivých akcí jdou do rady, která dále potvrzuje či upravuje seznam a nakonec žádosti odsouhlasí zastupitelstvo města.

Cyklus Nábřeží vznikl podle zástupců odboru kultury, sportu a cestovního ruchu, který zajišťuje činnost v oblasti podpory a rozvoje kultury ve městě a zároveň odpovídá za metodickou, analytickou a koncepční činnost v této oblasti, z impulsu zájmu města o oživení královéhradeckého nábřeží a to především v letních měsících⁸⁸. Koncept spolupráce mezi městem a žadatelem se zde výrazně změnil. Město začalo komunikovat s pořadateli akcí, společně dochází k plánování harmonogramů či rozsahu jednotlivých akcí.

---

⁸⁸ Zdroj. Interview se zástupci odboru kultury, sportu a cestovního ruchu magistrátu města Hradec Králové (Ing. B. Drbalová – kultura, ekonomika; M. Erbová a M. Šafková – cestovní ruch) uskutečněných v rámci sběru empirických dat k disertační práci.

Cyklus Nábřeží

HRADEC KRÁLOVÉ
NÁBŘEŽÍ SOCHAŘŮ

NEDĚLE 29.ČERVENCE 2007
21⁰⁰ HOD./ TYLOVO NÁBŘEŽÍ / PRAŽSKÝ MOST

VERNISÁŽ PLASTIK ÚČASTNÍKŮ HOŘICKÉHO SOCHAŘSKÉHO SYMPOSIA 2007:
HASSAN KAMEL - EGYPT / SONGÜL TELEK - TURECKO
JOCK HILDEBRANT - KANADA / JÁN MACKO - ČESKÁ REPUBLIKA
ROLANDAS SMITAS - LITVA

KONCERT FILHARMONIE HRADEC KRÁLOVÉ / DIRIGENT : ONDŘEJ KUKAL
BEDŘICH SMETANA : VLTAVA, SYMFONICKÁ BÁSEŇ Z CYKLU MÁ VLAST
ANTONÍN DVOŘÁK : SLOVANSKÉ TANCE, OP. 46 & 72 (VÝBĚR)

ZÁVĚREČNÝ OHŇOSTROJ / PRODUKCI ŘÍDÍ : STŘELMISTR LIBUŠE NOVÁČKOVÁ

PARTNĚŘÍ PROJEKTU : KÁMEN OSTROHĚ / MĚSTO HRADEC KRÁLOVÉ / MĚSTO HOŘICE / KRAJŮVHRADECKÝ KRAJ / MĚRUS PĚDROVN
PORÁDA : OBČANSKÉ SDRUŽENÍ HOŘICKÉ SOCHAŘSKÉ SYMPOSIUM / WWW.SYMPOSIUMHORIZICE.CZ / E-MAIL : INFO@SYMPOSIUMHORIZICE.CZ

OBR: č. 21: *Nábřeží sochařů, Hradec Králové. Zdroj: Město pro lidi / Kultura - www.hka.cz [cit. 11/2008]*

Od roku 2003 se každoročně v Hradci Králové vystavují sochy vzniklé během sochařského symposia v Hořicích. Plastiky jsou v rámci akce instalovány v centrální části města - na Náměstí svobody a nábřeží Labe, a po roce opět vráceny do hořického sochařského parku. Vernisáž, konaná vždy začátkem srpna, je doprovázena dalšími kulturními aktivitami. Součástí programu jsou pak doprovodné akce, koncerty a ohňostroj.

Jedná se o ojedinělou celoroční plenérovou výstavu, která si každým rokem získává na oblibě při procházkách podél řeky. Vystavené kamenné sochy se často stávají místem k odpočinku či hraní dětí a zapojují se do života veřejných

prostorů nábřeží. Další společenskou událostí odehrávající se na hradeckém nábřeží jsou každoroční oslavy parních strojů – *Nábřeží paromilů*, které přilákávají stovky milovníků parní strojů a podobných mašin.

OBR: č. 22: *Nábřeží paromilů, Hradec Králové. Zdroj: Calendarium Regina, ročník 2008.*

V posledních pěti letech město rozšířilo nabídku cyklu nábřeží o akce nábřeží řemeslníků a nábřeží keramiky a skla.

Vzrůstající počet společenských a kulturních akcí odehrávajících se na nábřeží Labe v centrálních částech města dokládá důležitost tohoto území města v oživení života ve městě. Obecněji můžeme poukázat na trend, který se od

osmdesátých let objevuje ve většině evropských měst a tím je znovuzrození či návrat důležitosti vodních prvků v městských prostorech pro život města. Od devadesátých let řada evropských měst (Glasgow, Barcelona, Bordeaux, Nantes) produkovala množství úvah a projektů regenerací nábřeží a obecně dle anglického výrazu - *waterfronts* – území a veřejných prostorů, které přiléhají k vodnímu prvku. Protékající řeky či mořská pobřeží byla často v minulosti spojována s industriální funkcí. Od konce dvacátého století si města uvědomují estetické, krajinné, symbolické, kulturní a historicko-památkové hodnoty městských nábřeží, obecně území a veřejných prostorů navazujících na vodní prvek.

Většina projektů používá názvů jakožto „návrat k řece“ či „oživení nábřeží“ k vyzdvihnutí projektů rozvoje a regenerace těchto území. Ve Francii to jsou například města: Nantes s velkým projektem regenerace centrálního ostrova Ile de Nantes, Lyon s projektem revitalizace nábřeží „Lyon Confluence“, nebo Bordeaux "Bordeaux les deux rives". Prvním stupněm jsou často fyzické transformace těchto prostorů, které jsou ve druhém stupni upravovány projekty oživení těchto území.

Mezi českými městy je to právě Hradec Králové, ale i Plzeň či Praha, kde v poslední desítky let proběhlo několik projektů revitalizací, nábřeží jsou stále častěji využívány pro pořádání kulturních akcí, festivalů. Často se proměňují ve veřejné pláže (pláž na břehu Vltavy v Praze), výstavní prostory pouličního umění (nábřeží sochařů v Hradci Králové) a promenády. Veřejné prostory města a nábřeží jsou během akcí využívány jako divadelní a fyzický dekor. Cyklus „Nábřeží“, který město již několik let podporuje, plně zapadá do této logiky rozvoje a využívá vrůstající důležitosti vodního prvku v rozvoji města.

«Od posledního červencového nedělního večera si můžete připadat na Tylově nábřeží jako v "novém světě". ...

...Od roku 2003 se každé léto objevují nové kamenné artefakty, které provázejí naše kroky podél Labe. Pro ojedinělou celoroční plenérovou výstavu "Nábřeží sochařů" vznikají objekty v blocích křemenného pískovce na každoročním Hořickém sympoziu, jehož historie sahá do poloviny šedesátých let minulého století... » Dostupné z: <www.hka.cz> [cit. 2008-11]

Divadlo evropských regionů; Open-air festival pouličního divadla:

«Open Air aneb Ulice plné komediantů»

« Zítřka se otevře opona 12. ročníku mezinárodního divadelního festivalu **Divadlo evropských regionů**. Na deset dnů zaplaví komedianti deseti evropských zemí a jejich příznivci zákoutí starého města od Radnice po Kavčí plácek...

Už zítřka se také naplno rozběhne na sedmi scénách "Open Air", souběžný festival pouličního divadla.

Tým pořadatelů předpokládá, že všech 230 představení oficiálního programu a Open Air navštíví na 50.000 diváků.

Datum 21. června je významný i z astronomického hlediska - začíná léto. Pro příznivce divadla má tak tento den vícenásobný význam. "Divadelní festivaly v Hradci Králové jsou vyvrcholením jedné z nejstarších divadelních tradic v zemích koruny české. První zmínky o nich jsou ze začátku 17. století a mají svá vyvrcholení v souladu s působením četných osobností české kultury v oblasti východních Čech", píše v úvodním slově k letošnímu svátku divadla pořadatelé.

Festival Divadlo evropských regionů je tradicí, na níž se bude potomkům rozhodně dobře navazovat...»⁸⁹

Ročník 2008 bude již čtrnáctým ročníkem populárního mezinárodního hradeckého festivalu – Divadlo evropských regionů. Během desetidenního programu se představí několik desítek divadelních představení, a to jak na oficiálních divadelních scénách, tak v alternativním prostředí veřejných prostorů města. Město se chce přiblížit úspěchu francouzského Avignonského festivalu, který je tomu hradeckému v mnohém vzorem. Rozpočet divadla evropských regionů se pohybuje okolo šesti miliónů korun (2007).

⁸⁹ Zdroj citací na oficiálních stránkách festivalů a města HK. Dostupné z: < http://www.hka.cz/_kultura/ [cit. 2008-02]

V následující analýze budeme sledovat vývoj formy a myšlenky podružné a samostatně dramaturgicky existující « OFF» divadelní scény v ulicích města, která každým rokem doprovází oficiální program v divadelních sálech města.

Open-air program – doprovází nebo kraluje?

K prezentaci pouličního umění ve veřejných prostorách města – cirkusové šapitó, představení v Žižkových sadech, na Kavčím plácku, na velkém i malém náměstí - jsou přizvána volná sdružení východočeských divadelníků, experimentální a pouliční divadla, která pak během deseti dnů přetvářejí atmosféru města. Festival je doprovázen desítkami doprovodných akcí - koncertů, výstav, uměleckých dílen, besed, odborných i spontánních debat a setkání profesních divadelních skupin, dramaturgů, kritiků a teatrologů.

Open air program si získává každým rokem na popularitě. Již v roce 2000 „otec“ Open air programu festivalu Alexandr Gregar⁹⁰, z odboru kultury na hradecké radnici, vyjádřil snahu o zakořenění festivalu do jeho netradičního dekoru - veřejných prostorů města.

Pro pouliční části festivalu tak vyzdvihl svoji myšlenku volného přístupu všech návštěvníků a obyvatel města ke kultuře, která bude volně přístupná ve veřejných prostorách města. Jeho cílem do budoucna je pak předpoklad *naplnit* město tzv. "kulturními turisty", kteří dále investují a rozvíjí místní turismus (hotely, restaurace,...), či mladou generaci studentů a umělců, u kterých si tímto město získá na oblibě a prestiži.

Z technických parametrů pak dodal nutnost zlepšení technického zázemí pro scény pod širým nebem - nedostatky se kterými se podotýká většina open air festivalů v České republice.

„Open je otevřený. Jednak ve smyslu hraní pod širým nebem, jednak otevřený pro všechny, kteří mají chuť přijet a zahrát na ulici. Tento program dozná v příštím roce mnoha změn. Zatím jsou všechny jen ve stádiu úvah, ale chceme například vybavit dvě scény pod širým nebem technickým zázemím a jistou kapacitou míst k sezení, pravděpodobně to budou scény v atriu radnice a v atriu kaple Jana Nepomuckého, tedy Městské hudební síně, abychom dali možnost i divadelním projektům, které potřebují technické zázemí. Hlavně bychom rádi podpořili pouliční divadla včetně kapel i jednotlivých muzikantů. Ti by se setkávali se svými diváky kdekoliv v Hradci Králové. „

---

⁹⁰ Michal Drtina. Rozhovor s vedoucím odboru kultury hradecké radnice Mgr. Alexandrem Gregarem, "otcem" Open programu v roce 2000: *Češi nejsou připraveni*. Dostupné z: < www.hka.cz > [cit. 2008-01].

Open Air program pořádá Volné sdružení východočeských, financuje ho město Hradec Králové, spolu s grantem Královéhradeckého kraje, jej spolufinancuje Klicperovo divadlo a Hradecká kulturní a vzdělávací společnost. Od roku 2004 byla open air divadelní scéna doplněna o večerní koncerty na letní scéně. V roce 2006 bylo na programu například okolo stodeseti představení, což je větší množství, než oficiální představení festivalu.

Jak shrnout vývoj open-air programu - nejpopulárnějšího hradeckého festivalu?

Ze začátku doprovodný program velkých scén v divadelním prostředí se proměnil na jednu z důležitých součástí festivalu, který mu tak dodává na stále větší popularitě a oživuje každým rokem přibývajícím množstvím veřejných městských prostor v Hradci Králové.

„ Jako avignonský "off" léty košatí, i když k onomu francouzskému, o hodně staršímu bráchovi, má hrubě daleko. Loni jsme se ve městě nad Rhonou zděsili - vedle oficiálního programu (cca 400 představení) se tam hrálo dalších 14 000 produkcí!

V ulicích stovky komediantů lákají na svá vystoupení... Na rozdíl od avignonského "offu" má náš Open Air ustálenou "demokratickou" platformou - může hrát každý, kdo se včas přihlásí a komu vyhovují technické a finanční podmínky, soubory ubytujeme a trochu i přispějeme na jejich režii. V Avignonu soubory musejí zaplatit nájem za hrací prostor a proto vybrat vstupné. Což u nás zase nemusíme, hradecký off, to jsou díky donátorům "chléb a hry", diváci mohou na divadla zadarmo. “⁹¹

Jazz goes to town

Další z pořádaných akcí, která si získala během třináctiletého působení celonárodní uznání je *Hradecký jazzový festival 'procházející městem'*, pořádaný společností JAZZ GOES TO TOWN, a.s., za finanční podpory města Hradce Králové, Královéhradeckého kraje a ministerstva kultury České republiky. Několikadenní festival jazzové hudby s mezinárodní participací účastníků přilákává každým rokem několik tisíc návštěvníků. Festival *Jazz jde*

---

⁹¹ Nad'a Gregarová ze střediska amatérské kultury Impuls (2005). Zdroj: Regionální informační server. *Pozvána na open air program.*

městem je jeden z několika dalších festivalů hudby vzniklých v průběhu devadesátých let: například hořický *Jazz Nights*, turnovský *Jazzinec* či jaroměřský *Jazzoměr*.

Festival *Jazz goes to town* se odehrává jak v uzavřených kulturních institucích a klubech, tak například na velkém a malém náměstí. Jistá „instrumentalizace“ festivalu, tzn. používání festivalu jakožto nástroje – instrumentu, v politickém rozhodování a rozvoji města je viditelná například na krocích magistrátu, který chtěl zprofesionálnit a vylepšit organizaci festivalu a v roce 2004 vypsál výběrové řízení pro agentury zájímající se o pořadatelskou činnost. Z konkurzu vzešla úspěšně brněnská agentura SPKM, která přislíbila navýšení rozpočtu festivalu o polovinu, tzn. v roce 2005 přibližně na 4 milióny korun.

Nicméně po dvouleté neúspěšné zkušenosti se festival navrátil k původnímu organizátorovi Martinu Brunnerovi a jeho agentuře. Tato zkušenost ukazuje na důležitost dobrého managementu a medializace festivalu v krajském i národním měřítku.

Pořadatel M. Brunner potvrdil inovace festivalu: „Jazz letos pravděpodobně poprvé opravdu doslova půjde městem“ nicméně dodává, že prostory pro pořádání koncertů jsou často nevyhovující a hlavně předkládá hraní v lokalitách starého města jako neřešitelnou vadu z důvodů nepřipravenosti a nedostatkům veřejných prostorů pro pořádání tohoto festivalu.

OBR: č. 23: *Ukázky společenských a kulturních akcí, Hradec Králové. Jazzový festival, Slavnosti královny Elišky. Zdroj: www.hradeckralove.luksoft.cz [cit. 2008-04]*

Ostatní hradecké zkušenosti

Mezi další uznávané a populární hradecké festivaly patří od roku 2000 historické *Slavnosti Královny Elišky*. Historické průvody městem, středověký jarmark na Velkém náměstí, lidově řemeslný trh na Malém náměstí či slavnostní ohňostroj ve městě jsou součástí populárního festivalu. Hradecká radnice finančně podporuje konání akce (například 600.000,- Kč v roce 2005), další peníze organizátoři z agentury Armentum získávají od sponzorů a dárců. Součástí akce je tradičně také Eliščina sbírka, kterou pořádá Oblastní charita Hradec Králové. Jednou z myšlenek festivalu je obnova a uchování historických tradic města a oživení veřejných prostorů města v letních měsících.

Program Regina podporuje desítku kulturních a festivalových akcí v průběhu celého roku, mezi populární dále patří například slavnost *Město na kolech*, *HipHop kemp* či multižánrový festival *Na jednom břehu*, ale i mnohé z dalších.

3.2.4. Závěr

Konkrétní příklady kulturních a společenských akcí ve městě dokládají vitalitu jeho kulturní politiky. Hradec Králové je jedno z několika mála měst České republiky, které se snaží experimentovat a rozvíjet alternativní formy kultury ve veřejných prostorech města. Statut programu Regina a jednotlivé akce pod záštitou města dokládají unikátnost tohoto projektu v národním měřítku.

V současné době se jedná o akce a festivaly, které se převážně (až na jisté výjimky) odehrávají v centrálních částech města, často v nově rehabilitovaných městských prostorech (např. cyklus nábřeží). Město dnes záměrně nepropojuje tyto festivalové a kulturně-společenské akce s rozvojem a rehabilitací jeho území či veřejných budov. Strategie kulturní politiky města je nicméně ve stálém rozvoji a přibližuje se konceptu některých západoevropských měst, který záměrně propojuje kulturně-společenské a festivalové akce s rozvojem města a jeho veřejných prostorů.

Pozn.: Následující dvě kapitoly (3.3 a 3.4) popisují konkrétní příklady festivalových a kulturních politik v ostatních městech: ve městě Lyonu ve Francii a Plzni a Pardubicích v České republice.

3.3. *Ostatní příklady: Francie – Lyon,*

Jako další příklad kulturně-festivalové politiky města uvádím oslavy světél z města Lyon. Město Lyon pořádá v průběhu roku desítky společenských a kulturních událostí a akcí ve veřejných prostorech města. Jako nejznámější můžeme uvést populární svátek hudby či Lyonský festival jazzové hudby.

Nejznámější společenskou událostí roku je však večer a noc z 8. prosince a svátek nazývaný «Fete des Lumieres» (ve volném překladu Svátek světél), kdy se do města sjíždí návštěvníci z celé Francie a stále častěji i stovky zahraničních turistů. Tradiční svátek založený na historické události z noci roku 1852 se stal prvním nejznámějším Lyonským festivalem zapsaným během svých prvních čtyř let organizace do podvědomí obyvatel města a celého národa.

Tato společenská událost vznikla na podporu specifického programu – Plan Lumiere (plán osvětlení), který je několik desítek let rozvíjen ve městě, s úkolem zajistit městu, jeho veřejným prostorům a budovám fungující, bezpečné a komplexní osvětlení.

Festival je tak důležitou součástí urbanistické koncepce osvětlení města. První *Osvětlovací plán* byl do prostorů města uveden v roce 1989, kdy osvětlil více než 250 veřejných prostorů, budov či objektů, zahrnoval důležité politické, technické a artistické kompetence.

V roce 2004 město uvedlo druhý doplňující plán osvětlení, který se tentokrát soustředil na historické památky a mnohem detailněji na ráz městské krajiny, na nábřeží, vyvýšené plochy nebo cirkulační osy ve městě. Výrazně také zlepšil bezpečnost či čitelnost jednotlivých městských prostorů.

V posledních několika letech město Lyon a jeho týmy, spolupracující na umění propojení světla a veřejných budov a prostorů, plně těží ze svého umu vyvážením těchto dovedností do celého světa a stalo se tak otcem zakladatelem konceptu, který si získává na mezinárodní reputaci.

V roce 1999 byl pro podporu a rozšíření programu uspořádán první ročník Oslavy světél.

V současné době se tato společenská událost rozšířila na celoměstský svátek konaný v intervalu čtyř dní, při kterém se představují architekti-specialisté na osvětlení, designéři, scénografové a další umělci při vytvoření osvětlení a

světelných performancí ve veřejných prostorech města. Město, jeho veřejné prostory a objekty se stávají pro tuto periodu slavností živými kulisami.

Do organizace slavností se mobilizuje celé město. Zapojují se obyvatelé města, místní asociace, obchodníci, školy i soukromé společnosti. V současnosti dochází ke speciálnímu osvětlení s doprovodnými kulturními a uměleckými akcemi na více než 250 částech města.

Poslední tendence směřují k rozšíření festivalu do všech devíti částí města a k podpoře participace místních obyvatel na organizaci jednotlivých akcí. Každým rokem se také zdokonalují techniky a použití světla. V posledním ročníku dokonce světla zajišťovaly místo fyzických ukazatelů nabízené trasy městem, či měnily atmosféru jednotlivých náměstí a ulic dle světelných barev.

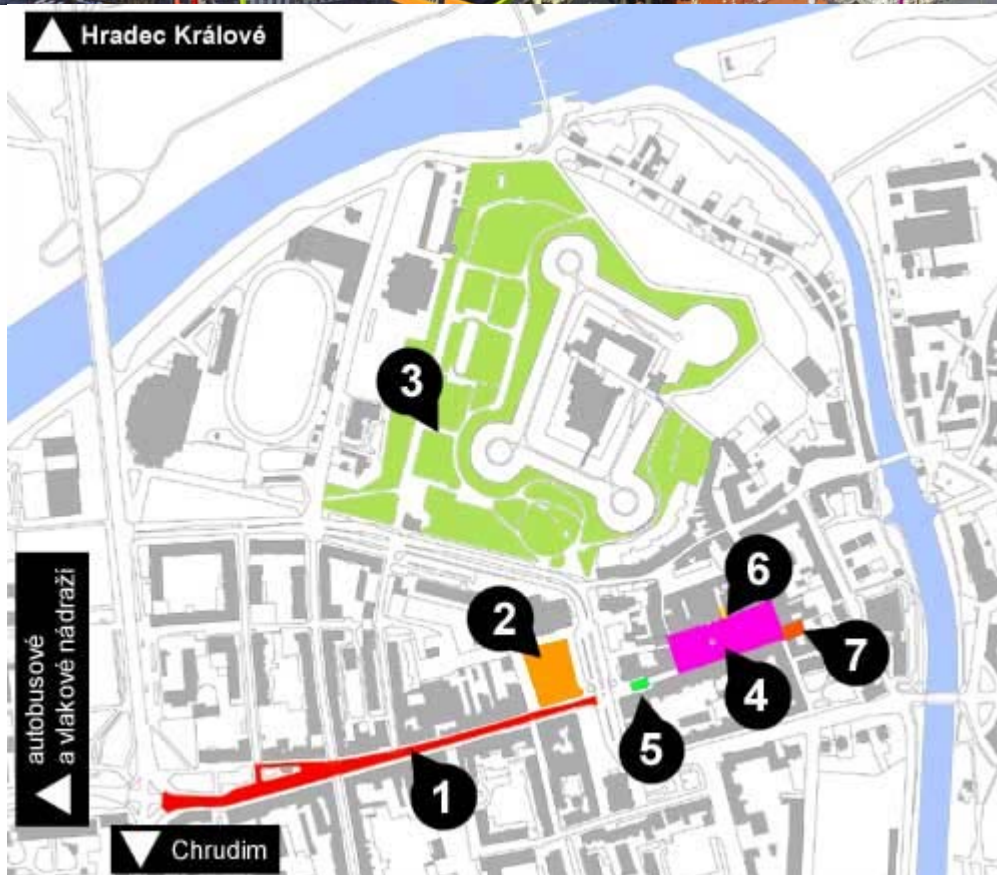

OBR: č.24: *Lyonský svátek světél. Francie. Zdroj: Internetové stránky festivalu [cit. 2008-11]*

3.4. Česká Republika - Pardubice a Plzeň

Jako další česká města, která se vyznačují jistou stabilitou v pořádání kulturních a festivalových akcí, uvádím město Plzeň a Pardubice. Ve stručnosti představím možné typy akcí a událostí se zajímavým vztahem k veřejným prostorům města.

V Pardubicích se jedná především o festival OSTROVY – *festival uprostřed města*, který se nese v duchu „...dát na několik dní městu jiný rytmus, proměnit jeho barvu, dát lidem slyšet jiné zvuky, vychýlit město z jeho „normálního“ chodu, ozvláštnit ho, pomoci lidem podívat se na místa, která již mnohokrát minuli, jiným pohledem, jinou perspektivou.....“. *Dostupné z: <www.ostrov-y-islands.cz> [cit. 2008-01]*

OBR: č.25: Ukázky animací města Pardubice- Ostrovy, Pernštýnská noc, Vítání jara. Zdroj: Internetové stránky města Pardubice + festivalu Islands.

Festival je pořádán vždy červnu od roku 2005 statutárním městem Pardubice ve spolupráci s občanským sdružením Terra Madoda a Divadlem 29. Součástí programu jsou divadelní představení, koncerty, pouliční akce, výtvarné instalace a dílny, taneční projekty, žongléřský workshop, turnaj v pétanque, bleší trh či horolezecká stěna. Centrum festivalu například v roce 2008 bylo situováno do Tyršových sadů, kde bylo zřízeno zázemí festivalu a další akce se pak konaly na Perštýnském náměstí, na Třídě míru, u Zelené věže a v dalších ulicích a parcích.

Tyršovy sady si jako centrum dění zvolili pořadatelé nejen kvůli skvělému prostředí. Vedoucí odboru kultury, sportu a cestovního ruchu v Pardubicích, Martina Kulhavá, shrnula ambice umístění festivalu takto: „krásný zelený park pod hradbami v srdci města je často místem pobytu různých živlů a lidé sem chodí stále méně. Chtěli bychom oživit tyto cenné prostory festivalem a poté znovu během prázdnin promítáním filmů v letním kině - udělat tak z parku bezpečné místo pro každodenní příjemný relax“⁹².

Zajímavostí festivalu a možným příkladem spolufinancování kulturních akcí ve městě je začlenění festivalu do projektu většího měřítka. Festival *Islands - Ostrovy* je součástí projektu evropského měřítka – Pardubice v Evropě. Město požádalo, v rámci hledání možných finančních podpor, evropskou komisi o finanční podporu v programu určeném právě na takováto setkávání občanů partnerských měst. Projekt u výběrové komise uspěl, takže část nákladů na cestovní výlohy zahraničních účastníků a organizaci jednotlivých akcí je hrazena ze společných evropských peněz. Festival ostrovy je v současné době navštěvován dle pořadatelů většinou pouze obyvateli města a ostatními obyvateli kraje

V Plzni je jedním ze zajímavých příkladů kulturního a festivalového projektu festival «NA ULICI», který funguje na principu jednotlivých produkcí na několika volně přístupných scénách v historickém centru Plzně. Festival propojuje dva hudební žánry – jazz a folk, koncerty probíhají vždy od odpoledních do pozdních večerních hodin. Festival je v Plzni organizován od roku 1993. V současnosti je organizován profesionální organizátorskou agenturou DOMINIK centrum, a.s., která se také podílí na několika dalších festivalech animujících ulice města.

Původně byl tento festival koncipován jako tři samostatně působící, na sebe navazující festivaly „JAZZ, STRUNY a DIVADLO na ulici...“, které vždy oddělovala víkendová přestávka. První byl zaměřen, jak už název napovídá, na jazzovou hudbu, druhý na folk, country, bluegrass a třetí pak na pouliční divadlo. Při posledních ročnících pořadatelé přistoupili ke změně tohoto zaběhnutého vzorce. Festival trval dvanáct dní bez přestávky a divadelní představení doplňovala jednotlivé hudební produkce.

Zaměření prvního týdne na jazz, blues a swing a druhého na folkovou hudbu, country, bluegrass atd. zůstalo, ale přidal se ještě víkend, kdy se na jevišti

---

⁹² Zdroj: Oficiální stránky města: Alexandra Mešková, tiskový úsek; *Městské slavnosti začnou již ve středu*. 12. 6. 2006.

objevily jiné hudební žánry. Tento model se setkal se značným ohlasem, což se projevilo i na vysoké návštěvnosti (okolo 120 000 návštěvníků roce 2005).

Na Ulici v současnosti probíhá během deseti dní na čtyřech scénách – na náměstí Republiky, v Proluce, v Křižkových sadech, U Branky, ve Smetanových sadech a na Palackého náměstí v Zach's klubu.

Festival má také tzv. „OFF“ scénu, která se odehrává v Purkyňově ulici.

OBR: č.26: Ukázky animací města Plzeň – Festival Na Ulici.; Zdroj: Internetové stránky města Plzeň. [cit. 2006-12]

«....Festival „NA ULICI“ není soutěží, ale přehlídkou pro co nejširší diváckou obec. V posledních letech zaznamenal festival vysokou návštěvnost okolo 120 000 návštěvníků. Na své si může přijít opravdu každý. Neopakovatelnou atmosféru festivalu vytváří pocit volnosti a svobody pohybu po krásném historickém centru města, přilehlých sadech, parcích a hospůdkách. Plzeň se po dobu festivalu stává centrem kultury. »⁹³

⁹³ Prezentace festivalu na internetových stránkách města. Dostupné z: < <http://akce.plzen-city.cz> > [cit. 2006-12]

Festival ovlivnil chod města, došlo například k dočasným změnám v automobilové a městské hromadné dopravě. Lokálně se změnila povolená rychlost, bylo uzavřeno několik parkovišť.

V městské hromadné dopravě se pak například jedná o přesunutí několik zastávek autobusů či jejich změna trasy.

Mezi další kulturní příklady můžeme uvést jarní Apriiliádu na náměstí Republiky a folklórní festival, slavnosti piva a mnoho dalších.

Rozvoj myšlenky spolupůsobení kulturních a společenských akcí ve veřejných prostorách pro samotný rozvoj a život města si uvědomují již od začátku 21. století i plzeňští zastupitelé.

„...kultura je významnou oblastí pro město Plzeň a jeho občany, přináší obohacení života města, zvyšuje jeho přitažlivost, propagaci a cestovní ruch, přispívá k vnitřní stabilitě člověka a celého městského společenství, přispívá k sebeidentifikaci člověka jako svobodné individuality i k identifikaci s městem a jeho historií, k rozvoji jeho intelektuální, emocionální a morální úrovně, a tím plní vedle oblasti školství celoživotní výchovně vzdělávací funkci, vytváří prostor pro kontakty s vnějším světem, komunikaci a setkávání, pomáhá k začlenění handicapovaných občanů do společnosti, pomáhá pochopit a poznat ostatní lidi, národy, společenství a jejich historii, a tím je též účinnou prevencí proti kriminalitě, rasismu a xenofobii, je dále významným ekonomickým faktorem v mnohém zásadně spolurozhodujícím o kvalitě budoucnosti života města a její rozvoj, je nedílnou součástí rozvoje města Plzně.“⁹⁴

Jako možný další stupeň strategie kulturního rozvoje ve městě můžeme uvést rozhodnutí zastupitelstva o ucházení se města o prestižní titul Evropské hlavní město kultury pro rok 2015. Pokud titul vybojuje, má šanci získat podporu nejrůznějších akcí a dostat nemalé investiční dotace na budování kulturní infrastruktury, tedy i na vznik nového divadla či galerie. Titul Evropské město kultury získala z českých měst zatím jen Praha. V Česku se o něj podle zatím

---

⁹⁴ Kulturní politika města Plzně Zastupitelstvo města Plzně dne 8. listopadu 2001 schválilo usnesením č. 585 základní dokument kulturní politiky města Plzně.

neoficiálních informací budou ucházet ještě asi Brno, Pardubice a Hradec Králové, což plně dokládá úroveň a kvalitu jejich kulturních politik. Podle náměstka primátora Plzně Vladimíra Duchka nejde jen o výstavbu a peníze z EU. "Šanci na uplatnění dostanou další umělci. Povede to k aktivní tvorbě," Vzniknou nové, alternativní projekty.⁹⁵

3.5. Závěr - Syntéza konkrétních příkladů kulturně-festivalových a společenských akcí a událostí českých a francouzských měst

Nové trendy kulturních a festivalových politik, spojených s rozvojem města a jeho veřejných prostorů

V předchozích kapitolách jsem ukázala několik možných typologií kulturních a festivalových akcí (parády, karnevaly, sportovní manifestace, trhy a jarmarky atd.). Jaké jsou tedy používání akcí a kulturní událostí pro rozvoj města:

▫ V první řadě je třeba vyzdvihnout témata, která se stala populární a fungující, která umožnila opakování akcí, měla úspěch u návštěvníků a splnila cíle a očekávání jejich organizátorů. V posledních letech jsou to stále častěji ojedinělá témata s vysokým podílem inovačních prvků v programu a extravagance kombinací jednotlivých žánrů, které si získávají na oblibě. Ve Francii jsou to například postavy obrů, velké loutky, které procházejí městem. Nebo, jako v příkladě města Lyonu, neobvyklá, šokující a extravagantní instalace a osvětlení budov, náměstí a ulic.

Na druhou stranu jsou stále populární festivaly a akce, které uplatňují tradičnější hudební žánry. Z dříve analyzovaných akcí se mi jeví jako populární a často používaný hudební styl – jazz. Jeho současné formy mohou zaujmout velkou škálu obyvatelstva všech věkových generací.

Dalším žánrovým obsazením, které se v současnosti dostává do popředí jsou nové formy parád a karnevalů. Tyto často ve veřejných prostorech města reprezentují jednotlivé minoritní a etnické skupiny.

---

⁹⁵ *Plzeň chce být Evropským hlavním městem kultury* (září 2007). Dostupné z: <www.pilsenland.com> [cit. 2007-10].

▫ Z úhlu pohledu orientujícím se na proměny veřejných prostorů města neexistují v analyzovaných akcích jednoznačné výsledky.

Za současný problém můžeme, a to převážně v českém prostředí, považovat nepoměr mezi pořádanými akcemi v centrálních a okrajových oblastech města. I v ostatních evropských zemích jsou stále časté akce, které alespoň částečně zasahují do historických center měst. Jsou to převážně akce a festivaly velkého měřítká. Stále častěji jsou však akce pořádány v okrajových částech a periferiích měst, a dokonce vědomě propojují jednotlivé městské čtvrti a pomáhají řešit jinak velmi těžko řešitelné sociální problémy.

Na obou hlavních příkladech měst Nantes a Hradec Králové - byl evidentní další směr rozvoje. Velmi oblíbenými místy konání se stávají veřejné prostory, které sousedí s přírodními vodními prvky ve městě.

Časným znakem je také využívání starých industriálních komplexů a budov.

▫ Mezi hlavní přínosy pro město, vedle fyzických transformací veřejných prostorů, nových městských mobiliářů a infrastruktur, jsou to tzv.: měkké dopady pro život města.

- Kulturní a společenské události a akce přinášejí stále častěji zpětné finanční přínosy v rozpočtu města, a to především při delším časovém úseku.
- Napomáhají rozvoji turismu a lákají do města nové návštěvníky.
- Zvyšují pozitivní image města a lákají tak nepřímo nové investory a potenciální obyvatele.
- Často přinášejí řešení sociálních problémů, převážně v problematických částech města.
- Animují veřejné prostory města, mění jejich atmosféru, chápání a měřítká.
- Zviditelňují politické vedení města či konkrétní urbanistické projekty.
- Přivádějí návštěvníky do nových či málo poznaných městských čtvrtí atd.

4. ČTVRTÁ ČÁST – ZÁVĚREČNÁ VYHODNOCENÍ

4.1. Závěr

Veřejné prostory...

«...jako místa, kde se bezděčně učíme vidět, dělat si představy a vytvářet názor, ale hlavně se učíme nejsložitějším dovednostem společenského soužití. Učíme se v něm skoro všemu a to ještě domu nejdůležitějšímu – hodnotám, etice, ... Prostě tomu, kdo jsme ....»⁹⁶

Společenské a ekonomické změny v naší společnosti výrazně mění podobu dnešních měst. Města a celá společnost mění některé základní hodnoty, vzrůstá soutěživost jednotlivých měst a městských celků. Globální podmínky rozvoje se často mísí s lokálními zvyklostmi a kulturou.

Současné přeměny ve fungování měst a celých metropolitních oblastí často výrazně přispívají k multiplikaci kulturních a společenských akcí a událostí ve městech (Ascher, Bianchini, Gravari-Barbas,...).

Každodenní život se stává reflexivnější a estetičtější. Dnešní rozvinuté společnosti se staly závislé na stále specializovanějších produktech a službách. Typickým příkladem jsou velká obchodní centra, zábavní parky či teatralizace historických objektů a veřejných prostorů.

Jedním z fenoménů dnešního města je nárůst a jakési zevšednění přiřazování ekonomických hodnot tradičně neekonomickým a nevýdělečným produktům či projevům společnosti. Například propojení kultury s ekonomickým potenciálem je oficiálně systematicky využíváno až od konce dvacátého století. Dalším

---

⁹⁶ Kostroň L. *Paměť míst*. In Sborník příspěvků konference – Brno 24. října 2002. : *Veřejné prostory a život města*. Brno: Fakulta Architektury VUT v Brně a Občanské sdružení CIVITAS PER POPULI, první vydání, 2003. S. 30.

příkladem může být fenomén privatizace veřejných prostorů města. Základní sociální služby, jako je školství, zdravotnictví či policie, jsou stále častěji pod privátním vedením.

V osmdesátých letech došlo k výrazné proměně a to v okamžiku, kdy byl výraz „podpora“ vyměněn v oficiálních komunikacích a dokumentech města slovem „investice“.

Ve fungování dnešního města došlo ke smazání tradičního dělení činností ve městě – práce, volnočasových aktivit a odpočinku a nastolení 24/24 fungujícího města propínajícího všechny funkce a aktivity.

Festivally a kulturní a společenské akce ve veřejných prostorech vytvářejí obraz města „které nikdy nespí“, a odpovídají tak novým požadavkům dnešního života ve městě. Jsou často založeny na estetice a dekoru, často jsou interaktivní, napomáhají vidět město a jeho prostory pod jiným úhlem pohledu. Architektonická měřítko, ale i například sociální rozvrstvení obyvatelstva, se během slavností a festivalů mění - vybočuje z každodenního života ve městě.

Logika festivalových akcí a kulturních open air projektů byla v průběhu druhé poloviny dvacátého století změněna. Města začala těchto akcí používat jakožto nástrojů pro různé účely: medializaci, doprovázení urbanistických projektů, změna městského image, posílení identity či akcelerace některých fyzických proměn veřejných prostorů a mnohé další.

Práce vychází z dostupných teoretických a praktických přístupů a aplikací v oblasti veřejných prostorů a problematice jejich využívání a programování společenskými, festivalovými, kulturními událostmi. Disertační práce byla založena na konkrétních podmínkách ve městech – centrech regionů, v České Republice a ve Francii.

Dvě města, Nantes a Hradec Králové, a jejich zkušenosti rozvoje těchto kulturních strategií byly analyzovány podrobněji, neboť mají několik společných znaků a především inovátorské přístupy a myšlenky, které mohou sloužit ostatním městům jako pomocné příklady.

Veřejné prostory musíme chápat nejen v jejich prostorové dimenzi – jako otevřená, volně přístupná prostranství, ale i v jejich dimenzi společenské, jako prostor pro veřejný a kulturní život.

Disertační práce je výzkumem v oblasti urbanismu a územního plánování, dotýká se však přímo i jiných vědních oborů. Urbanismus dnešního, jedenadvacátého, století je oborem multidisciplinárním, proto je nutné se dívat na veřejné prostory, jejich kvalitu a fungování také z hlediska ekonomického, veřejné správy či z hlediska sociálního.

Transformace a mutace měst a jejich veřejných prostorů v historických proměnách prostředí nás donutilo vážně přemýšlet, hodnotit a reagovat na stále častěji pociťující ztrátu fungujících, kvalitních „tradičních“ veřejných městských prostorů, jakožto prostor pro lidi, jejich setkávání a vzájemnou interakci, obchod a život.

4.2. *Možnosti využití disertační práce v praxi*

Tento dokument by měl sloužit převážně městským samosprávám a zastupitelům měst v oblasti rozhodování a strategického plánování.

Neměl by se ovšem omezovat pouze na ně a měl by být také odbornou příručkou pro všechny architekty, urbanisty a ostatní osoby zabývající se projekty a plánováním v oblasti veřejného prostoru a všeho toho, co jej obklopuje.

Pro obě země by měla být tato disertační práce odbornou a praktickou analýzou vývoje problematiky, v návaznosti na odlišný kulturně-politický vývoj tamních měst. Práce hodnotí současné trendy a fenomény v oblasti pořádání společenských, kulturních či sportovních akcí ve veřejných prostorech měst, které jsou pro obě země novým a často nepoznaným přínosem.

Rovněž může sloužit jako podklad nově vznikajícím skupinám a asociacím pořádajícím podobné kulturní akce ve veřejných prostorách měst, či nadacím zabývajícím se oživením současných veřejných prostorů.

Práce by se měla začlenit do širších teoretických poznatků při hodnocení fungování měst a znovunalezení fungujících systému veřejných prostorů.

4.3. *Stav Výzkumu a vyvozující otázky k problematice*

Trend společenských, kulturních, sportovních, festivalových a alternativních událostí pořádaných v otevřených veřejných prostorech měst jakožto nástrojů politiky řízení a rozvoje města byl nejdříve rozvinut a aplikován ve Spojených Státech a Kanadě. Tyto státy si i dnes udržují jistý předstih ve vývoji, výzkumu i mutacích tohoto fenoménu 20. století.

Z Evropských zemí je to především Velká Británie, která se v oblasti alternativní a festivalové kultury v rozvoji města a transformací života města a jeho lidského potenciálu udržuje v popředí před ostatními evropskými státy.

Ve Francii pozorujeme v posledních letech multiplikace všech druhů společenských aktivit a festivalových animací ve veřejných prostorech měst. Proto se tímto tématem zabývá řada odborníků a vědců, převážně z oblasti urbanismu a územního plánování, architektů, geografů, etnologů a sociologů. Tyto akce se stále více objevují jako nástroje strategických plánovacích dokumentů a na městských úřadech vznikají skupiny odborníků, z odlišných vědních oborů, začleněných do těchto plánovacích procesů.

Mezi výzkumné projekty několika posledních let v oblasti společenských událostí, festivalových a kulturních akcí můžeme zařadit práce jednotlivých autorů, a to především:

- Kolektiv autorů: BOVY, P.; POTIER, F.; LIAUDAT, C., kteří svůj výzkum přípravy, řízení mobility a dopadů velkých manifestací a sportovních a kulturních událostí shrnuly v publikaci pod názvem: *Les grandes manifestations : Planification, gestion des mobilités et impacts*.

Tento program probíhal pod záštitou dvou evropských států, Francie a Švýcarska: Paris - Lausanne : INRETS – MDT/EPFL, 2003.

- BOOGAARTS, I. výzkumy prováděné pod záštitou francouzského ministerstva kultury a mezinárodních stipendijních programů ve Spojených státech; John Hopkins University v Baltimoru; Vydání několik publikací zaměřených na festivalové události a oslavy v U.S.A.

- GRAVRI-BARBAS, M., profesorka a autorka odborné publikace k postdoktorskému výzkumu prováděnému na evropských městech a jejich společenských kulturních událostech ve veřejných prostorech. Publikací: *La ville festive / Festivalové město*. Vydáno v Paříži v roce 2001.

V České republice můžeme tento trend pozorovat až v posledním desetiletí. Architekti i urbanisté si stále, až na jisté výjimky, neuvědomují důležitost organizace a kvality veřejných prostorů, které již nejsou pouze estetickou kulisou měst. Kulturní akce, festivaly a městské slavnosti se každým rokem multiplikují a dostávají tak do podvědomí obyvatel i turistů. Ve strategiích územního rozvoje a koncepcích rozvoje měst se však dnes objevují jen zřídka.

Výzkum či analýza společenských, kulturních a sportovních událostí a akcí ve veřejných prostorech měst nebyl v České republice v posledních letech zpracován. Z výzkumů veřejných prostorů uvádím několik nejdůležitějších:

- Doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D. Výzkumný projekt Grantové agentury ČR GP 103/01/D140 „*Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*“ v letech 2001 – 2003 a vydání stejnojmenné publikace, Brno, 2003.
- Výzkumný projekt Grantové agentury ČR v letech 1998 – 2001 doc. Dr. Ing. arch. G. Kopáčka „*Ulice v urbanistické tvorbě*“ a následné vydání stejnojmenné publikace na fakultě architektury VUT v Brně v roce 2001.
- Jan Gehl; Publikace shrnující výzkum problému života v městském prostředí a otázky využívání vnitřního prostoru města: *Život mezi budovami – Užívání veřejných prostranství*; České vydání v roce 2000. Z podpory nadace Partnerství.

5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Poznámka: Seznam literatury a ostatních podkladů použitých pro zpracování disertační práce je řazeno v individuálních tematických kategoriích. V každé kategorii jsou dále odděleny odborné a literární publikace od ostatních použitých zdrojů, a to především článkům z odborných časopisů a novin, a ostatních akademických prací (disertačních a habilitačních prací, finálních zpráv vědeckých projektů, atd.).

Město a veřejné prostory

- ASCHER, F. *Métapolis ou l'avenir des villes*. Paříž: Odile Jacob, 1995.
- BENSON, J. F.; ROE, M. H. *Urban lifestyles. Spaces - places – people*. Rotterdam: A.A. Balkema, Brookfield, 2000. ISBN 90-5809-169-4.
- CARMONA, M.; HEATH, T.; OC, T.; TIESDELL, S. *Public Places – Urban spaces, The Dimensions of Urban Design*. Architectural Press UK, 2003. ISBN 0-7506-36327.
- ECKARDT, F.; HASSENPFUG, D. *City image and Urban regeneration*, Německo: Ed. Peter Lang, 2004. 265 s.
- GEHL, J.; GEMZØE, L. *Nové městské prostory*. Brno: ERA, 2002. ISBN 80-86517-09-8.
- GEHL, J. *Život mezi budovami: Užívání veřejných prostranství*. Brno: Nadace Partnerství, 1999. ISBN 80-86517-09-8.
- GHORRA-GOBIN, C. a kol. *Réinventer le sens de la ville : Les espaces publics à l'heure globale*. Paříž: Harmattan, 2001. 258 s.
- HALÍK, P.; KRATOCHVÍL, P.; NOVÝ, O. *Architektura a město*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0665-6.
- HRŮZA, J. *Slovník soudobého urbanismu*. Praha: Odeon, 1977. 342 s. ISBN 01-527-77.
- JOSEPH I. a kol. *Prendre place. Espace public et culture dramatique*. Colloque: Espaces publics. Esthétiques de la démocratie 23 au 30 juin 1993, Cerisy-la-Salle, Paris: Recherches, 1995. 300 s. ISBN 86222- 029- 9.

- KOPÁČIK, G. a kol. *Ulice v urbanistické struktuře*. Brno: Fakulta Architektury VUT v Brně, 2001.
- MERLIN, P.; CHOAY, F. *Dictionnaire de l'urbanisme et de l'aménagement*. Paris: Presses Universitaires de France, Quadrige / Manuel, 2005.
- LAMIZET, B. *Le sens de la ville*. Paříž: Harmattan, 2002.
- LYNCH, K. *Obraz města – The Image of the City*. Praha: Bova Polygon, 2004. ISBN 80-7273-094-0.
- MADDEN, K. *Utváření místa*. Brno: Nadace Partnerství, 2003.
- RAULIN, A. *Anthropologie Urbane*. Paris: Armand Colin/VUEF, 2001. ISBN 2-200-26305-8.
- SCHMEIDLER, K. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Brno: Vydavatel Ing. Novotný Zdeněk CSc., 2001. ISBN 80-238-6582-X.
- SITTE, C. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. Praha: ABF - nakladatelství ARCH, 1995. ISBN 80-901608-1-6.
- SOUČKOVÁ, E. *Město dělají lidé*. Sociologický pohled na regeneraci památkových rezervací a zón. Praha: Vydavatelství výzkumného ústavu výstavby a architektury, 1994. ISBN 80-85124-73-4.
- ŠILHÁNKOVÁ, V. *Veřejné prostory v Územně plánovacím procesu*, Brno: Vysoké Učení Technické v Brně, 2003. ISBN 80-214-2505-9.
- TOUSSAINT, J.Y.; ZIMMERMANN, M. *User, observer, programmer et fabriquer l'espace public*. Lausanne: Presses polytechniques et universitaires Romandes, 2001. ISBN 2-88074-471-7.

Akademické projekty a vědecko-kvalifikační práce

- ARAB, N.; BOURDIN, A. *L'espace public comme opérateur de coopérations, Interprofessionnelles dans les interventions urbaines*. Paříž, PUCA, Ministère de l'équipement, de transport et du logement, Association pour la recherche et le développement en urbanisme (ARDU), 2005. 308 s.
- ČABLOVÁ, M. *Veřejný prostor – Amfiteátr veřejného života*. Brno, Fakulta Architektury VUT v Brně, Teze k disertační práci, 2001.
- HOLÝ, M. *Veřejné prostory jako indikátor kvality fungování města*. Universita Pardubice, Ekonomicko-správní fakulta, Diplomová práce, 2002.
- PŘIDAL, J. *Revitalizace Veřejných prostorů v centrech historických měst*. Brno, Fakulta Architektury VUT v Brně, Disertační práce v oboru Urbanismu, 2001.

- ŠILHÁNKOVÁ, V. *Transformace městských veřejných prostorů na prahu 21. století v České Republice*. Brno, Fakulta Architektury VUT v Brně, Habilitační práce, 2002.

Ostatní:

- BÍNA, J. *Kompendium EU a plánovací systémy*(Český překlad). Brno, UUR ve spolupráci s Odborem územního plánování MMR, 2000.
- *Utváření místa*. Příručka k vytváření kvalitních veřejných prostranství, Brno, Nadace Partnerství, 2003. ISBN 80-239-0614-3.
- *Veřejné prostory a život města*. Sborník příspěvků konference – Brno 24. října 2002. Brno, Fakulta Architektury VUT v Brně a Občanské sdružení CIVITAS PER POPULI, 2003. ISBN 80-214-2339-0.

Kulturní politika a kulturní praxe

- AUGOYARSD, J. F. *L'action artistique dans l'espace Urban*. In METRAL, J. *Cultures en ville ou de l'art et du citoyen*. Paříž: L'aube, 2000.
- BIANCHINI, F.; PARKINSON, M. *Cultural policy and urban regeneration, The west European experience*. Velká Británie: Manchester University Press, 1994. ISBN 0-7190-4576-2.
- BRUSTON, A. *Des cultures et des villes, Mémoires au futur*. Paříž: Éditions de l'Aube, 2005. ISBN 2-7526-0136-0.
- DONNEDIEU de VABRES, R. *Le Temps des arts de la rue*. Paris, 2005.
- FEATHERSTONE, M.; LASH, S. *Spaces of culture; City, Nation, World*. Londýn: SAGE publication Ltd., 1999. ISBN 0-7619-6122-4.
- FLORIDA, R. *The Rise of the Creative Class: And How It's transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. New York: Basic Books, 2002.
- GRAVRI-BARBAS, M.; VIOLIER, P. *Lieux de culture – culture des lieux. Production(s) culturelle(s) locale(s) et émergence des lieux: dynamiques, acteurs, enjeux*. Rennes: Presses Universitaires de Rennes, 2003. ISBN 2-86847-784-4.
- LUCCHINI, F. *La culture au service des villes*. Paříž: Anthropos, 2002. 262 s.
- MILES, M.; HALL, T.; BORDEN, I. *The city culture Leader*. London: Routledge, Second Edition, 2004. 508 s. ISBN 0-415-30245-5.

- MONCLUS, J.; GUARDIA, M. *Culture, Urbanism and Planning*. Polytechnic University of Catalonia: Ashgate Publishing Limited, 2006. ISBN 0-7546-4623-8.
- SAEZ, G. a kol. *Institutions et vie culturelles*. Paříž: La Documentation Française, 2004. ISBN 01-11-005573-1.
- ZUKIN, S. *The culture of Cities*. USA: Blackwell Publishers, 1995. 321 s. ISBN 1-55786-437-3.

Odborné časopisy a články

- ALLEMAND, S. Cultures et arts de ville. *Sciences humaines*, 2000, no. 110, s. 60-63.
- BENHAMOU, F. L'exception culturelle. Exploration d'une impasse, Les impasses de la politique culturelle. *Esprit*, 2004, no. 5, s. 52-113.
- COLIN, B. Action culturelle dans les quartiers : Enjeux, méthodes. *Culture & Proximité*, 1998, hors série, říjen 1998, s. 21-27.
- D'ANGELO, M. Culture et rayonnement international des villes d'Europe Urbi et orbi. *Espaces Tourisme et loisir*, 2002, no. 5, s. 1-6.
- GRIFFITHS, R. The politics of cultural policy in urban regeneration strategie. *Policy and Politics*, 1993, no. 1, vol. 21, s. 39-46.
- PADDISON, R. Culture-led urban regeneration. *Urban Studies*, 2005, no. 5/6, Volume 42, Routledge Londýn, s. 1-5. ISBN 0042-0980(2005)42:5-6.
- SMITH, A. FOX, T. From 'Event-led' to 'Event-themed' Regeneration: The 2002 Commonwealth Games Legacy Programme. *Urban Studies*, 2007, no. 44, Routledge, s. 1125-1143.
- URFALINO, P. Après Lang et Malraux, une autre politique culturelle est-elle possible ? *Esprit, Les impasses de la politique culturelle*, 2004, no. 5, s. 52-113.
- WALLON, E. L'accès aux œuvres et les industries culturelles. *Esprit, Les impasses de la politique culturelle*, 2004, no. 5, s. 52-113.

Akademické projekty a vědecko-kvalifikační práce

- RUTTEN, P. *Impact Culture & Régénération Urbaine. Résultats & conclusions sur la perspective économique*. Rapport réseau URBACT culture, Lille Metropole, 2006. 54 s.
- WERQUIN, T. *Impact de l'infrastructure culturelle sur le développement économique local ; Elaboration d'une méthode d'évaluation ex-post et application à Lille 2004 Capitale Européenne de la Culture*. Université des sciences et technologies de Lille, Thèse en Sciences Economiques sous dir. De Frank Moulaert, 2006.

Městský / teritoriální marketing

- NOISETTE, P.; VALLERUGO, F. *Le marketing des villes. Un défi pour le développement stratégique*. Paříž: Editions d'Organisation, 1996. 423 s.
- ROSEMBERG, M. *Le Marketing Urbain en Question. Production d'espace et de discours dans quatre projets de villes*. Paříž: collection Villes, Anthropos, Economica, 2000. 184 s. ISBN 9-782717-841404.
- ŠINDLER, P. *Event marketing*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0646-6.

Odborné časopisy a články

- JEŽEK, J. Městský marketing nástroj dlouhodobého rozvoje města. *Obec a finance*, 28. 8. 2006.
- PADDISON, R. City marketing. Image reconstruction and urban regeneration. *Urban Studies*, Routledge, 1993, no. 30, s. 339- 350.
- RUMPÁL, P. Městský marketing jako koncept rozvoje města. *Veřejná správa*, 2002, č. 18.
- TUFTS, S. Building the 'competitive city': Labour and Toronto's bid to host the Olympic Games. *Geoforum*, 2004, no. 35(1), s. 47-58.

Cestovní ruch / «Městský turismus»

- CAZES, G.; POTIER F. *Le tourisme et la ville : Expériences européennes*. Paříž: Harmattan, 1998. 198 s. ISBN 2-7384-6725-3.
- DOUVIN, A.; DULCEY, C.; POULAIN, F. *Les nouvelles formes de mobilité dans le tourisme urbain ou comment inciter les pratiques alternatives de déplacements touristiques*. Paříž: Institut pour la Ville en Mouvement, 2002.
- GETZ, D. *Festivals, special events and tourisme*. Van Nostrad Reinhold, 1990.
- GRATTON, C.; TAYLOR, P. D. Impacts of festivals events: a case-study of Edinburgh. In ASHWORTH, G.J.; DIETVORST, A. G. *Tourisme and spatial transformations. Implications for policy and planning*. CAB International, 1995. s. 225-238.
- HALL, C. M. *Hallmark tourist events: Impacts, management and planning*. Belhaven. 215 s.

- LAW, C. M. *Urban Tourism; Attracting Visitors to Large Cities*. Velká Británie: Mansell, 1993. 189 s. ISBN 0-7201-2253-8.

Odborné časopisy a články

- CHASPOUL, C. Tourisme Urban. *Les Cahiers Espaces*, 2003, no. 78, Paris, Éditions touristiques Européens. ISBN 0992 – 3950.
- URRY, J. Cultural change and contemporary tourism. *Leisure Studies*, 1994, no. 13, s. 223-228.

Městské festivalové události

- *La place et le rôle de la fête dans l' espace public ; Nouvelles fêtes urbaines et nouvelles convivialités en Europe*. Lyon: Banlieues d' Europe CERTU, 2006. ISBN 2-11-096232-1.
- BOVY, P.; POTIER, F.; LIAUDAT C. *Les grandes manifestations : Planification, gestion des mobilités et impacts*. Paris – Lausanne: INRETS – MDT/EPFL, 2003. ISBN 2-8298-0068-0.
- DAUFRESNE, J.C. *Fêtes a Paris au XXe siècle, Architecture éphémères de 1919 a 1989*. Liège: Pierre Mardaga éditeur, 2001. ISBN 2-87009-760-3.
- DE SIKE, Y. *Villes en fêtes*. Paříž: Cercle d' art, 2002. ISBN 2 7022-0663-8.
- KRULIC, B. *Europe, lieux communs – Cafés, gares, jardins publics*. Paříž: Autrement – Collection Mutations no. 227, 2004. ISBN 2-7467-0479-X.
- *Les arts de la rue*. Livre Blanc (II), L'Académie Nationale des Arts de la Rue, Paříž: Editions du Moniteur, 1985. ISBN 2–9500976–0-X.
- MASBOUNGI, A. *Penser la ville par les grands événements – Gênes*. Paříž: Éditions de la Villette: Ministère de l'Équipement, des Transport, du Logement, du Tourisme et de la Mer, 2004. 113 s.
- RICHARDS, G.; WILSON, J. The impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001. *Urban Studies*, 2004, no. 41, s. 1931-1951.

Akademické projekty a vědecko-kvalifikační práce + Ostatní

- Dossier documentaire du cycle *ART [ESPACE] PUBLIC*. Sessions 2006/2007 et 2007/2008, Master 2 Projets Culturels dans l' Espace Public de l' Université Paris Sorbonne.

- GRAVARI – BARBAS, M. *La ville festive ; espaces, expressions, acteurs*. Université d'Angers, disertační práce, 2000.
- *Organiser un événement artistique sur l'espace public : Quelle liberté, quelles contraintes ?* Compte rendu de la journée d'information des centres de ressources du spectacle vivant CND, CNT, IRMA, HorsLesMurs, 2004, 31 s.

Odborné časopisy a články

- CHAUDOIR, P.: OSTROWETSKY, S. L'espace festif et son public, Villes nouvelles – villes moyennes : l'Intervention culturelle en espace public. *Annales de la recherche urbaine*, 1995, no. 12.
- FREY, B. The economics of music festivals. *Journal of Cultural Economics*, 1994, s. 29-39.
- GRAVARI-BARBAS, M. La ville à l'ère de la globalisation des loisirs. De l'influence des loisirs sur l'urbanisme contemporaine. *Espaces*, 2006, no. 234.
- DI MÉO, G. Le sens géographique des fêtes. *Annales de Géographie*, 2001, no. 622, s. 624 – 646.
- QUINN, B. Art festivals and the City. *Urban Studies*, 2005, no. 42, s. 927-943.

Případové studie: Města Hradec Králové, Nantes

- GARAT, I.; POTTIER, P.; GUINEBERTEAU, T. *Nantes: de la belle endormie au nouvel Eden de l'Ouest*. Paříž: Collection Villes, Economica : Anthropos, 2005. 179 s.
- LUNEAU, D. *Nantes, l'avenir d'une ville*. Paříž: Edition de l'Aube, 2003. s. 197. ISBN 2-87678-834-9.
- MASBOUNGI, A. *Nantes: la Loire dessine le projet = Nantes celebrates its Loire*. Atelier Projet urbain (2001-2009), Paris: Ed. de la Villette, 2003. 191 s.

Odborné časopisy a články

- BRENON, F. Estuaire d'arrête entre deux eaux ? *20 Minutes Nantes*, 31. 08. 2007
- ČECHLOVSKÁ, M. Hradec se mění v divadelní tržiště. *Hospodářské noviny*, 21. 6. 2007
- Divadlo vtrhlo do města s plnou vervou. *Hradecké noviny*, 22. 6. 2006

- Estuaire 2007 : rendez-vous culturel. *Nantes Métropole – Le journal de la communauté urbaines de Nantes*, 2007, no. 7, s. 7.
- GUYVARC'H, D. Image de Nantes, image des Nantais ? *Place Publique*, 2008, no. 7.
- Hradec Králové v zrcadle staletí aneb Slavnosti královny Elišky. *Královéhradecké krajské Dožínky. Příloha východočeských deníků Bohemia*, 17. 9. 2005.
- KOLÁŘOVÁ, K. Velká divadelní fiesta. *Mladá fronta dnes – Hradec Králové*, 3. 7. 2006.
- KŘÍŽ, J. P. Hradecké regiony nebudou tuctové. *Deník Právo*, 19. 6. 2006.
- LOUBIÈRE, A. Dossier bruits de ville : Nantes: L'île attends se Machines + Entretien avec Laurent Théry; Rénovation urbaine : opérations en quête d'aménageurs. *Urbanisme*, 2007, no. 354, s. 13-27.
- MACHALICKÁ, J. Svátek divadla na začátku léta. *Lidové Noviny*, 12. 6. 2006.
- MICHAUD, Y. Estuaire 2007, choses vues. *Place Public*, 2007, no. 5, La Revue Urbaine Nantes / Saint-Nazaire, s. 138-145.
- ROMER, C. Une aventure artistique grandeur nature. *Nantes Passion*, 2007, no. 171 s. 31-34.
- SKOKANOVÁ, E. Opět ohromující návštěvnost Divadla evropských regionů. *Hradecké noviny*, 1. 7. 2006.
- SKOKANOVÁ, E. Když se Hradec promění v Avignon. *Deník Bohemia*, 8. 7. 2006.

Akademické projekty + ostatní dokumenty

- BOUCHET, D. *Le festival "Les Rendez-vous de l'Erdre" et la municipalité nantaise : les modalités d'une coopération*. Rennes, Mémoire Science Polit. IEP, 2004. s.143.
- Le rapport d'activités 2005 des services de la ville de Nantes, Mairie de Nantes -Direction Générale Finances & Gestion. p.250.
- *Nantes – Saint-Nazaire : quelle métropole voulons-nous ?* Conférence métropolitaine le 10 juin 2005, Ecole polytechnique de Nantes, organisé par le Syndicat mixte du Scot de la métropole Nantes-Saint-Nazaire. s. 123.
- *Scot. Métropole*, Schéma de cohérence territoriale de la métropole Nantes-Saint-Nazaire de 29 mars 2007; Projet d'Aménagement et de Développement durable. p. 46.

- Směrnice Zastupitelstva Hradec Králové č.2/2004: *Pravidla poskytování podpor veřejně prospěšným projektům*. Statutární město Hradec Králové.
- *Strategický plán města HK*, Aktualizace plánu. 2005-2006, Klíčová oblast Kultura, volný čas, sport, cestovní ruch. s. 59.

Odkazy na webové stránky:

Nadace partnerství <<http://www.nadacepartnerstvi.cz>> [cit. 2006-05-16]

Ministerstvo vnitra České republiky. Online časopis *Veřejná zpráva*
<<http://www.mvcr.cz/casopisy.aspx> > [cit. 2007-02-05]

Centrum pro studium demokracie a kultury 2001-2009. Design webaction.
<<http://www.cdkbrno.cz> > [cit. 2006-10-22]

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu. Magazín pro kulturní život v městech a regionech. <<http://www.mistnikultura.cz>> [cit. 2006-11-08]

Esprit – Plzeňský kulturní servis, příspěvková organizace.
<<http://www.espritplzen.cz> > [cit. 2007-03-14]

Centrum městského a regionálního managementu.
<<http://www.mestskymarketing.cz>> [cit. 2008-06-26]

Bulletin oddělení studií a průzkumů trhu Ministerstva kultury.
<<http://www.culture.gouv.fr/dep>> [cit. 2007-03-28]

Francouzské deníky. <www.lexpress.fr>; <www.lepoint.fr> [cit. 2008-09-05]

Stránky města Nantes. <<http://www.nantes.fr>> [cit. 2008-06-26]

Festival Les Rendez vous de l' Erdre. Nantes. Dostupné z: Formát pdf:
< <http://www.rennes.iep.fr/IMG/pdf/Bouchet.pdf> > [cit. 2007-07-15]

Nantes Metropole.

<www.scot-metropole-nantes-saint-nazaire-fr > [cit. 2008-02];
http://www.nantesdeveloppement.com/73389262/0/fiche___pagelibre/&RH=D01_DEMO [cit. 2008-02];

<www.nantesmetropole.fr/1193408934131/0/fiche_article/ > [cit. 2008-10]

Centre national de création <<http://www.lieuxpublics.com/> > [cit. 2007-02-04]

Dokument územního plánování ve Francii - Code de l'Urbanisme.
<<http://www.lexinter.net/URBANISME/index.htm>> [cit. 2006-05-14
<http://www.urbanisme.equipement.gouv.fr/article.php3?id_article=7> [cit. 2006-05-19]

Město Hradec Králové. < www.hradeckralove.org > [cit. 2008-03] (Vývoj počtu obyvatel); [cit. 2008-07-29] (Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb); < http://www.hka.cz/_kultura/ > [cit. 2008-02]

Festival Ostrovy-Islands. Pardubice. <www.ostrovy-islands.cz> [cit. 2008-01]

Kulturní akce Plzeň. < <http://akce.plzen-city.cz> > [cit. 2006-12]

Plzeň Evropským hlavním městem kultury. Dostupné z: <www.pilsenland.com> [cit. 2007-10]

Nantes. Městské čtvrti. Dostupné z: <www.nantes.fr> [cit. 2007-11]

6. SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFIK

OBR: č. 1: Grafické znázornění vztahů mezi kvalitou venkovních prostor a poměrným výskytem venkovních aktivit.

OBR: č. 2: Diagram organizace společenských událostí a akcí dle jednotlivých měsíců v roce. Vybrané významné události pouličních divadelních akcí a jejich poměrové rozdělení (počet klasifikovaných akcí) během roku.

OBR: č. 3: „London’s Urban Environmental Quality“; Znázornění charakteristik kvalitního veřejného prostoru.

OBR: č. 4: Jednoduché nákresy/ diagramy autorů PUNTER, J. a MONTGOMERY, J. ilustrující jednotlivé činnosti procesu Urban design přispívající k zvýšení potenciálu smyslu jednotlivých míst.

OBR: č. 5: 1. Vývoj počtu jednotlivých spolků pouličního umění od roku 1990 do roku 2004; 2.: Jejich rozmístění na území Francie.

OBR: č. 6: Schéma územně plánovací politiky a jejich nástrojů na jednotlivých úrovních.

OBR: č. 7: Nantes, městské čtvrti.

OBR: č. 8: Sociálně demografické proměny obyvatelstva.

OBR: č. 9: Území nové metropolitní oblasti Nantes – Saint-Nazaire.

OBR: č. 10: Uměle vyrobený ostrov vzniklý historickými transformacemi říčního koryta Loiry – Île de Nantes.

OBR: č. 11: Les Rendez vous de l' Erdre. Ukázky festivalových městských mobiliářů - pouliční osvětlení; Plovoucí podium; dekor festivalu – tradiční plavidla.

OBR: č. 12: Les Rendez vous de l' Erdre. Umístění festivalu na řece Erdre.

OBR: č. 13: Les Rendez vous de l' Erdre. Umístění festivalu na řece Erdre (2)

OBR: č.14: Umístění jednotlivých scén letní slavnosti (Aux heures d'été 2007) ve veřejných prostorech města.

OBR: č. 15: Letní slavnosti. Hodina ve dvou.

OBR: č. 16: Letní slavnosti. Městský mobiliář. Křesla od autora Lucie Lom.

A: „Čas na pauzu“; B: „1970 – stále na špičce pokroku. Nantes a jeho moderní architektura.

OBR: č. 17: Estuaire: Zahajovací ceremonie, ukazatel – rozcestník.

OBR: č. 18: Estuaire: Umístění jednotlivých akcí ve městě + doporučená trasa.

OBR: č. 19: Estuaire: Ukazatelé; permanentní instalace na nábřeží Loiry.

OBR: č. 20: A: Estuaire: „Plovoucí dům“ v kontextu industriální krajiny; B: Postavy obřích loutek – Ostrov Ile de Nantes.

OBR: č. 21: Nábřeží sochařů, Hradec Králové

OBR: č. 22: Nábřeží paromilů, Hradec Králové. Zdroj: Regina

OBR: č. 23: Ukázky společenských a kulturních akcí, Hradec Králové. Jazzový festival, Slavnosti královny Elišky.

OBR: č.24: Lyonský svátek světél. Francie.

OBR: č.25: Ukázky animací města Pardubice- Ostrovy, Pernštýnská noc, Vítání jara.

OBR: č.26: Ukázky animací města Plzeň – Festival Na Ulici.